Anni Vallanti

Pois arkimielet askareet

Juhla-
toiminnan
opas

TAMMI

Pois arkimielen askareen

Pois arkimielet askareet

Anni Vallanti

Pois arkimielet askareet

Juhlatoiminnan opas

Kustannusosakeyhtiö Tammi
Helsinki

Helsinki 1960, KKn kirjapaino

Sisällys

Esipuhe 7

I Miksi juhlatoimintaa 9

II Juhlien käytännöllinen järjestäminen
Huvitoimikunta 15
Juhlahuoneisto 21
Aikataulu 27
Juhlamainonta 31
Somistus 36
Liputus (Suomen lippu ym.) 40
Ohjelman kuuluttaja 50
Valojen hoito 55
Kulissien hoito 57
Käsiohjelma 62
Vaatesuoja 63
Järjestys juhlapaikalla 64
Arpakauppiaat 65
Kutsuvieraat 66
Ravintola 68
Erilaiset näytteille asetukset 69
Milloin ja miten annamme kukkia 71
Muutama sana pukeutumisesta 73
Oman väen käyttäytyminen 76
Milloin seisomme 78
Ne 'nykyajan mukavuudet' 78

III Ohjelmatoiminta
Erityyppisiä juhlatilaisuuksia 80

Juhla 80
juhlailtamat 84
Iltamat 84
Illanvietot 88
Ilta 90
Leikki-illat 92
Nuotioillat 94
Lasten juhlat 95
Kulkueet 99
Yllätyksiä 102

IV Ohjelmien kokoonpanosta
Ohjelmat juhlan takoitusta vastaaviksi 104
Omatoiminen ohjelma 107
Ostettu ohjelma 110
Ohjelman valinta ja kokoonpano 115
Lausunta ohjelmanumerona 123
Kuorolausunta 125
Musiikin osuus juhlatoiminnassa 127
Puhe juhlan ohjelmassa 141
Juhlien liikuntaohjelmat 144
Näytelmän osuus ohjelmissa 145
Miten käytämme elokuvaa 153
Ohjelman pääharjoitus 155
Juhlan jälkeen 156
Kirjoja ja kirjekursseja 158
Myönteisiä havaintoja 160

V Käytännöllisiä kysymyksiä
Teosto ja sävellysten esitysoikeudet 165
Paloturvallisuudesta 172

Esipuhe

Se, mitä olen seuraavaan kirjoittanut, on tarkoitettu lähinnä työväenjärjestöjen käyttöön, niille ihmisille, jotka usein vaatimattomissa oloissa toimivat ja juhlia järjestävät. Kirjoittamani perustuukin lähinnä niihin havaintoihin, joita järjestöjen keskuudessa liikkuessani olen tehnyt. Vaikeuksia siellä on paljon, ja siksi juhlatkaan eivät aina onnistu toivotulla tavalla.

Vaikka olen tässä käsitellyt monia epäkohtia ja virheitä, en ole tehnyt sitä pahassa tarkoituksessa, pilkka mielessä. Tahtoisin, että omat juhlamme viitoittaisivat tietä koko maan järjestöjen juhlatoiminnalle ja että itse pitäisimme juhlien järjestämistä parhaana toimintana, mihin osallistumme. Ellemme näe virheitä ja epäkohtia, emme pysty niitä poistamaan, vaan joudumme nielemään monia kiusallisilta tuntuvia havaintoja.

Epäkohtien osoittelun ohella olen koettanut antaa pieniä vihjeitä siitä, miten noita epäkohtia kenties voitaisiin välttää. Kirjaimellisesti ei kuitenkaan pidä käsittää kaikkia ohjeitani. Joukossa saattaa olla sellaistakin, mitä ei ainakaan kaikkien järjestöjemme oloissa voida toteuttaa.

Olen myös koettanut tähdentää asian niitä puolia, joissa vihjeiden antaminen näyttää tarpeellisimmalta, kun sen sijaan ne asiat, jotka luistavat hyvin, eivät kaipaa muistuttamista.

Myönteisiä havaintoja on runsaasti, varmasti enemmän kuin kielteisiä, mutta ne viimeisetkin ja vähäiset virheet saisivat häipyä olemattomiin. Juhlien suunnitteleminen on aina luovaa toimintaa, uuden etsimistä ja toteuttamista. Sen vuoksi tyhjentävien ohjeiden antaminen on hankalaa. Toivon kuitenkin lukijan löytävän seuraavilta sivuilta jotakin, mistä hänelle on hyötyä.

Toivomuksia tällaisen oppaan saamisesta ovat esittäneet useat työväenjärjestöt. Työväen Sivistysliitto on asettunut hankkeen taakse ja varannut minulle tilaisuuden suorittaa kirjoitustyön.

Juhlien musiikkiohjelmista on kirjoittanut Suomen Työväen Musiikki Liiton sihteeri Matti Hakala. Mainittu liitto on täten tahtonut olla opashankkeessa mukana.

Teostoa koskevan luvun on kirjoittanut Teoston johtaja professori Martti Turunen.

Piirrokset on laatinut taiteilija Olli Javanainen.

Kiitän Työväen Sivistysliittoa, edellä mainittuja kirjoittajia, piirtäjää sekä kaikkia niitä henkilöitä, jotka ovat kanssani neuvotelleet ja antaneet hyviä vihjeitä kirjassa esiintyvistä asioista ja muulla tavalla auttaneet työn suorittamisessa. Parhaimmat kiitokseni osoitan niille järjestöille ja henkilöille, joiden kanssa yhdessä olen esittämiäni havaintoja ollut tekemässä.

Roihuvuorella helmikuun 26. pnä 1960.

Anni Vallanti

I Miksi juhlatoimintaa

Vain toiminnallaan järjestö voi toteuttaa tavoitteitaan

Aatteelliset järjestöt, jotka erilaisin tunnuksin kokoavat järjestön tunnukset hyväksyviä kansalaisia jäsenikseen, suunnittelevat toimintansa sellaiseksi, että järjestön ajamat aatteet, tavoitteet ja tarkoitusperät saadaan mahdollisimman tehokkaasti levitetyiksi ja tunnetuiksi kansalaisten keskuudessa. Toimintamuotoja on monia. Niistä eräs paljon käytetty ja edelleen käyttökelpoinen on juhlatoiminta. Sen avulla on tilaisuus tehdä tunnetuksi järjestön periaatteita ja tavoitteita, saavutettuja tuloksia sekä vastaiselle toiminnalle asetettuja suunnitelmia ja päämääriä. Kun kansalaisten tietoon on täten saatettu toiminnan tarpeellisuus, voidaan vetää yhä uusia joukkoja mukaan järjestön työhön.

Ei kuitenkaan riitä, että kootaan jäsenistöä. On suunniteltava toimintaa, jossa jäsenistö mukana olemalla voi tyydyttää henkisiä tarpeitaan. Tämä on vakava asia, jota juhla- ja huvitoimikuntien kannattaa ajatella tarkasti. Suomen kansan ja suomalaisen työväestön maku ei ole niin huono kuin usein arvioidaan, ei ainakaan kauttaaltaan. Ja jos se osittain onkin kehno, olisi sitä pyrittävä kohottamaan pitämällä ohjelmien sisältö hyvänä ja karsimalla armotta kaikki alaarvoinen.

Työväen aatteellisen järjestön nimissä on

esiinnyttävä siten että kenenkään ei tarvitse laskea silmiään alas ja lähteä tilaisuudesta masentunein mielin, 'paha maku suussa'. Juhlatilaisuuden on pystyttävä kohottamaan ja vapauttamaan arjen tuomasta henkisestä nuhraantumisesta. Suomalainen on tottunut hoitamaan ulkonaisen puhtautensa jokaviikkoisella saunomisella. Tehkäämme juhlistamme henkisiä saunoja, joista palaamme virkistyneinä.

Ihminen haluaa ilmentää itseään

Järjestön jäsenistö koostuu hyvin erilaisista yksilöistä. Elämän olosuhteet, kokemuspiiri ja erilaisten asiain arvostukset poikkeavat toisistaan. Suurimmalla osalla ihmisiä on kuitenkin tarve tehdä henkilökohtaisesti sellaista, mistä itse pitää, nauttia mukana olemisesta ja tehtävän suorittamisesta. Ihminen haluaa ilmentää itseään taipumustensa mukaisissa tehtävissä. Tämä ei ole suinkaan huono ominaisuus. Huonoksi se tulee vasta silloin, kun sen tyydyttäminen tapahtuu ala-arvoisissa toiminnoissa.

Juhlatoiminta tarjoaa erinomaisen tilaisuuden henkilökohtaisen toiminnantarpeen tyydyttämiselle. Mitä moninaisimmille 'taitajille' siinä on tehtäviä, jotka juhlan kokonaisuuden kannalta ovat arvokkaita. Ei riitä, että on puhujia, lausujia, näyttelijöitä ym. ohjelmansuorittajia. Yhtä tarpeellisia ovat kahvinkeittäjät, salinsomistajat, naulakkoavustajat, lipunmyyjät, lattianlakaisijat yms. toimihenkilöt. Kaikkien näiden tehtävien hoitaminen vaatii tarkkuutta ja toimeliaisuutta.

Ohjelmatoiminnasta kiinnostuneilla on loput-

tomat mahdollisuudet harrastuksille. Esim. uuden ohjelma-aineiston etsiminen on ala, joka voi muodostua aivan erikoisharrastukseksi. Jos järjestön piirissä toimii tähän asiaan keskittynyt kerho, riittää aineistoa koko järjestön tarpeeksi.

Toinen puoli ohjelmatoimintaa on tietenkin ohjelmien valmistaminen, niiden esityskuntoon

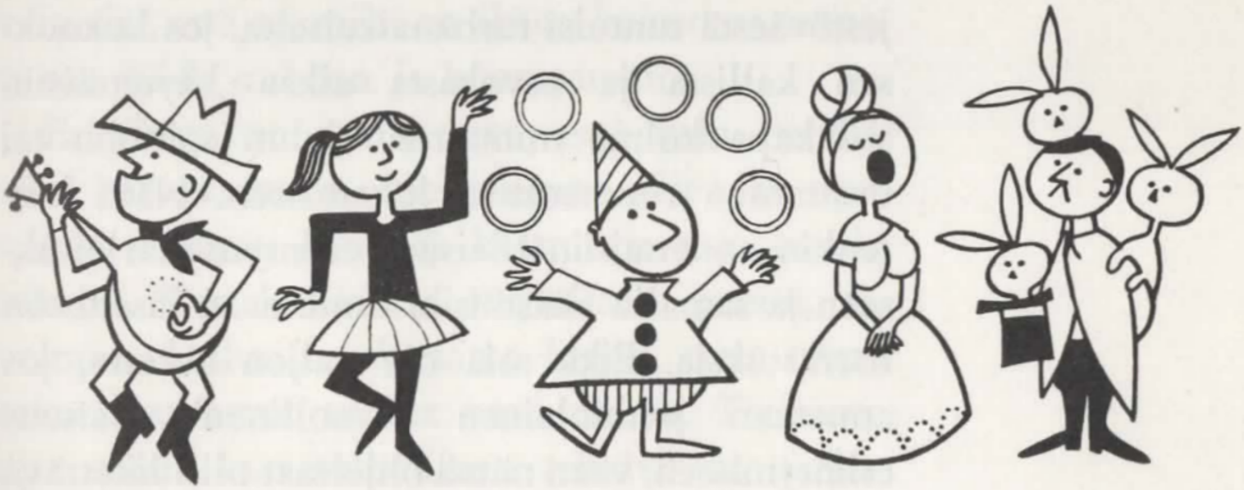

harjoittaminen. Näytelmät, kuorolausunta, tanhut ja muut joukkoesitykset suovat taidon karttumisen lisäksi myös tilaisuuden seurallisen tarpeen tyydyttämiselle. Parhaisiin tuloksiin pääsevätkin juuri ne ryhmät, joiden jäsenet viihtyvät hyvin yhdessä.

Järjestöjen jäseninä on runsaasti sellaisia henkilöitä, joilla on lahjoja ja harrastusta erilaisten esitysalojen tulkintaan. Jokaisessa järjestössä heitä on ainakin muutamia, suurissa järjestöissä paljonkin. On laulajia, lausujia, soittajia, pakinoitsijoita, kaskunkertojia, 'kikkamiehiä', piirtäjiä, leikittäjiä ym. Heidät kaikki olisi pidettävä toiminnassa mukana, ja heille on annettava tilai-

suuksia taitojensa harjoittamiseen ja käyttämiseen. Elleivät he voi omaa harrastustaan toteuttaa oman järjestönsä piirissä, he hakeutuvat joka tapauksessa sellaiseen paikkaan, jossa heillä siihen on mahdollisuus. Näyttää joskus siltä, että tätä ei järjestöissä ole riittävästi tajuttu. Saattaahan tosin olla niin, että oikein 'järkevästä' järjestöväestä tuntuisi turhanaikaiselta, jos kokouksen kallista ja arvokasta aikaa käytettäisiin vaikkapa kolme minuuttia viulun soittoon tai uusimman runoteoksen lukemiseen. Näin kuitenkin annettaisiin tilaisuus esiintymisharjoitukseen ja samalla päästäisiin tuntemaan jäsenistön harrastuksia. Eikä asia ole paljon autettu, jos annetaan jonkinlainen 'armollinen' tilaisuus esiintymiseen, vaan nämä ohjelmat olisi liitettävä kokouksen viralliseen työlistaan samanarvoisina muiden kokousasioiden rinnalle.

Kun meillä sitten on tulossa juhlatilaisuus, käännämme tietenkin katseemme näihin harrastajiin ja pidämme ilman muuta selvänä, että he tulevat suorittamaan ohjelmaa. Muulloinkin kuin juhlissa kannattaa tukea ohjelman harrastajia. Järjestön ominaisarvon kannalta tämä on erittäin huomionarvoinen seikka. Mitä enemmän meillä on esiintymään ja siten edustamaan kykeneviä jäseniä, sitä edustavampi on järjestömme.

Järjestöillä on kulttuuritehtäviä

Juhla- ja ohjelmatoiminnalla on eräs erittäin arvokas tehtävä siinä, että sen tulisi johdattaa työväki oman aatemaailmansa pohjalta syntyneen taiteen, runouden, näytelmäkirjalli-

suuden ja musiikin tuntemukseen. Kenen muun kuin työväenjärjestöjen tehtäviin kuuluu sen omasta keskuudesta kohonneen kirjallisuuden ja taiteen levittäminen. Tällä emme tarkoita sitä, ettei koko kansamme henkisen kulttuurin vaaliminen, tunnetuksi tekeminen ja lisääminen kuuluisi meille. Tähdennettäköön vain sitä, että se, mikä on ikään kuin omaamme, ei saa jäädä unhoon ja huomaamatta.

Erityisesti on muistettava, että vain itsenäisesti harrastamalla, itse mukana ollen ja opetellen saamme henkisiä kulttuuriarvoja omaksemme. Kun 'osaamme' näytelmän, runon, sävelmän, laulun tai luemme kirjan, ovat nämä taiteelliset arvot tulleet omiksemme. Tällainen suorastaan kasvatuksellinen tehtävä on järjestöillä, ja siihen voidaan jäsenistöä johdattaa lähinnä juhlatoiminnan avulla, siinähän näiden asioiden kanssa joudutaan omakohtaiseen kosketukseen. Välinpitämättömyyttä ja pintapuolisuutta tietenkin tällä tiellä kohtaa. Toivottavasti juuri tämä alue on se, jossa välinpitämättömyys muuttuu kiinteäksi harrastukseksi.

Rahaakin tarvitaan

Lienee paikallaan puhua hiukan rahastakin, kun on kysymys järjestön tarpeista. Tosin juhlatoimikunnan avulla ei kovin suuria omaisuuksia pystytä kokoamaan, mutta hyvin hoidettuna se tuottaa hiukkasen varoja yhdistyksen kukkaroon. Sanotaan, että hyvä juhla kannattaa itse itsensä. Niin varmaan onkin.

Joskus saattaa tulla mieleen pitää sellainen

juhlatilaisuus, jonka päätarkoituksena on rahan hankkiminen. Mikäpäs siinä, käyhän sekin. Tällöin on kuitenkin muistettava eräitä asioita, joista tähdellisin on se, että rahankaan toivossa emme ota ohjelmaamme mitään sellaista, mikä tavalla tai toisella loukkaisi järjestömme arvovaltaa. Ulkopuolinen asettaa kaiken juhlapaikalla tapahtuneen järjestön nimiin. Ohjelmiemme mukaan ulkopuoliset arvioivat järjestöämme, niistä kuvastuu, mitä olemme ja mihin pyrimme.

Ei sekään ole suositeltavaa, että samaan tilaisuuteen otetaan kovin monia rahanhankintamenetelmiä. Seuraavalla kertaa emme saisi juhliimme ketään. Pelottaa rahan meno. Siis 'kohtuus kerjätessäkin'.

Tosiasiassa järjestöjen juhlilla on aina muita tarkoituksia. Taloudellinen tavoite on siinä pienempänä osana.

II Juhlien käytännöllinen järjestäminen

Huvitoimikunta

Useimmissa jakuvasti toimivissa perusjärjestöissä on tapana valita huvitoimikunta vuodeksi kerrallaan. Valinta suoritetaan vuosikokouksessa. Huvitoimikuntaa valittaessa olisi otettava huomioon seuraavia seikkoja. Huvitoimikuntaan olisi saatava henkilöitä, jotka ovat innostuneita järjestön toiminnasta ja osoittavat sitä kohtaan jatkuvaa harrastusta. Heidän täytyy tietää, *mitkä ovat järjestön tavoitteet ja toiminnan päämäärät.* Heidän olisi oltava niin luotettavia, että heidän hoidettavakseen voitaisiin jättää niin vaativa ja vastuunalainen tehtävä kuin järjestön juhlatoiminnan suunnitteleminen ja toteuttaminen. Heillä pitäisi olla suunnittelukykyä ja mielikuvitusta, ja heidän olisi oltava monitaitoisia, henkilöitä, jotka tahtovat, osaavat, jaksavat ja ehtivät tehdä työtä juhlien onnistumiseksi. Mistä heidät sitten löydetään, on toinen asia.

Kenen vastuulle jätämme juhliemme järjestämisen

Emme kuitenkaan tarkoita niitä ihmehenkilöitä, joista joskus kuulee kerrottavan ja joita kyllä joskus onkin. Näinhän se käy: lämmittää, lakaisee lattiat ja portaiden edustan, somistaa juhlahuoneen, myy pääsyliput, aloittaa alkulaulun, toimii kuuluttajana, pitää tervehdyspu-

heen, lausuu runon ja esiintyy ohjaamassaan näytelmässä. Väliajalla tarjoaa kahvia ravintolassa, myy arpoja ja toimittelee monia muita puuhia. Tilaisuuden päätyttyä sitten hiukan siistii jälkiä ja kantaa suuren kantamuksen erilaisia tarvikkeita kotiinsa, josta oli niitä tullessaan tuonut.

Valitsemme siis huvitoimikuntaan aivan tavallisia järjestön aktiivijäseniä, jotka parhaaksi katsomallaan tavalla suunnittelevat kulloinkin järjestettävän juhlan. Huvitoimikunnan jäsenet eivät suinkaan tee kaikkea yksin, vaan pyytävät järjestön toisia jäseniä mukaan eri tehtäviä suorittamaan.

Kun asetamme vaatimuksia huvitoimikunnan valitsemiselle, tarkoitamme lähinnä sitä, että kyseessä on koko järjestön kannalta hyvin vastuunalainen tehtävä. Tähän, tavallisesti kokouksen viimeiseen asiaan, ei sovi asennoitua välinpitämättömästi ja 'järkitehtäviä' saatuaan ovesta ulos kolistellessaan mutista, että 'nuoremmathan ne sitä huvipuolta'. Tosiasia on, että nuoret mukautuvat huvitoimikuntatyöhön, mutta valittakoon heidät siihen asiallisesti. Nuorten ohella olisi siihen valittava myös jo järjestötyöhön tottuneita. Ei taaskaan niitä, jotka aina ilmoittavat, että "ei niin ole koskaan ennenkään tehty, ei se käy nytkään", vaan sellaisia, jotka innoittavat uusia tulokkaita, tukevat heidän ehdotuksiaan ja ohjaavat ne asialliseen toteuttamiseen.

Joskus saattaa järjestömme toiminnan piiriin

ilmaantua henkilö, joka pystyy suorittamaan ohjelmaa, jopa erittäin hyvin, mutta hän ei ole vielä ehtinyt omaksua järjestömme toiminnan tarkoitusta ja laatua. Tietenkin tällaista henkilöä voidaan käyttää ohjelman suorittajana, mutta koko toiminnan johtamista juhlien järjestämisessä ei ole viisasta antaa hänen hoitoonsa. Sillä tällainen henkilö saattaa huomaamattaankin viedä toiminnan enemmän tai vähemmän sivuun varsinaisesta tarkoituksestaan.

Jos järjestöllä on harvinainen ja suuri juhla valmistettavana, on syytä vahvistaa huvitoimikuntaa muutamilla lisäjäsenillä. Tarpeellista saattaa olla erillistoimikuntien asettaminen mm. mainontaa, ravintolaa, somistusta, kulkuetta, näyttelyä yms. kokonaisuuteen kuuluvia tehtäviä hoitamaan.

Keskusjärjestöjen juhlatoimintaan ei tässä yhteydessä ole aihetta puuttua. Niillä ei ole vakinaisia huvitoimikuntia, vaan kutakin juhlaa varten valitaan toimikunta, jonka työ pättyy silloin, kun juhla on pidetty.

Perusjärjestöissä asia on toisin. Siellä huvitoimikunta huolehtii järjestönsä juhlista koko vuoden. Heti valituksi tultuaan se kokoontuu ja ryhtyy laatimaan yleissuunnitelmaa koko työskentelykaudekseen. Tällöin sen on oltava selvillä siitä, mitä suuria juhlia oma keskusjärjestö pitää ja minä aikana vuodesta ne ovat, pidetäänkö niitä kaikissa perusjärjestöissä vai vainko yksi suuri juhla, johon perusjärjestöt osal-

Laaditaan 'pitkän tähtäimen' ohjelma

listuvat, ja onko suurta yhteistä juhlaa varten suoritettava ennakkovalmisteluja, esim. harjoituksia yhteisesiintymistä varten.

Hyvä on ottaa huomioon myös paikkakunnan toisten järjestöjen juhlat, jotta vältettäisiin yhteensattumat.

Edelleen on otettava huomioon kunnalliset ja valtiolliset vaalit. Poliittisten järjestöjen luonteeseen kuuluu myös vaalijuhlien pitäminen. Näiden valmisteluissa on huvitoimikunta tarpeen silloinkin kun niitä ainakin osittain organisoidaan keskusjärjestöjen toimesta. Yleensä huvitoimikunnat kuitenkin hoitavat tehtävänsä itsenäisesti, keskusjärjestö ei niihin puutu.

Huvitoimikunta voi tehdä myös kausisuunnitelmia. Esim. tammikuusta kevääseen, keväästä syksyyn ja syksystä vuoden loppuun. Nämä suunnitelmat ovat jo tarkempia kuin koko vuodeksi tehty suunnitelma, joka on ikään kuin taustalla.

Huvitoimikunnan suhde järjestön muihin pienryhmiin

Hyvin toimiva järjestö on monivaiheinen. Sen sisällä saattaa olla lukuisia pienryhmiä, jotka toteuttavat jotakin järjestön tavoitetta ja joista jäsenet voivat valita oman harrastuksensa mukaisen ryhmän. Ylin valta on tietenkin järjestön kokouksilla, ja niissä ovatkin jäsenet kaikki yhdessä päättämässä yhteisistä asioista ja toimintamuodoista, valitsemassa johtokuntansa, jaostonsa ja toimihenkilönsä. Näitä jaostoja saattaa olla useita. Esim. johtokunta, huvitoimikunta, opintokerho, raittiusjaosto, retkeilyjaosto, askar-

telukerho ja ohjelmaryhmät, joita voi olla useampia, kuten lausuntakuoro, näytelmäkerho, kisällilaulajat jne. Johtokunta on tietenkin yhteydessä kaikkiin näihin ryhmiin ja valvoo niiden työtä, tai ainakin tietää, että niitä on. Tietenkin järjestön puheenjohtaja ja muut toimikunnan jäsenet vierailevat niissä, ehkäpä kuuluvatkin eräisiin niistä vakinaisina jäseninä.

Nyt tarkastelemme ennen muuta huvitoimikuntaa. Hyvä huvitoimikunta hoitaa yhteyksiä kaikkiin järjestön muihin pienryhmiin. Ennen kaikkea se on lujassa yhteistyössä ohjelmaryhmien kanssa. Se voi jo yleissuunnitelman tehtyään esittää toivomuksia, neuvotella ja sopia ohjelmaryhmien kanssa tulevista juhlista ja niihin tarvittavasta ohjelmasta, jotta nämä harjoitustyöhön ryhtyessään voivat valita juhliin sopivaa ohjelmaa harjoiteltavakseen.

Huvitoimikunta hoitaa yhteyksiä kaikkiin järjestön ryhmiin. Se voi joskus yhdessä jonkin ryhmän kanssa järjestää juhlatilaisuuden. Jos esim. tahdotaan pitää raittiusjuhla, niin tuntuu luonnolliselta, että raittiusjaosto on puuhassa mukana. Mutta kun pidetään opinto- ja kansansivistystyötä koskeva tilaisuus, on opintokerho kumppanina. Ja kun pidetään keväällä talvikauden päättäjäisjuhla, ovat kaikki ryhmät asialla, ainakin ohjelmanesittäjinä. Siten saadaan koko työn laajuus näkyviin katselmuksena kaikesta siitä, mitä talven aikana on aherrettu. Syysjuhlassa taas esitellään tulevan työkauden

suunnitelmia. Esim. hyvä opintokerhon näytekokous vastaa pienoista näytelmää, ja samalla siinä tehdään mainosta kerhon hyväksi. Retkeilyjaosto voisi kenties laatia ja esittää rainan: 'Tiepuolesta tempomaani'. Jos rainan saanti tuntuu ylivoimaiselta, tehdään kuvakirja tai seinälehti. Kameroita on nykyisin niin paljon käytössä, että kuvista ei liene puutetta, ja osan niistä voi myös piirtää. Pyritään siihen, että jokainen ryhmä esittää sellaista ohjelmaa, joka kuvastaa sen toiminnan laatua. Tällaiset yhteiset tilaisuudet estävät pienryhmien koteloitumisen.

Ohjelma- ja juhlatoiminta, juuri siltä osalta, jonka huvitoimikunta hoitaa, on pääasiassa suunnittelevaa ja jatkuvasti uutta luovaa, joten ohjeiden antaminen on melko vaikeaa. *Jokainen juhlatilaisuus on uusi tapaus. Se on yhdenkertaiseksi tarkoitettu. Saman toistamista on syytä varoa.*

Järjestö kokonaisuudessaan ei ole umpio, eikä siis huvitoimikuntakaan. Juhlatilaisuuksiin tarvitaan usein ohjelma-apua järjestön ulkopuolelta. Itsellä ei ole kaikkea, ja muutoinkin on vaihtelun vuoksi hyvä joskus kutsua vieraita. Jotta ei omiin puhujiin aivan tyystin kyllästyttäisi, on hyvä silloin tällöin kutsua ulkopuolinen puhuja, samoin muitakin ohjelmanesittäjiä, soittoyhtyeitä, laulukuoroja, näytelmäseurueita sekä yksinesiintyjiä.

Muitakin järjestön ulkopuolelle suuntautuvia näkymiä tulee huvitoimikunnan työskentelyssä

vastaan. Erilaisten ostosten suorittaminen, jolloin on matka osuusliikkeeseen, ehkäpä yhteinen teatterissa käynti tai elokuvaillan järjestäminen aiheuttaa yhteyksien hoitamista näihin laitoksiin. Tietenkin kirjastoon kulkee huvitoimikunnasta oikein sileä ja leveä polku. Mistäs muualta sitä ohjelma-aineistoa niin helposti saisi. Edelleen johtavat siitä langat omaan paikallisjärjestöön ja keskusjärjestöön. Entäpä virkavalta; siihenkin suuntaan on asioitava.

Näin siis huvitoimikunnalla on varsin merkittävä asema järjestössä. Se on pienryhmä, joka suunnittelee järjestön juhlatoiminnan ja vastaa sen toteuttamisesta. Suunnitelmat käsittelee ja hyväksyy yhdistyksen johtokunta ja kokous, ennen kuin ne toteutetaan. Aina ei taida tulla aivan näin virallisesti hoidetuksi huvitoimikunnan asioita, mutta varmaan se olisi hyödyksi koko järjestölle.

Juhlahuoneisto

— *Mikä mies teki tiiviin talon*
ja pitävän ikkunan?
Joka ainoa ties:
minä kehystin kaikin puolin
kuin oikea kirvesmies.

Lauri Viita

Useilla järjestöillämme on oma toimitalo, toisilla hyvä toisilla heikonlainen. On sellaisia-

kin järjestöjä, joilla ei ole omissa nimissään lainkaan juhlahuoneistoksi sopivaa taloa, vaan ne joutuvat jatkuvasti vuokraamaan toisten järjestöjen toimintatiloja. Monet vanhoista työväentaloista ovat sellaisia, ettei niihin parhaalla tahdolla eikä paljolla työlläkään saa juhlavaa tunnelmaa. Pahimpina haittoina ovat kylmyys, huono tuuletus ja kehnot valaisimet. Talvella, jolloin toiminnan pitäisi olla vilkkaimmillaan, on vastenmielistä mennä kylmiin huoneisiin harjoittelemaan ja juhlia pitämään. Tällaisissa olosuhteissa ei ohjelmaa harjoitellenkaan saada nousemaan parhaaseen mahdolliseen tasoonsa. Ei kukaan pysty parastaan antamaan, kun varpaita paleltaa ja 'leuat lyö loukkua'. Samoin yleisöksi uskaltautuneet miettivät vain kotiin lähtöä, kotoisen uunin lämmintä kylkeä. Tuuletusreiät on pidettävä lujasti kiinni, jotta joten kuten pysyttäisiin sulana; ilma on nihkeä, ja hämärä valaistus luo ikävystyttävän tunnelman. Usein puuttuvat valot kokonaan etualalta, jonka kaiken järjen mukaan pitäisi olla parhaiten valaistu. Jos etuala somistetaan vaikka kuinka sieväksi, ei se hämärässä näytä miltään. Esim. liput pitäisi valaista erittäin hyvin.

On monilla järjestöillämme sentään hyviäkin taloja ja juhlahuoneita, aivan ajanmukaisia, joissa on hyvä toimia ja juhlia.

Onko sitten mitään tehtävissä noiden heikkojen talojen kohdalla. Oletan, että ainakin valaisimia voisi lisätä niillä paikkakunnilla, joil-

la on sähkö, tai ainakin järjestää entiset valaisimet tarkoituksenmukaisemmin. Esim. puhujan tai ohjelmansuorittajan tarvitsisi joskus katsoa tekstiään, mutta huonossa valaistuksessa se on mahdotonta.

Auttaisivatko talkootyöt?

Neuvojen antaminen taas tässä asiassa on melko ylivoimaista. Joissakin tapauksissa voisi kenties talkootyöt auttaa talon kuntoon saattamisessa, mutta aivan rahattomana on sekin vaikeata. Onko sitten luovuttava kokonaan juhlien pitämisestä talvella ja tyydyttävä vain kesätoimintaan, tai ainakin pidettävä talvella harvemmin ja koetettava niiksi kerroiksi saada riittävästi lämmintä ja valoa. Ehkäpä voitaisiin ajatella kotoa vietävien pöytä- ja lattialamppujen käyttöä joissakin tapauksissa ja kynttilöiden käyttöä muulloinkin kuin joulujuhlissa. Kun on kyseessä jokin harvinainen ja arvokas juhla, voisi siihen ehkä saada koulun juhlasalin. Näitä komeita koulujen juhlasaleja on maassamme melko paljon. Ehkä jotakin elokuvateatterin salia myös voisi vuokrata. Tosin emme voi kaikkia pikku tilaisuuksiamme viedä pois työväentalosta, ja vuokrat ovat sitä paitsi usein niin korkeat, ettei niiden maksamiseen tahdo juhlan tulot riittää.

Talkootyönä voidaan sentään tehdä jotakin. Voidaan pestä ikkunat kirkkaiksi, pestä ja silittää ikkunaverhot, korjata rikkinäiset tuolit ja poistaa niistä raappivat naulanpäät, öljytä naukuvat ovien saranat, kantaa kaikki tarpeet-

tomat rojut pois nurkista ja laittaa taulut seinille siistiin asuun ja hyvään järjestykseen. Tätä puuhaa olisi pidettävä niissäkin taloissa, jotka ovat muutoin hyvässä käyttökunnossa.

Ulkopuolella on myös monenlaista puuhaa. Vanhankin ja jo ränsistyneen talon saa vaikuttamaan viehättävältä, kun hoitaa sen ympäristöä. Ehkäpä siihen voisi istuttaa muutamia puita. Nehän kasvavat melko nopeasti eivätkä kaipaa suurtakaan hoitamista. Omista kukkamaista voisivat jäsenet tuoda keväällä kukantaimia ja valmistaa pihalle kukkapenkkejä ja tällä tavoin yhteislahjoituksin saada kaunista myös tämän yhteisen kodin, työväentalon, ympärille. Jäsenistön keskuudesta saattaisi löytyä kukkien ystäviä, jotka vuorotellen kävisivät hoitamassa näitä kesäisiä kaunistuksia.

Kotioloissaan varmaan jokainen ihminen pitää huolta siisteydestä, panee roskat niille varattuun koriin tai sankoon. Jos työväentalon edessä, eteisessä ja muissa huoneissa olisi roskakoreja, niin niihin tietenkin roskat menisivät eivätkä lattioille ja pihamaalle. Tosin näkee joskus väkeä, joka työväentaloon tultuaan näyttää purkavan hävittämisviettiään, mutta ehkäpä nämäkin siinä muun väen mukana tottuisivat, kun heille näytettäisiin hyvää esimerkkiä.

On tosin sanottu, etteivät kukkaistutukset menesty työväentalon alueella. Saattaa olla perääkin tässä väitteessä. Muilla julkisilla paikoilla,

aina rautatieasemia myöten, ne näyttävät hyvin menestyvän.

Oman väen kannattaisi joskus kiertää työväentalon ympäri ja katsella sitä ikään kuin vierailla silmillä ja poistaa siitä kaikki ikävät näkymät. On harmillista todeta mm. seuraavanlaista. Erään työväentalon näyttämön ikkunasta näkyi vuosikausia muuan juliste osittain, ja siitä voi ohitse ajaessaan junan ikkunasta katsellen lukea päällekkäin olevien rivien alut: Työväki Alas...

Miltähän tämä talo näyttää vieraiden silmissä?

Varsin usein kuulee näistä asioista puhuttaessa vedottavan vahtimestariin. Nämä eivät ole vahtimestarin asioita, eivät ainakaan yksinomaan hänen. Järjestön johto ja jäsenistö ne luovat tavat ja tyylit, miten talossa ollaan ja eletään sekä minkälaisessa kunnossa se pidetään. Yksi vahtimestari ei ehdi kaikkea tehdä, eikä hänellä ole kaikkeen valtuuksiakaan. Kyllä järjestön johdon ja jäsenistön pitää tuntea kiintymystä ja harrastusta omaa taloa kohtaan sen verran, että huolehtivat siitä jatkuvasti ja pitävät sen järjestön arvoa vastaavassa kunnossa. Jos sellaista mieltä esiintyy, ettei työväentalon tarvitsekaan olla siisti ja kaunis, niin silloin ei ole ajateltu asioita loppuun asti. Joskus ennen aikaan pidettiin ihanteena, että työväenpuhujan on esiinnyttävä tukka silmillä ja muutoinkin mahdollisimman vähän 'herraskaisen' näköisenä. Nämä ajat ovat olleet ja menneet. Työväki pukeutuu samaan tapaan kuin muutkin ihmiset ja nou-

Työväentalo voi herättää kunnioitusta

dattaa muussakin elämän menossa yleisiä tapoja. Vaatimatonkin työväentalo voi henkiä arvokkuutta ja herättää kunnioitusta, kun sen oma väki pitää sitä arvossa ja hoitaa sitä oman toimintansa keskuksena.

Läheskään kaikilla paikkakunnilla ei ole valinnan varaa, vaan kaikki juhlat pidetään samassa huoneessa. Tällöinkin voi saada vaihtelua aikaan istumajärjestystä muuttamalla.

Missä on mahdollisuuksia valita, siellä järjestetään tietenkin pieni juhla — jokin illanvietto tms. — pieneen huoneeseen ja suuri juhla suureen huoneeseen. Pyritään siihen, että tilaisuuteen tuleva väki parahiksi täyttää huoneen, ettei ole liian autiota, mutta ei tungostakaan.

Taloa juhlan pitoon vuokrattaessa on muistettava, että kaikki käytössä olevat tarvikkeet eivät läheskään aina kuulu talon omistajalle. Työväentalossa saattaa olla naisjaoston ravintolakalusto, nuoriso-osaston levysoitin, erillisen toimikunnan elokuvakone jne. On siis oltava tarkkana, että kaikille tarvittaville välineille saadaan ajoissa lupa ja myös niiden käyttöohjeet tai käyttäjät ja avaimet.

Suuressa talossa on syytä tarkasti sopia siitä, mitä huoneita ja kuinka kauan niitä tarvitaan. Näin vältytään ikäviltä yllätyksiltä, joita monet juhlien järjestäjät ovat tässä suhteessa kokeneet.

Kesäaikana pidetään paljon juhlia ulkona. Maassamme onkin runsaasti tähän tarkoitukseen sopivia paikkoja. Ulkojuhlan paikkaa valittaessa

on otettava huomioon monia seikkoja. Paikan olisi oltava rauhallinen, riittävän syrjässä suuresta maantiestä, ei kuitenkaan niin kaukana, että matka tuottaa vaikeuksia. Paikan on oltava puhdas, eikä siihen saa kantautua kaatopaikan tms. hajuja. Kaikki kunnia maanviljelykselle, mutta ei sekään tunnu oikein hauskalta, jos puhujakorokkeen välittömässä läheisyydessä on lantapatteri. Katsomo ei ole hyvä, jos se suuntautuu pellolle, jossa liikkuu karjaa laitumella. Vilkasliikenteinen rautatie on myös harmillinen juhlakentän läheisyydessä.

Missä pidämme kesäjuhlan?

Jos juhlakenttä on tasainen, on siihen rakennettava verraten korkea esiintymislava, jotta katsomosta voisi nähdä lavalle. Jos katsomo voidaan sijoittaa mäen vieruun ja esiintymispaikka on alhaalla, saa lava olla aika matala, katsojat kun ovat tällöin yläpuolella ja näkyvyys on hyvä. Ulkojuhlissa on pidettävä huoli siitä, ettei yleisö pääse aivan esiintymislavan viereen, sillä se haittaa kauempana olevien näkemistä.

Aikataulu

Kaikki juhlan kokonaisuuteen vaikuttavat seikat otetaan huomioon

Juhlan aikataululla tarkoitetaan sitä muistiin merkittyä suunnitelmaa, jonka pohjalle juhlatilaisuus rakennetaan. Ajan käytön lisäksi siinä näkyvät kaikki ne seikat, jotka tavalla tai toisella vaikuttavat juhlan kokonaisuuteen.

Ensimmäinen muistiin merkittävä asia on juhlan tarkoitus, syy, miksi juhlitaan. Samoin on

Juhlan nimi, aika ja paikka

Ohjelmanumero	Aihe	Esittäjä	Kesto-aika	Huomautuksia
Soittoa	Kuula: Häämarssi Järnefelt: Preludi	Tähden orkesteri	10	Sovittu opettaja Kulon kanssa
Kuorolausuntaa	Kansojen vapaus	Nuoriso-osaston lausuntakuoro	8	Kuoron ohjaaja tulee ensi kokoukseen
Yksinlaulua	Suomalaisia kansanlauluja	Esko Sointu	5	Piano siirrettävä säestystä varten
Puhe	Työ kättemme se hengenkin	Maisteri Sakari Vuori	15	Osuuskaupan auto hakee asemalta. Yösija Rantamäen luona

Esimerkiksi tähän tapaan voi juhlan aikataulun tehdä. Ohjelman lisäksi merkitään siihen kaikki juhlan kokonaisuuteen vaikuttavat tekijät, kuten kuuluttaja, somistelutoimikunta, mainostoimikunta, ravintolatoimikunta, lipunmyyjät, kulissimies, vieraiden vastaanottajat, kukkien ojentajat ym. Pääasia on, että kaikki muistetaan ja ajallaan hoidetaan. On ikävää, jos juhlan ensimmäisenä ohjelmanumerona on esim. pianon kantaminen.

heti alussa ratkaistava, minkä tyyppiseksi juhlatilaisuus aiotaan ja minkälaisen tunnuksen ympärille sen ohjelma suunnitellaan. Toinen asia on ajan ja paikan määrääminen, milloin ja missä juhla pidetään.

Seuraavana tulee eteen ohjelman suunnittelu. Tätä suunnitelmaa tehtäessä on ratkaistava, kuinka pitkä ohjelma on sopiva, minkä verran millekin ohjelmanosalle on varattava aikaa, millä kellonlyömällä se alkaa ja milloin päättyy, kuinka pitkä on väliaika, mikäli se pidetään. Yleensä kaikki aikaa koskevat seikat otetaan huomioon.

Jos on kysymys niin suuresta juhlasta, että osanottajia tulee laajalta alueelta yleisillä kulkuneuvoilla, on alkamis- ja päättämisaikaa määrättäessä otettava tämäkin huomioon. Turisti ja kello kuuluvat aikataulun laatijan välineisiin.

Ohjelman suunnittelun ja valinnan yhteydessä joudutaan neuvottelemaan sekä ryhmä- että yksinesiintyjien kanssa. Jokainen ratkaistu asia ja päätös merkitään muistioon, ja siten se vähitellen valmistuu. Siitä nähdään, mitkä asiat ovat jo hoidetut, mitkä vielä keskeneräisinä.

Muistiin ei pidä liiaksi luottaa

Ohjelman käytännöllisessä suunnittelussa on monia pikku asioita, joiden suhteen on oltava tarkkana. Jos meille tulee orkesteri, on meidän etukäteen tiedettävä, montako soittajaa siihen kuuluu. Tämä siksi, että osaamme varata heille istuimet näyttämölle. Sama koskee laulukuoroa: korokkeita on oltava sopiva määrä. Yksinlaulun

säestäjää varten piano on paikalla, kunnossa ja auki. Eri ohjelmanumeroiden kohdalla nämä seikat ovat erilaisia, mutta kuitenkin huomioon ottamisen arvoisia. Hyväänkään muistiin ei pidä liiaksi luottaa. Parasta onkin merkitä kaikki muistiin ja ennen juhlan alkua käydä muistio moneen kertaan lävitse ja tarkistaa, onko kaikki järjestyksessä. Jos on kysymyksessä huoneisto, jossa on oma näyttämömestari, on hänelle etukäteen toimitettava juhlan ohjelma ja siinä tarvittavien välineiden luettelo, jotta hän riittävän ajoissa voi ryhtyä työtään valmistelemaan. Jos näin menettelee, ei ainakaan käytännöllisten tehtävien osalta pääse pahempia kommelluksia syntymään.

Heti ensimmäisessä juhlatoimikunnan kokouksessa on syytä valita yleisjärjestäjä. Tähän tehtävään olisi saatava juhlasta kiinnostunut henkilö ja lisäksi sellainen, joka on helposti tavattavissa, esim. puhelimitse. Yleisjärjestäjä pitää hallussaan muistiota ja toimii ikään kuin työnjohtajana pitäen kaikkia valmisteluja koskevia ohjaksia käsissään. Hän on kosketuksissa kaikkiin ohjelmansuorittajiin, sopii heidän kanssaan ja lähettää heille juhlan ohjelman ja pääsylipun. Hän on kokousten välilläkin kosketuksessa toisiin juhlatoimikunnan jäseniin ja juhlaa varten valittuihin, mainos-, somistelu-, ravintola- ym. erikoistoimikuntiin. Hän varmistaa, että lippujen myyjät tietävät tehtävänsä, että naulakkomiehet ym. toimihenkilöt ovat tehtävissään

riittävän ajoissa. Hänellä on oltava varmuus myös siitä, että asianomaiset virkavallan luvat on haettu asianmukaisessa järjestyksessä.

Yleisjärjestäjä on tavallaan vastuussa koko juhlasta, vaikka sitä valmistamassa onkin hänen kanssaan koko huvitoimikunta ja useita erillistoimikuntiakin.

Päivää tai paria ennen juhlan alkua pitää juhlatoimikunta vielä kokouksen, johon osallistuvat kaikkien, myös erikoistoimikuntien edustajat. Siinä tarkistetaan yhdessä kaikki valmistelua koskevat asiat, siinä nähdään, mitä viimeistelytöitä on vielä tehtävä. Erittäin tähdellistä on, että kaikki toimikunnan jäsenet ovat selvillä, miten tilanne on kehittynyt, millä tavalla mikin asia on lopullisesti ratkaistu. Tässä sopii tilannekatsaus.

Juhlamainonta

Joulupukki saapuu juhliinne suurine lahjakontteineen, valkoisine partoineen ja kaksine iloisine tonttuineen.

Juhlan laadusta riippuu, millä tavoin sen mainonta suoritetaan. Suuren juhlan mainostamisessa on paljon työtä. Juhla on saatava vakuuttavasti tiedoksi laajalla alueella ja suurille joukoille.

Juhlan alkusuunnitelmia tehtäessä valitaan erillinen mainostoimikunta, joka suunnittelee ja hoitaa mainonnan alusta loppuun saakka. Mainostoimikunta on yhteistyössä ohjelmasta huolehtivan toimikunnan ja yleisjärjestäjän kanssa, jotta kaikki sujuisi yhdenmukaisesti ja asiallisesti.

Alusta alkaen on muistettava, että mainos on vekseli, joka on aikanaan kyettävä lunastamaan. Emme siis lupaa mitään sellaista, mitä juhlissa ei ole.

Juhlamainonnan tarkoitus on enemmän kuin pelkkä tiedoksi saattaminen. Sen on vaikutettava myönteistä arvostusta ja aktiivisuutta herättävästi. Sen vuoksi se ei saa olla liian avointa, mutta kuitenkin riittävän rohkeaa. Sen on tavoitettava ihminen henkilökohtaisesti. Sen on oltava huolellista, asiallista ja tyylikästä. Siinä ei saa olla hätäisen kyhäyksen ja hutiloimisen tuntua.

Mainoksen on vastattava juhlan arvoa ja tehostettava sitä. Se ei saa johtaa väärinkäsitykseen eikä herättää kielteistä koomillisuutta. (Katso yllä olevaa joulupukin mainosta.) Ellei tarkoituksellisesti käytetä jotakin murretta, on mainoksen kieliasun oltava virheetön.

Tavallisimmin käytettyjä juhlamainonnan välineitä ovat sanomalehdet, julisteet ja kutsukortit. Maininnan arvoinen on myös suusanallinen tiedon levittäminen ja lippujen ennakkotarjonta. Muunkinlaisia muotoja juhlien mainon-

nassa on käytetty, ja uusia on lupa keksiä. Sellaisia ovat lentolehtiset, mainoskulkue, pyöräpartio, mainosauto, lippuvenhe, mainoslaulu ja juhlaviesti. Miten näitä kulloinkin käytetään, riippuu tilaisuudesta, paikkakunnasta ja käytettävissä olevista mahdollisuuksista. Esim. lippuvenheen purjehtiminen on mahdollista vain vesistön varrella olevassa kylässä. Mainoslaulua voidaan parhaiten käyttää suurella paikkakunnalla. Silloin on oltava ensinnäkin laulun tekijä, sitten lauluryhmä, joka sen harjoittelee ja toimii perusjoukkona laulun tunnetuksi tekemisessä, antaa laululle lentimet. Tällaisen laulun olisi oltava lyhyt ja helppo, mutta sävelen niin tarttuva, että päivää ennen juhlan alkua sitä kaikki hyräilevät. Ehkäpä ääninauha tai äänilevy ovat käyttökelpoisia välineitä mm. tässä puuhassa.

Palatkaamme vielä sanomalehteen, sillä sehän on erittäin sopiva juhlamainonnankin väline. Ei kuitenkaan riitä, että siinä on vain kerran ilmoitus. Juhlan valmistusvaiheissa olisi hyvä kirjoittaa lehteen juhlan aihetta koskevia artikkeleita ja valmistuspuuhia koskevia haastatteluja sekä muita mainintoja juhlasta.

Juhlistamme on saatava myös lehtiin

Jos kysymyksessä on oikein suuri juhla, maakuntaa tai koko maata käsittävä, niin sanomalehdistölle pidetään tiedotustilaisuus. Tällöin ei riitä, että juhlatoimikunnan ja mainostoimikunnan jäsenet ovat paikalla kertomassa puuhasta,

vaan on oltava valmis teksti ja kuva-aineisto jokaista lehteä varten erikseen. Kun lehtimiesten vastaanotto on suunniteltu huolellisesti ja valmistettu perusteellisesti, saamme olla varmat siitä, että asiamme tulee myös lehtiin.

Suuresta juhlasta on pyrittävä saamaan mainintoja myös radioon ja televisioon. Kaikkia mahdollisia keinoja on käytettävä. Järjestöjen juhlatoiminnan mainonnassa on siis pyrittävä järjestön tunnetuksi tekemiseen niissäkin piireissä, joista emme otaksu osanottajia saapuvan.

Asiantuntijan apua hyväkseen käyttäen mainostoimikunta valmistuttaa juhlasta mainosjulisteen. Se valmistetaan hyvissä ajoin, jotta sitä voidaan tehokkaasti levittää. Suuri puuha ei ole kädenkäänteessä toteutettu. Julisteiden esillepanosta tiedotetaan kaikille levittäjille, ja koetetaan saada se kaikkialla alkamaan samanaikaisesti.

Ehkä on sopivaa, että 12—10 päivää ennen juhlaa laitetaan jo osa julisteista paikalleen ja 6—5 päivää ennen niitä lisätään huomattavasti. Koko loppuaika pidetään huoli siitä, että ne pysyvät paikoillaan ja tuulen ja sateen repimät korvataan ehjillä julisteilla. Samaan aikaan on myös kirjoituksia lehdissä, juhlaviesti vaeltamassa ja mainoslaulu laulettavana.

Jokainen juhlien mainostaja harkitsee, miten pitkä mainostusaika on sopiva, samoin kuin

harkittavaksi jää sekin, millaisia mainontakeinoja käytetään.

Pieniä juhlatilaisuuksia mainostettaessa eivät tule kysymykseen sanomalehtien tiedotustilaisuudet eivätkä läheskään aina edes painetut julisteet. Tällöin tyydytään itse valmistettuihin mainoksiin. Nyt saavat työtä järjestön piirissä olevat piirtäjät ja tekstaajat. Hankitaan kestävää pahvia ja kestäviä värejä, ja niin on mainospaja valmis. Tosin on parempi tyytyä joihinkin harvoihin väreihin kuin ryhtyä leikkimään värien paljoudella. Yhdellä tai kahdella värillä tehdyt mainokset ovat puhtaan ja tyylikkään näköisiä. Tekstiä niihin ei saisi laittaa kovin paljon. Jälleen on pidettävä huolta oikeinkirjoituksesta, samoin kirjasinlajien käytöstä, sillä niitä ei pidä sekoitella keskenään. Mallia voi katsoa mistä tahansa painetusta sanasta, jotta ei sattuisi erehdyksiä.

Pidetään mainostalkoot

Ehkäpä joskus olisi paikallaan pitää mainostalkoot, kokoontua piirtämään ja tekstaamaan oman järjestön juhlaa varten mainoksia. Kenties näin yhteistyönä saataisiin syntymään erittäin onnistuneita ja ennennäkemättömän vetoavia julisteita.

Suoritettiinpa mainonta millä keinoilla tahansa, tähdellisintä on, että todella mainostetaan eikä jätetä sitä suorittamatta. Tehtäköön se joka kerta uudella tavoin, niin kuin juhlakin on jokaisella kerralla uusi.

Somistus

— Paremp' on suora ja sillee
ku rumasti ruusattu.

Jokaisella juhlatilaisuudella on oma tarkoituksensa ja tavoitteensa. Kaikki kokonaisuuteen vaikuttavat seikat suuntautuvat tuon saman päämäärän saavuttamiseen. Niinpä juhlahuoneen somistuskin omalta osaltaan pyrkii täydentämään kokonaisuutta, ilmentämään juhlan luonnetta, tehostamaan tunnelmaa, tekemään juhlapaikan kauniiksi ja viihtyisäksi. Usein tämän aikaansaaminen vaatii runsaasti suunnittelua, työtä ja vaivaa, vieläpä taloudellisia kulujakin.

Somistelusuunnitelmaa laadittaessa on määriteltävä millaisia aineksia somistuksessa käytetään ja millaisia on mahdollisuus saada käytettäväksi. Lennokkaita suunnitelmia voidaan helposti laatia, mutta on myös pidettävä silmällä sitä, että ne voidaan käytännössä toteuttaa. Toisaalta on syytä huomauttaa, että nokkeluudella ja hoksaavaisuudella voitetaan monia vaikeuksia ja saavutetaan varsin merkittäviä tuloksia.

Juhlahuoneen ja yleensäkin juhlapaikan somistuksessa on lähtökohtana juhla itse. Somistussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon juhlan tarkoitus, sillä senhän olisi tultava näkyviin myös somistuksessa. Toinen yhtä merkittävä tekijä suunnitelman teossa on huoneen tai juhla-

kentän laatu. Etenkin huoneessa on otettava huomioon tyyliseikat. Jokin vanha ja ränsistynyt huone ei ole helposti somistettavissa, siinä kun on vielä pyrittävä somistuksella peittämään huoneen ikäviä piirteitä. Tämä asettaa lisävaatimuksia somistajille.

Huoneen tyyli otetaan huomioon

On myös kauniita saleja, yhtä hyvin vanhoja kuin nykyaikaisiakin, joiden rakennustyyli ja sisustus asettavat vaatimuksia ja rajoituksia somistukselle. Näissä onkin oltava tarkkana, ettei somistuksilla peitetä tai hälvennetä huoneen omaa kauneutta. Tällaisissa huoneissa on paras tyytyä melko niukkaan somistamiseen. Jotakin aivan erikoistyylistä huonetta somistettaessa on koetettava saada ohjeita ja neuvoja asiantuntijoilta, jotta ei tehtäisi ikäviä virheitä.

Kolmas ja erittäin tähdellinen lähtökohta juhlahuoneen kauniiksi saattamisessa on huoneen puhtaus. Puhtaus on kodin kaunistus, sanoo sananlasku. Tätä ei läheskään aina muisteta. Jos huone on likainen, nuhruinen ja tuulettamaton, eivät siinä minkäänlaiset somisteet näytä eikä tunnu. Tähdennettäköön vielä, että kirkkaat ikkunat, puhtaat sileät ikkunaverhot, pölyttömät seinät ja puhdas lattia luovat jo juhlatuntua. Vähin vaatimus somistamisessa on paikkojen peseminen.

Somisteluaineksia on paljon, ja niitä voidaan eri somistuksina käyttää tarpeen mukaan. Niitä, ovat liput, kukat, viherkasvit, julisteet, ryijyt, kynttilät, kirjat, työvälineet, kokonaiset puut

Mistäs olette hankkineet näitä erikoiskasveja?

(kuten joulukuusi ja juhannuskoivu). Samassa rakennelmassa ei niitä kaikkia tarvita. Kesäaikana on luonnosta saatavissa monenlaista ainesta, kuten saniainen, kanerva, meriruoho, suopursu ym. Näistä saadaan rakennetuksi yhden illan kestäviä viehättäviä pensaita, jotka omalla erikoisuudellaan saattavat suorastaan hämmästyttää. — Mistä olette hankkineet näitä erikoiskasveja? kysyttiin kerran meidän tavallisesta kanervastamme. Sammal, harakanvarvas, vieläpä kivetkin sopivat esim. pensaan tai kukan juuren taikka jonkin tasaisen pinnan peitoksi.

Talvella, jolloin luonnosta saatu vihreä rajoittuu havupuihin, lähinnä mäntyyn ja katajaan — joulun ohella kuusta käytetään vain hautajaisissa — voidaan kerran hankittuja oksia käyttää talven mittaan useammassakin juhlassa. On vain juhlan päätyttyä otettava havut talteen, haudattava ne ulos lumeen tai muuhun kosteaan paikkaan, ja siitä ne voi taas tarvittaessa ottaa esille. Sisällä ne kuivuvat helposti ja menettävät tuoksunsa sekä pölyttyvät.

Yleensäkin pitäisi somistus purkaa heti juhlan päätyttyä, viimeistään seuraavana aamuna. Jos siinä on joitakin sellaisia tarvikkeita, joita voi vastaisuudessakin käyttää, kootaan ne yhteen ja pannaan säilöön. Mikään ei ole niin ikävän näköinen kuin juhlahuone, jossa viikosta viikkoon riippuu jonkin aikoinaan pidetyn juhlan somisteita pölyisinä paikoillaan. Sellaisiakin tapauksia vielä meidän vilkkaina päivinämme kohtaa, että

sali säilytetään somistettuna toista juhlaa varten, jottei tarvitse tehdä uutta työtä. Tällainen laiskuus olisi saatava tyyten karkotetuksi. Ei myöskään ole aiheellista ihastua yhteen somistelutapaan ja ajatella, että kun kerran onnistuttiin, ei muunlaista enää yritetäkään.

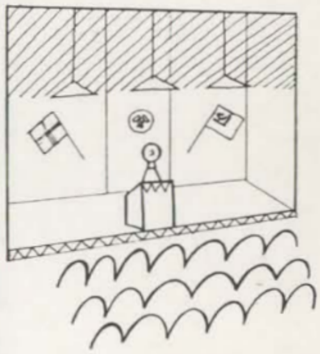
Ehkäpä saamme sen valoilla aikaan

Pääasiallisesti somistelu kohdistetaan etualaan. Jälleen huomautan valaisimista, sillä kun etuala on somistettu ja hyvin valaistu, syntyy jo siitä juhlavaa tunnelmaa. Usein näkee käytettävän kattosomisteita. Ne ovat paikallaan silloin, kun tahdotaan häivyttää katon ikävät piirteet. Tähän ei kuitenkaan riitä pari ristiin vedettyä rihmaa ja niihin ripustetut paperisuikaleet. Katon somistaminen on suuritöistä ja hankalaa puuhaa. Siksi olisi kenties parempi koettaa alempaa, seinistä, pöydistä ja lattiasta, löytää ja luoda silmälle kiinnekohtia, jotka viehättävät, ja jättää katto omaan arvoonsa. Ikävän katon voi häivyttää helposti valoilla, tai paremmin sanottuna pimeällä. Jollei muuta keinoa keksitä, voisi vaikka kauniista pahvista leikata lamppuihin leveät varjostimet. Lamppujen käärimistä kreppipaperiin en suosittele — olen nähnyt sitä riittävästi — se tekee ikävän vaikutuksen ja heikentää valoja.

Meillä Suomessa on runsaasti erittäin hyviä ja kauniita paperituotteita. Sellaisenaan ne eivät kuitenkaan kelpaa somisteiksi, mutta niistä voidaan valmistaa yhtä ja toista käyttökelpoista. Esim. lastenjuhlaan voidaan leikata katosta leijuvia perhosia tai pääskysiä, pöydille ja seinille

oravia, jäniksiä, karhuja ym. eläimiä. Satunäytelmissä saatetaan tarvita kukkia tai muuta värikästä, johon ainakin osittain voidaan paperia käyttää.

Hauskoissa puistojuhlissa ja karnevaaleissa ovat paperilyhdyt, serpentiinit ja konfetit paikallaan, mutta mihinkään arvokkaaseen juhlaan ne eivät kelpaa. Puistojuhlissakin niitä saa käyttää vain erikoisluvalla.

Kauniin luonnon keskellä pidettävä juhla ei kaipaa muita somisteita kuin lippujen värikkäät rivit.

Koska somistuksella pyrimme tehostamaan juhlan sanomaa, aihetta, on tietenkin aiheeseen syvennyttävä perusteellisesti, ennen kuin ryhdytään somistusta suorittamaan. Ja vaikka tuntisimme juhlan aiheen ja luonteen, ei somistelu luista ilman kunnollista somistelusuunnitelmaa.

Liputus

Lipun käyttö viittaa jo hämärään muinaisuuteen. Vanhan ajan sivistyskansat käyttivät taistelevan joukon tunnuksina erilaisia tankojen kärkiin kiinnitettyjä merkkejä. Tällaisten tunnusten tarkoituksena oli lähinnä pitää yllä joukkojen yhteenkuuluvaisuutta, ja samalla ne olivat hyökkäyksen suunnan osoittajinakin.

Vuosisatojen kuluessa on lipusta kehittynyt lähinnä valtakunnallinen tunnus, mutta yhä

edelleenkin se esiintyy yhteenkuuluvaisuuden ja eteenpäin pyrkimisen vertauskuvana. Samoin kuin lipun muotokin on kehittynyt, on sen käyttöön tullut erilaisia vivahteita ja tarkoin määrättyjä ohjeita.

Suomen lippu

Suomen julistauduttua valtiollisesti itsenäiseksi sai maamme myös oman kansallislippunsa. Laki Suomen lipusta annettiin toukokuun 29. pnä 1918. Siinä määrätään lipun koosta ja väreistä seuraavasti: Suomen valtiolippu on suorakaiteen muotoinen vaate, jossa on valkealla pohjalla merensininen (ultramariinin värinen) risti ja ristin keskellä Suomen vaakuna. Kansallislippuna käytetään valtiolippua ilman vaakunaa. Sotalippuna taas käytetään valtiolippua kolmikielekkeisenä. Lipun mittasuhteet ovat: koko korkeus 11, koko pituus 18, ristin leveys 3, sisempien alojen pituus 5 ja ulompien alojen 10 yksikkömittaa.

Suomen lippu on maamme itsenäisyyden tunnus. Missä tahansa se liehuukin, se ilmaisee Suomen kansallisuutta. Sen värit, sininen ja valkoinen, ovat sinisten järviemme ja valkoisten hankiemme vertauskuva.

Lipun käyttö

Lipun käytöstä on olemassa jo kansainväliset tapansa, joiden noudattamista pidetään kunnia-

asiana kaikissa sivistysmaissa. Niiden tunteminen kuuluu kansalaisvelvollisuuksiin.

Lippua käsitellessä on aina muistettava, että lippu on maan, valtion, kansakunnan käsinkosketeltava vertauskuva, ja siksi on lipulle aina osoitettava tämän mukaista kunnioitusta ja arvonantoa.

Lipun on oltava aina oikeavärinen, ehyt ja puhdas. Repaleisen, rypistyneen ja likaisen lipun salkoon nostaminen on lipun häpäisemistä.

Maassamme on lipun käyttötavat määritelty lippuasetuksella, joka annettiin huhtikuun 27. pnä 1934.

Sääntönä pidetään, että erillisessä lippusalossa on lipun korkeus 1/6 salon pituudesta. Katonharjalla olevassa salossa lipun korkeus on 1/3 salon pituudesta.

Maaseudulla on suositeltavaa käyttää erillistä maassa kiinni olevaa, kaadettavaksi rakennettua salkoa, kun taas kupungeissa on käytännöllisistä syistä sopivampi katolle ja julkisivun seinille sijoitettu salko.

Salko ei saa olla tarpeettoman paksu, ja se suippenee alhaalta ylöspäin. Kärki päättyy yksinkertaiseen kärkinuppiin. Väriksi sopii parhaiten valkoinen, öljytty tai lämpöisen harmahtava. Kärkinuppi voi olla samanvärinen tai kullattu.

Lippunuorana voidaan käyttää tervaamatonta hamppunuoraa, tai vaijeria, jonka päät on huo-

lellisesti päätetty ja varustettu hakasilla. Solmuisia nuoria on vältettävä.

Lipun nostaminen salkoon

Salkoon nostettaessa lippu kohotetaan aivan salon huippuun, kärkinupin alla tiukasti kiinni. Samoin on alempi nuora sidottava siksi tiukasti kiinni, ettei lippu pääse liiaksi tuulessa heittelehtimään. Kansallislippu pidetään kohotettaessa levällään.

Erikseen on mainittava lipun käytöstä surun ilmaisemiseen, suruliputuksesta. Tällöin lippu vedetään puolisalkoon (2/3 salkoon). Lippu kohotetaan ensin salon huippuun, josta se lasketaan 1/3 salonmittaa alas. Lippua ei siis saa laskea salon puoliväliin, vaikka puhutaankin lipun 'puolitangossa' olemisesta. Surulippu vedetään laskettaessa ensin ylös salon huippuun ja vasta sen jälkeen lasketaan verkkaan alas. Näin ikään kuin lähetetään vainajalle viimeinen tervehdys.

Liputusaika

Lipun käytön perustapoihin kuuluu, ettei lippua jätetä yöksi, toisin sanoen pimeän ajaksi ulos salkoonsa. Ei myös ole sopivaa kohottaa lippua asumattoman tai muutoin tyhjäksi jäävän talon harjalle tai pihalle.

Liputus alkaa maaliskuun 15. päivän ja lokakuun 1. päivän välisenä aikana klo 8 ja muuna

aikana vuodesta klo 9 sekä päättyy auringon laskiessa, kuitenkin viimeistään klo 21.

Kun lippuasetuksessa ei ole tehty mitään poikkeusta juhannusyön suhteen, ei sen mukaan ole asiallista jättää lippuja salkoihin juhannusyönäkään, elleivät viranomaiset anna siitä erityistä määräystä. Parina juhannuksena on tällainen määräys annettu, mutta sitä ei ole annettu jatkuvaksi ohjeeksi.

Lipun tervehtiminen

Kun lippua nostetaan salkoon tai kun sitä kannetaan kadulla kulkueen mukana, on siviilihenkilöiden (miesten) paljastettava päänsä sekä sotilas- ja virkapukuisten tervehdittävä lippua kunniaa tekemällä. Tämä koskee kansallis-, sotilas ja- yhdistyslippuja.

Ulkomaiden lippujen käyttö

Kongresseissa, urheilujuhlissa ym. ulkomaiden lippuja käytettäessä on tarkoin huomattava, ettei toisen maan lippua suosita toisen kustannuksella asettamalla se esim. ylemmäksi. Jokainen lippu on asetettava ehdottomasti yhtä pitkään salkoon.

Oman maan lipulle on varattava aina kunniasija. Suomen lippu asetetaan heraldisesti oikealle eli siis edestä katsottuna vasemmalle. Ulkomaiden liput voidaan sen jälkeen asettaa aakkosjärjestykseen maiden alkukirjainten mukaan.

Suomen yleiset liputuspäivät

Huhtikuussa 1934 julkaistun ja sen muuttamisesta kesäkuun 2. pnä 1942 annetun asetuksen mukaan velvoitetaan valtion virastot tai laitokset liputtamaan:

kesäkuun 4. päivänä, armeijan lippujuhlan päivänä,

kesäkuun 24. päivänä, Suomen lipun päivänä, ja

joulukuun 6. päivänä, Suomen itsenäiseksi julistautumisen vuosipäivänä.

Lisäksi voidaan Suomen lipulla liputtaa viraston tai laitoksen erityisenä merkkipäivänä, mikäli viraston tai laitoksen päällikkö niin määrää.

Vakiintuneen tavan mukaan käytetään yleisinä liputuspäivinä edellisten lisäksi:

helmikuun 5. päivää, J. L. Runebergin päivää.

helmikuun 28. päivää, Kalevalan päivää,

toukokuun 12. päivää, J. V. Snellmanin päivää,

toukokuun toista sunnuntaita, Äitien päivää, ja

lokakuun 10. päivää, Aleksis Kiven päivää.

Yleisinä liputuspäivinä ei voi liputtaa muilla kuin Suomen lipuilla.

Muut liputuspäivät

Paitsi yleisinä liputuspäivinä kansallislipuilla liputtaminen on paikallaan juhlallisissa tilaisuuksissa.

Se, joka muulloin tahtoo yleisön nähtäville nostaa muun lipun kuin Suomen lipun tai joka kulkueessa tai juhlatilaisuudessa julkisesti tahtoo käyttää muuta kuin Suomen lippua, viiriä, standaaria tai muuta lippuun verrattavaa laitetta, lukuunottamatta pienoislippuja ja viirejä, on velvollinen myös nostamaan ainakin samansuuruisen Suomen lipun muuhun lippuun nähden hallitsevaan asemaan. Kulkueessa on Suomen lippua kannettava muiden lippujen edella. — (Asetus 27. 3. 1934).

Lipun käyttö somistuksessa

Sisällä arvokkaissa juhlatilaisuuksissa voidaan lippua käyttää somistuksena. Tällöin on asiallisinta, ellei lippuvartiota ole, asettaa liput vapaasti riippumaan niitä varten laitettuihin kannattimiin noin 25 asteen vinoasentoon. Nykyisin on tapana joskus laittaa liput sisälläkin pystysalkoihin. Tällöin on rakennettava tämän laatuiselle liputukselle soveltuvat lipputelineet. Lippua ei sovi naulata tai sitoa seinälle, sen on annettava hulmuta vapaasti. Lippua ei sovi myöskään käyttää pöytäliinana tai muuna peitteenä. Harvinaisissa tapauksissa lippua voidaan käyttää arkun päällä.

Lipun säilyttäminen

Liput säilyvät hyvin, jos niitä voidaan säilyttää salostaan suorana riippuvina pimeässä huoneessa.

Tällöin ne pysyvät sileinä, eivätkä niiden värit pääse haalistumaan. Mahdollisuuksien mukaan lipulle on aina koetettava löytää hyvä säilytyspaikka. Salon ympärille sen voi myös kääriä ja tehdä tiiviistä kankaasta päällyksen, joka estää valoa ja pölyä pääsemästä lippua turmelemaan.

Lippu, joka on mennyt käyttökelvottomaksi, poltetaan tai haudataan maahan.

Lippumenoja kuvissa

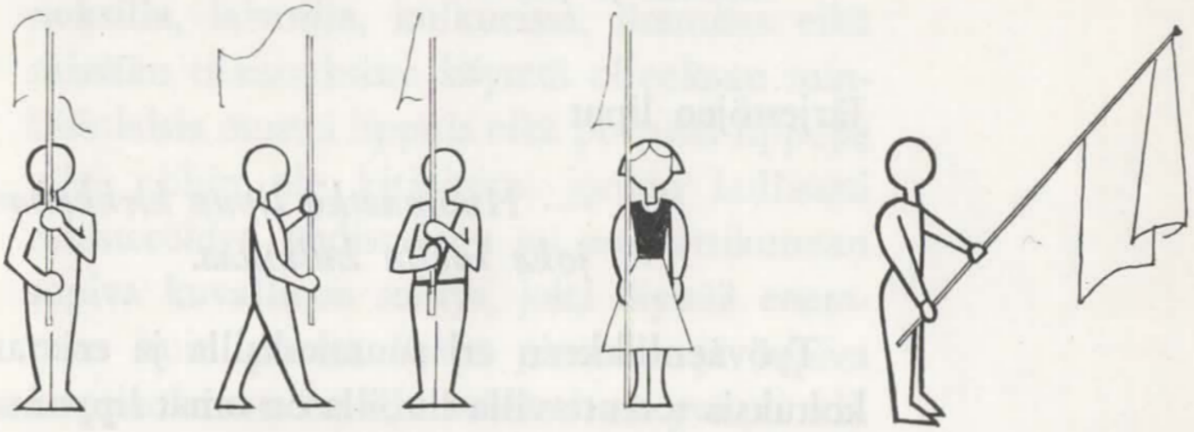

1 Lippuotteet levossa, asennossa ja marssissa

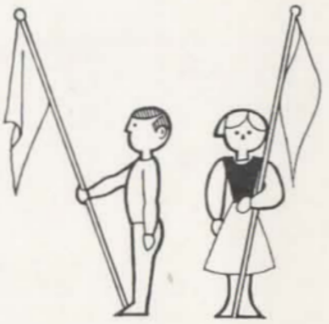

2 Kunnianteko paikalla ja marssissa
3 Lippuvartio
4 Lipun käyttö hartaustilaisuudessa

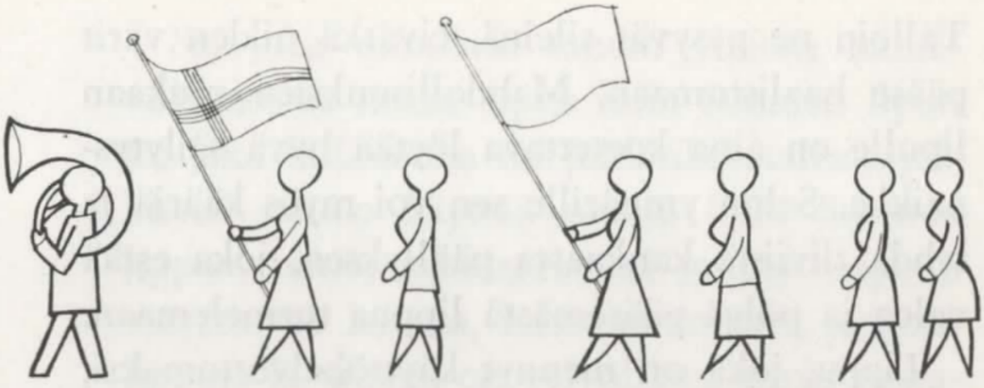

5 Marssijärjestys: soittokunta, Suomen lippu, juhlamarssin johtaja, liiton lippu, liiton hallitus ja jäsenet.

Järjestöjen liput

— *Huomaatko lipun kirkkahan,*
joka tuolla hulmuaa.

Työväenliikkeen eri suuntauksilla ja eri tarkoituksia toteuttavilla liitoilla on omat lippunsa, ja näiden liittojen perusjärjestöt käyttävät samaa tai samantapaista lippua omana lippunaan. Paljon kirjavuutta ja vakiintumattomuutta siinä on ollut varsinkin työväenliikkeen alkuaikoina. Viime vuosien kuluessa on kuitenkin näkynyt selvää pyrkimystä yhdenmukaisuuteen keskus- ja perusjärjestöjen lippujen kohdalla. Uusia lippuja perusjärjestöille hankittaessa onkin parasta neuvotella siitä oman keskusjärjestön kanssa.

Työväenliikkeen liput ovat värikkäitä ja pohjaväri on yleensä punainen.

Aivan samoin kuin lippujemme muodot ovat selkiintyneet, on niiden asema työväenliikkeen

aseman vahvistamisen mukana vakiintunut. Lippujemme vainoaminen on loppunut, joskaan niitä ei kaikkialla perin suopein silmin katseltane. Punaisen pelko, ja kammo sosialistista liikettä kohtaan, on ollut ilmeinen porvarillisissa piireissä kaikkialla. Sitä kuvastaa mm. viranomaisten ohjeena sisäministeri Voss-Schraderin maaherroille elok. 8. pnä 1919 lähettämä kiertokirje, joka kuuluu seuraavasti:

— Sakon uhalla kielletään, ettei rakennuksilla, laivoilla, kulkueissa, iltamissa eikä missään tilaisuuksissa käytetä ollenkaan minkäänlaisia mustia lippuja eikä punaisia lippuja, ellei niihin ole kirjoitettu jonkin laillisesti rekisteröidyn yhdistyksen tai ammattikunnan sopiva kuvallinen selitys, joka täyttää enemmän kuin puolet lipun pinnasta ja sopiva isonpuoleinen etäälle selvästi näkyvä ei kiihottava, kirjaimellinen esitys.

Pitkään tämä oli voimassa asetuskokoelmissa, mutta käytäntö sen kumosi alusta asti. Siihen ja muutoinkin sosialismin vastustamiseen perustuneita lienevät ne lippujemme repimisyritykset, joita joskus takavuosina meillä sattui.

Kuten sanottu ei lippujamme enää nykyisin vainota. Niihin on totuttu, ja ne ovat toimintamme tunnusmerkkejä ja symboleja. Juhlissamme ne liehuvat puhtaina, vapaina ja mieltä kohottavina.

Yhdistysten lippuja käytettäessä noudatetaan yleisiä lipputapoja.

Ohjelman kuuluttaja

— Kuku kultainen käkeni
Kuku meiän kuulijoita
laita meiän lausujoita.

Kanteletar

Ohjelman kuuluttajaa tarvitaan varsin monissa tilaisuuksissa, ja tilaisuuden luonne ratkaisee suuressa määrin, miten kuuluttaja tehtävänsä hoitaa. Suurissa, arvokkaissa juhlissa, joihin on painatettu tarkka käsiohjelma, ei kuuluttajaa tarvita. Läheskään kaikkiin järjestöjen juhlatilaisuuksiin ei käsiohjelmaa kuitenkaan painateta. Silloin käytetään ohjelman kuuluttajaa. Hänen tehtävänään on tällöin lyhyesti ja asiallisesti ilmoittaa ohjelman osat siinä järjestyksessä kuin ne esitetään. Alkumusiikki ja avaussanat on parempi ilmoittaa vasta niitten esityksen jälkeen. Ilmoittamatta niitä ei jätetä. Esimerkiksi näin: — Kuulemamme Sibeliuksen Finlandian esitti Helsingin Työväen orkesteri Kalervo Tuukkasen johtamana. Avaussanat esitti liittomme puheenjohtaja Yrjö Kallinen. Nyt saamme kuulla lausuntaa, jota esittää Veikko Sinisalo. — Alusta loppuun asti kuuluttaja pysyy asiallisessa tyylissään, olematta silti ikävä ja huolta herättävä.

Keveämmissä tilaisuuksissa, joita olemme tottuneet nimittämään iltamiksi, on kuuluttajan tehtävä huomattavasti toisenlainen kuin arvokkaissa

juhlissa. Kun iltama on tarkoitettu pääasiassa huvittelutilaisuudeksi, on kuuluttaja osaltaan vastuussa siitä, että yleisöllä on hauskaa. Yksin hän ei sitä tee, ei se ainakaan ole tarkoituksena. Hänen kuitenkin olisi oltava lennokkaampi sanoissaan ja otteissaan kuin juhlassa. Hänellä pitäisi olla varalta sopivia tarinoita ja sutkauksia, joita voisi kertoa ja joilla voisi yhdistellä eri ohjelman osia toisiinsa silloinkin, kun ne muutoin tuntuvat huonosti saumoittuvan.

Olipa kysymyksessä millainen tilaisuus tahansa, on kuuluttajan pyrittävä omalta kohdaltaan tehostamaan juuri tämän tilaisuuden luonnetta ja esittelemään ohjelman suorittajat, ei itseään. Lyhyesti sanottuna: kuuluttaja myy jokaisen ohjelman osan yleisölle mahdollisimman korkeaan hintaan. Hänen on kyettävä herättämään kuulijain mielenkiinto jokaista esiintyjää kohtaan. Ei ole sopivaa ryhtyä mihinkään arviointeihin, ansioiden luettelemiseen ja kehumiseen, mutta ei sovi myös tehdä esiintyjää kyseenalaiseksi tehtävänsä suorittajaksi. Esimerkkejä tästäkin voisi kertoa useita, mutta riittäköön seuraava: — Nyt tuo Pulliaisen poika yrittää lausua runoa, saa nähdä tuleeko siitä mitään. — Sama asia olisi voitu sanoa esim. näin: — Toverimme Erkki Pulliainen on kerhossamme osoittautunut hyväksi lausujaksi, ja nyt hän esittää runon. — Tällä tavoin olisi rohkaistu esiintyjää ja saatu yleisö hänelle myötämieliseksi. Emme saa lyödä laimin tehtäväämme silloin-

kaan, kun kysessä on toveriesiintyjä, 'oman verstaan mies'.

Kaikissa tilaisuuksissa on kuuluttajan oltava sen verran asiallinen, ettei hän loukkaa ketään. Ajatelkaapa kuuluttajaa, joka ilmoittaa puhujan seuraavaan tapaan: — Meidän piti saada tänne oikein hyvä puhuja, mutta saimme sen ja sen. — Tai näin: — Meillä on kyllä tänä iltana tilaisuus tarjota teille oikein erityisen kohottava ohjelmanumero, mutta tämä nyt alkava ei vielä ole se, nyt esiintyy...

Kuuluttaja nimensä mukaisesti todellakin kuuluttaa. Kuuluttaa niin, että jokainen läsnäolija tietää, mistä on kysymys. Sen vuoksi kuuluttajaksi olisi saatava selväsanainen ja kantavaääninen henkilö. Kuuluttajan on tiedettävä esiintyjien nimet ja lausuttava ne oikein. Jos nimi on muukalainen, on hyvä kysyä asianomaiselta itseltään, miten hän nimensä lausuu. Meillä suomalaisillahan ei ole kaikilla suomalaista nimeä. Useat muukalaisen nimen omistajat haluavat sen äännettävän suomalaisittain, niin kuin se on kirjoitettu.

Anteeksi, oletteko Ville Vuori?

Jos emme tunne esiintyjää, on varminta kysyä ennen kuulutusta: — Oletteko...? — Tässäkin on sattunut pahoja virheitä. On saattanut käydä niin, että aivan viime tingassa on jouduttu vaihtamaan ulkopuolista esiintyjää, eikä kuuluttaja syystä tai toisesta ole saanut viimeisiä tietoja henkilönvaihdosta. Jos hän ilmoittaa esiintyjäksi sellaisen henkilön, joka ei olekaan paikalla, jou-

tuu hän kohta pyörtämään sanansa ja ilmoittamaan toisen, joka tällä tavalla ilman omaa syytään joutuu ikään kuin korvikkeen asemaan. Nimistä on vielä sanottava, että vaikka ne olisivatkin suomalaisia, niin kuin ne useimmiten ovatkin, on ne sanottava ehdottomasti oikein. Ei riitä, että sanotaan vähän sinne päin. Saaristoa ei saa sanoa Saariseksi, eikä Lahtista Virtaseksi.

Olisi hyvä pyrkiä sanomaan nimet perusmuodossaan. Syntyy koomillinen tilanne, jos kuulutamme esim: 'Ohjelmassa seuraa puhe Vuorelta' tai 'Saamme kuulla laulua Heinämaalta'. Parempi on sanoa: 'Ohjelmassamme on puhe, jonka pitää Ville Vuori' tai 'Ville Vuori puhuu aiheesta...' Matti Heinämaa laulaa... Vuorenrinne esitelmöi... Kalle Hynninen lukee Veikko Huovisen novellin. Laukosken Työn Nuoret esittävät kansantanhuja. Tittelin sanominen ei ole välttämätöntä, mutta kyllä sen silti voi ilmoittaakin.

Pidettäköön kuitenkin huolta siitä, että titteli on oikea ja että käytetään vain yhtä, lähinnä sitä titteliä, joka sopii asianomaisen esitykseen. Ei esim. näin: — Maisteri, säveltäjä, kapellimestari... — Sellaiset tittelit kuin laulaja tai laulajatar ovat tarpeettomia laulua kuulutettaessa, sillä kukas muu laulaisi kuin laulaja tai laulajatar.

Etunimen käyttäminen sen sijaan on välttämätöntä. Miltäs kuulostaisi esim. seuraava: — S. Kuula laulaa T. Mikkilän säestämänä T.

Kuulan E. Leinon sanoihin säveltämän laulun...
— Sellaiset henkilöt, jotka yleisesti käyttävät etunimestään vain kirjaimia, esitellään kuitenkin samalla tavoin kuin asianomainen itse nimeään käyttää. Emme ryhdy siis ketään 'ristimään'.

Paperia ei kannata säästää

Jotta kuuluttajan tehtävä sujuisi vaivattomasti, on hänen laadittava itselleen selvä luettelo ohjelmanumeroista. Tässä asiassa ei kannata paperia säästää, vaan kirjoittaa harvaan ja suurilla kirjaimilla, jotta sitä voi tirkistelemättä lukea. Hyvä olisi, jos oppisi ulkoa 'repliikkinsä', vaikka paperi onkin muistin tukena.

Kuuluttajan paikka

Muutama sana vielä kuuluttajan paikasta. Useinhan kuuluttaja on näyttämöllä. Sekin käy päinsä, kun esiintyjät ovat näyttämöllä. Kuuluttaessaan hänen on tultava reilusti ja rauhallisesti verhon eteen tai sitten on verhoja avattava sen verran, että kuuluttaja pääsee vaivatta näkyviin. Jos kuuluttaja pistää päänsä ulos verhojen välistä, on se ikävännäköistä, eikä se ole juhlan arvon mukaista.

Kuuluttaminen kuitenkin olisi suoritettava mieluummin salin puolelta. Tällöin pitää näyttämöllä olla selvä luettelo esiintymisjärjestyksestä, jotta esiintyjät ja verhojen hoitaja voivat siitä seurata vuorojaan. Yleensäkin pitäisi näyttämöllä olla tällainen ohjelmaluettelo. Suositeltavaa olisi kuuluttajan apulaisen käyttäminen. Hän toimisi kuuluttajan ja esiintyjien välisenä tiedottajana. Hän pitäisi huolta, että esiintyjät saavat tiedon vuoroistaan ja ovat sopivana het-

kenä esiintymispaikalla. Hän voi myös antaa ohjeita väliverhon avaamisesta ja sulkemisesta.

Kuuluttaminen on paras suorittaa yleisön edessä, ei uuninnurkasta eikä käytäviltä huudellen. Tosin sen voi jossakin hauskaksi suunnitellussa tilaisuudessa suorittaa muualtakin, mutta siinä on oltava tyyliä ja itselle on selvitettävä, mistä syystä tehdään juuri siten. Joskus voi käyttää vaikkapa kovaäänistä, kuulutussuppiloa, tekstattuja tauluja ym. On vain harkittava tarkoin, milloin näitä tai joitakin muita tavallisuudesta poikkeavia temppuja voi käyttää.

Kuuluttaja on valittava jo juhlan valmistusvaiheissa, jotta hänelle jäisi aikaa perehtyä juhlan tarkoitukseen ja laatuun riittävästi ja valmistautua kuuluttajan tehtävään. Ei kuuluttajakaan saa rutiinin avulla oikaista asian ohitse.

Juhlan kokonaisuuteen vaikuttavia tekijöitä

Valojen hoito

— *Muurahaisien suku*
milloinkaan ei huku.
Aaro Hellaakoski

Edellä on ollut puhetta valojen käytöstä ja on tähdennetty sen tärkeyttä. Valo on mainio väline myös somistuksen tehostajana ja tunnelman luojana.

Näytelmät ja muut näyttämöltä esitettävät

ohjelmanumerot ovat huomattavasti vaikuttavampia ja miellyttävämpiä, kun valaistus tehostaa esityksen luonnetta ja laatua ja kun käytetään tilanteeseen sopivaa valonvahvuutta ja sopivaa väriä. Tähän tarkoitukseen ovat valonheittimet erityisen sopivia. Näyttämön perusvalaisimet ovat vaatimattomillakin näyttämöillä lattia- ja kattovalaisimet. Näiden valovoimaa voi tarpeen mukaan vaihdella, mikäli ne on siten asennetut. Näiden lisäksi voisi olla esim. neljä valonheitintä. Kaksi näistä sijoitettaisiin salin puolelle, lähelle näyttämöaukkoa. Vasemmanpuoleinen valokeila suunnataan näyttämön etualan oikealle laidalle ja oikea vasemmalle laidalle. Toiset kaksi asennetaan näyttämölle siten, että niillä hallitaan tarpeen mukaan koko sitä alaa, jossa toiminta tapahtuu. Mainittakoon, että nykyaikainen näytelmien ohjaus pyrkii paikallisvalaistuksen käyttöön. Kun näyttelijä liikkuu näyttämöllä, seuraa valo häntä, tai sammuu siinä paikassa, josta hän lähti, ja syttyy siinä, mihin hän pysähtyy.

Valojen avulla voidaan näyttämöllä paikallistaa useampia eri toiminta-alueita, esim. kaksi vierekkäistä huonetta. Valoa toisesta toiseen siirtämällä se on toteutettavissa. Valojen avulla voidaan tehostaa joitakin yksityiskohtia, jotka ovat näytelmän tapahtumien kehitykselle tärkeitä.

Yksinkertaisia valonheittimiä voidaan valmistaa itse, varsinkin jos harrastajien joukossa on

ammattimiehiä, peltiseppiä ja sähköasentajia, ohjeita antamassa.

Valojen hoito on hyvä antaa yhden miehen tehtäväksi. Kun hän jatkuvasti niitä hoitaa, hän tuntee ja tietää, millaisia mahdollisuuksia sisältyy niiden käytön vaihtelevuuteen ja miten ne toimivat. Ei olisi lainkaan pahitteeksi, että kaikilla työväentaloilla, niilläkin, joissa ei ole vakinaista teatteriharrastusta, valittaisiin järjestön puolesta vakinainen valojen hoitaja, samoin kuin kulissienkin hoitaja. He pitäisivät huolta näyttämön teknillisistä laitteista kaikissa juhlatilaisuuksissa. Jos outo ihminen tulee käyttämään laitteita, joita ei ole aikaisemmin käsitellyt, hän saattaa 'pelata' niin, että hetken kuluttua ei mikään 'pelaa', ja pian istutaan pimeässä.

Kuka huolehtii valoista?

Jos mennään vieraaseen taloon, on paras pyytää talon vakinaisia valojen- ja näyttämön hoitajia suorittamaan nämä tehtävät. Läheskään kaikissa taloissa ei edes päästetä vierasta näitä laitteita käsittelemään. Se onkin varsin viisasta. Näyttämölaitteet olisi saatava aina toimimaan siten, ettei salin puolella tarvitsisi ihmetellä tai hermoilla. Vaikka verhon takana sattuisi pieniä kommelluksiakin, pitää 'julkisivun' olla sujuva.

Kulissien hoito

Sellaisissa juhlahuoneissa, joissa on näyttämö, on ainakin jonkin verran myös näytelty. Näytel-

Valitaan 'näyttämömestari'

mien esittämistä varten on hankittu kulisseja, usein verraten hyvä valikoima. Näihin on aikoinaan uhrattu melkoinen määrä varoja ja vähintään yhtä paljon työtä. Pitkäaikaisessa käytössä ja ahtaiden säilytyspaikkojen puristuksessa ne usein ovat menneet huonoon kuntoon. Ja vaikka ne olisivat hyviäkin, menevät ne nopeasti huonoiksi, ellei niistä pidetä huolta. Kun kulissit ovat yhteistä omaisuutta, ei kukaan tunne olevansa niistä erityisesti vastuussa. Pitäisi löytää oman järjestön keskuudesta henkilö, joka valittaisiin 'näyttämömestariksi'. Hänen luottamustehtävänään järjestössä olisi ensisijaisesti kulissien hoito. Järjestöillä ei juuri ole varaa palkata henkilöä tämänlaisiin tehtäviin, mutta ehkäpä joku asiasta kiinnostunut voisi tehdä sen harrastuksesta. Kulissien hoitajalla on tietenkin apulaisia tarpeen mukaan, mutta hän pitää huolen kokonaissuunnitelmista ja niiden oikeasta ja täsmällisestä toteuttamisesta.

Useimmat työväentalomme ovat muutoinkin ahtaita, ja näyttämötiloja on sitäkin vähemmän. Kulisseille on melkein mahdotonta löytää säilytystilaa. Olisi kuitenkin pyrittävä siihen, että kulisseja ei tarvitsisi säilyttää näyttämöllä, vaan että varastosta tuotaisiin sinne vain kulloinkin tarvittavat kulissit.

Kulissit voidaan uudistaa

Erittäin tähdellistä kulissien hoidossa on niiden jatkuva uudistaminen. Ei pidä antaa samojen värien, vieläpä samojen näkyvien tahrojen ja repeämien olla yleisön silmien edessä vuodesta

vuoteen. Samat vanhat kulissit voidaan maalata aivan uusiksi ja yllätyksellisiksi, ja siten saadaan uutta katseltavaa. Tapetit, varsinkaan halvimmat, eivät tule kovinkaan kalliiksi. Salikulissit voisi silloin tällöin tapetoida uudelleen. Erilaiset näyttämöesineet — muurit, pöydät, tuolit ja sohvat — voidaan myös uudistaa maaleja ja verhoilua käyttäen. Kulissien hoitoon tarvittavat varat voitaisiin hankkia siten, että vuosittain yhden iltaman tulot käytettäisiin siihen.

Kulisseja on myös hyvä liikutella varovasti, jotta ne eivät suotta repeilisi ja tahraantuisi. Näyttämön seinistä on poistettava tarpeettomat naulat, seipäät ja särmikkäät esineet, jotka ovat kulissien vaarana. Usein tahtoo olla kiire juuri silloin, kun kulisseja laitetaan paikoilleen, ja etenkin silloin, kun niitä kesken ohjelman vaihdetaan. Tätä kiirettä voisi ehkä hiukan laimentaa sillä, että tekisi etukäteen tarkan luettelon niistä esineistä, joita näyttämöllä tarvitaan, ja varaisi ne hyvään järjestykseen mahdollisimman lähelle niitä paikkoja, joissa niitä esityksen aikana tarvitaan. Jos suinkin mahdollista, olisi pidettävä harjoitus, joka esim. selvittäisi, minkä verran aikaa vie kulissien vaihto. Kun tiedetään, missä ajassa näyttämö on seuraavaa kohtausta varten kunnossa, osataan määrätä mm. väliajan tai vaihdon ajaksi sovitetun ohjelman pituus. Täten päästäisiin turhasta odottelusta. Sattuu melko usein, että ilmoitetaan kymmenen minuu-

tin väliaika, mutta se saattaa silti venähtää jopa puolituntiseksi.

Kulisseista puhuttaessa tulee ensimmäisenä mieleen näytelmän esittäminen. Muitakin ohjelmannumeroita esitettäessä käytetään usein juuri samoja kulisseja kuin näytelmissäkin. Niitä tuskin vaihdetaan saman tilaisuuden aikana, mutta eipä olisi pahitteeksi, vaikka joskus vaihdettaisiin, tai ainakin lisättäisiin joitakin esitykseen sopivia aineksia. Varsinkin monet hauskat esitykset, rapsodiat, ilveilyt, taikatemput yms. vaativat erityistä taustaa ja valaistusta. Jos tilaisuudessa on näytelmä, ei sen kulisseja käytetä muun ohjelman aikana, mikäli vaihtamiseen suinkin on mahdollisuuksia.

Kulissien hoitaja eli 'näyttämömestari' pitää huolen siitä, että näyttämölle ei pääse tarpeetonta väkeä. Esim. ohjelmansuorittajat eivät saa tuoda sinne tuttaviaan ja tuttavantuttavia. Näyttämölle eivät myöskään saa tuoda päällysvaatteita muut kuin korkeintaan esiintyjät. Parempi olisi, jos hekin jättäisivät ne varsinaiseen vaatenaulakkoon. Tosin monilla pienilläkin näyttämöillä on esiintyjiä varten erillinen pukeutumishuone.

Näyttämöllä saavat oleskella vain ohjelmansuorittajat, ja hekin poistuvat heti, kun heidän ohjelmansa on ohitse. Näyttämöllä pitää olla ehdottoman hiljaista silloin, kun verhot ovat kiinni ja salin puolella esitetään ohjelmaa. Kaikesta tästä huolehtii näyttämömestari. Hänellä

on hyvin vastuunalainen tehtävä, ja kaikkien on toteltava häntä.

Varsinaisesta kulissien valmistamisesta en katso asialliseksi ryhtyä ohjeita antamaan. Niistä on monissa seuranäyttämöiden oppaissa hyvinkin yksityiskohtaisia selostuksia piirroksilla havainnollistettuina. Myös Työväen Näyttämöiden Liiton opintojulkaisuissa on näitä ohjeita.

Kannattaa kuitenkin viitata erääseen asiaan, nimittäin näyttämön verhoihin. Niitä ei ole läheskään kaikilla kohtalaisen hyvilläkään työväentalojen näyttämöillä. Verhot valmistetaan tummasta paksuhkosta kankaasta. Näyttämön koosta riippuu, miten ne sinne asetetaan. Verhoilla varustettu näyttämö antaa paljon suuremmat mahdollisuudet vaihtelulle kuin kulissien vaihto. Verhojen hankkiminen vie melkoisen summan yhdellä kertaa, mutta hyvin hoidettuina ne kestävät kauan. Jos verhohankkeeseen ryhdytään, on hyvä kysyä neuvoja asiantuntijoilta, jotta hanke ja varat eivät menisi hukkaan.

Jos näyttämöllä on verhot, vaikkapa vain taustalla, niin sivulla voidaan käyttää viitekulisseja.

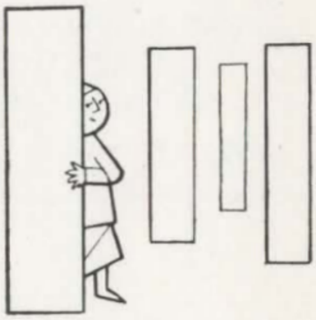

Vaihtelua vähällä vaivalla

Näyttämölle saadaan melkoisesti vaihtelua jo sillä, että valmistetaan useita pylväitä. Ne voi tehdä pahvista, päihin ja keskelle vain puinen tukilevy. Pylväät maalataan eri väreillä, niin että varastossa on sitten sinisiä, punaisia, keltaisia ja valkeita pylväitä. Näitä voidaan tilanteen

mukaan sijoittaa näyttämölle ilmentämään erilaisia tunnelmia ja paikkoja. Valoilla voidaan näitä asetuksia tehostaa tarpeen mukaan. Myös erilaiset porrastukset ovat tällaisessa lavastuksessa erittäin hyvänä apuna.

Käsiohjelma

Suurta juhlaa varten voidaan laatia ja painattaa erillinen käsiohjelma, jota jaetaan juhlahuoneen ovella ilmaiseksi tai maksusta. Kooltaan ja laadultaan käsiohjelma tehdään kulloinkin sopivaksi katsotun kaltaiseksi. Se voi olla pieni vihkonen, jossa on useita sivuja, se voi myös olla pääsylippu tai liuska, joka on pääsylipun lisänä.

Silloin kun siitä tehdään vihkonen, siihen voidaan sisällyttää juhlan ohjelmaan kuuluvaa aineistoa, esim. yhteislaulujen sanat, juhlaruno ja mahdolliset ulkomaiden tervehdykset käännettyinä. Lisäksi siinä voi olla ilmoituksia. Usein käykin käsiohjelman painattaminen mahdolliseksi juuri näiden ilmoitusten turvin.

Pääasiana käsiohjelmassa tietenkin on juhlan ohjelma. Se siihen merkitään aivan tarkasti. Siinä on oltava:

1) juhlan nimi, 2) juhlan järjestäjän nimi, 3) juhlapaikka, 4) päivä ja alkamisaika, 5) ohjelman numerot, 6) ohjelmansuorittajien nimet, 7) esitettävien tehtävien nimet, kuten esim. kuo-

ron laulujen säveltäjät ja laulujen sanojen kirjoittajat, 8) kuorojen, orkesterien ja muiden ryhmien nimet, 9) kuorojen ja orkesterien johtajien nimet, 10) muiden juhlassa esiintyvien ryhmien ohjaajien nimet.

Edellä mainittujen henkilöiden titteleitä ei välttämättä tarvitse panna käsiohjelmaan. Mutta jos esim. puhujana tai valtiovallan tervehdyksen esittäjänä on ministeri, painetaan tämä ministerititteli myös käsiohjelmaan.

Nämä titteliasiat ovat hiukan niin kuin makukysymyksiä, ja kukin ratkaisee ne mielensä mukaisesti. Pääasia on, ettei yleisön tarvitse arvailla, keitä esiintyjät ovat.

Vaatesuoja

Juhlavieraiden viihtyisyyden ja mukavuuden kannalta on tähdellistä, että he voivat riisua päällysvaatteensa. Sitä varten pidetään juhlahuoneen yhteydessä erillistä vaatesuojaa. Sitä hoitamaan varataan riittävä määrä henkilöitä, jotta ei pääse syntymään ruuhkaa. Useilla järjestöillä nämä henkilöt ovat vakinaiset, ja hoitavat tämän tehtävän kaikissa tilaisuuksissa.

Jos halutaan olla juhlavieraille erittäin kohteliaita, varataan varsinaisten vaatesuojan hoitajien lisäksi muutamia henkilöitä vieraitten avustajiksi yleisön puolelle. He voivat varsinkin talvisaikaan auttaa raskaiden päällysvaatteiden

riisumisessa sekä lasten kanssa saapuvien äitien riisuutumispuuhissa. Ei olisi pahitteeksi, jos juhlahuoneiston eteisessä olisi penkki vaikkapa naisten päällyskenkien pukemista varten.

Järjestys juhlapaikalla

Juhlan onnistumisen edellytyksiä ja kokonaisuuteen vaikuttava seikka on hyvä järjestys. Jokainen juhlaan osallistuva tietenkin pitää omakohtaisesti huolta siitä, ettei järjestys pääse häiriytymään. Järjestyksen turvaamista varten on juhlapaikalla erityiset järjestysmiehet.

Järjestysmiesten on oltava paikalla hyvissä ajoin ennen tilaisuuden alkua. Heidän on toimitettava siellä yleiskatsastus, otettava selville, onko juhlahuoneisto asianmukaisessa kunnossa. On tarkistettava

- että palokalustot ovat kunnossa ja helposti saatavissa,
- että sammutusvettä on saatavissa,
- että valaistuslaitteet ovat kunnossa,
- että sisään- ja ulospääsyovet ovat lukitsematta,
- ettei portaissa, käytävissä ym. ole mitään yleisön liikkumista ja ulospääsyä haittaavia esteitä (ulkoportaat talvella liukkaat) jne.

Silloin kun poliisiviranomainen on juhlapaikalla, on järjestyksen ylin johto ja valvonta hänen vastuullaan. Muussa tapauksessa ottaa joku järjestysmies tämän vastuun.

Juhlan aikana järjestysmiehet tarkkailevat kaikkea juhlapaikalla tapahtuvaa ja valvovat ettei häiriöitä pääse syntymään. Mm. juhlahuoneen ovesta kulkemista ei yleensä ole ohjelman aikana sallittava.

Järjestysmiesten on vaadittava juhlan toimeenpanijoilta nähtäväkseen poliisilupa sekä tutustuttava siihen ja siinä mahdollisesti oleviin erikoismääräyksiin, jotta voisivat niitä toteuttaa juhlapaikalla.

Järjestysmiesten tulisi perehtyä huolellisesti kulloinkin voimassa oleviin määräyksiin, lakeihin ja asetuksiin, jotka koskevat järjestysmiesten toimintaa ja yleensä julkisia huveja.

Arpakauppiaat

Maassamme järjestetään paljon arpajaisia. Arpojen myyjiä on vastassamme joka puolella. Myyjillä on tietenkin lupa tarjota arpoja kaikkialla. Hyvä tapa sentään vaatii, että arpakauppaa ei käydä juhlasalissa ohjelman aikana, ei edes vierustoverin kanssa. Vähäinenkin puhelu häiritsee, ja jos kolikkoja kuljetetaan lattian kautta, herättää se ikävää huomiota.

Arpakauppias voi sen sijaan asettua johonkin sopivaan paikkaan eteisessä tai ravintolahuoneessa ja tarjota siinä arpoja ennen juhlan alkua ja väliajoilla. Kaikenlainen muukin kaupanteko

on järjestettävä sivuhuoneisiin. Pienissä illanvietoissa, joissa muutoinkin seurustellaan ja puhellaan, voi pientä kauppaakin tehdä.

Järjestön omaa toimintaa tavalla tai toisella läheisesti koskevaa kirjallisuutta ja esittelyaineistoa voidaan juhlapaikalla jakaa ja tarjota. Jos se on ilmaiseksi jaettavaa ja nopeasti luettavaa, voidaan se antaa ovella käteen. Monisivuinen lehtinen on paras jakaa vasta väen poistuessa.

Maksullista kirjallisuutta varten on paras laittaa pieni pöytä — ei tätäkään saliin — jolla kirjat ovat nähtävissä ja jonka vieressä on myyjä niitä esittelemässä ja myymässä.

Kirjallisuuden tarjoaminen on erittäin suositeltavaa. Saattaa olla niin, että monikaan ei tiedä juuri tällaisia kirjoja olevankaan, vaan on saattanut miettiä, mistä saisi tietoja juuri näistä asioista. Kirjallisuuspöydällä voisi olla esittelylehtisiä oman liiton ja TSL:n kurssitoiminnasta ja työväenliikkeen opistoista. Muutakin opintotyöhön liittyvää voi panna näytteille.

Kutsuvieraat

— *Oudoista omat tulevat*
hyvät veljet vierahista.

Läheskään kaikkiin juhlatilaisuuksiin ei pyydetä kutsuvieraita. Suuriin ja harvoin pidettäviin

— kuten vuosikymmenjuhliin, uuden talon vihkiäisiin yms. — kutsutaan joitakuita erityisiä kutsuvieraita juhlan järjestäjän harkinnan mukaan.

Vuosikymmenjuhlien kutsuvieraita ovat ennen muuta omat veteraanit. Toisten järjestöjen, erilaisten virastojen ja laitosten edustajia voidaan myös kutsua, ennen kaikkea sellaisia, joiden kanssa on jouduttu asioimaan. Kutsuvieraat yleensä ilmoittavat, voivatko he tulla, ja näin saadaan tietää, paljonko heitä tulee. Juhlasalissa varataan kutsuvieraille istumapaikat, ja merkitään ne näkyvästi sanalla 'varattu' tai 'kutsuvieraille'. Kun näin menetellään, tietää muu yleisö mihin saa mennä. Kutsuvieraat tulevat usein viimeisillä minuuteilla ennen alkua.

Joskus tehdään niinkin, että koko yleisö kutsutaan kutsukorteilla. Tällöin ovat kaikki paikat kutsuvieraspaikkoja, eikä niitä tarvitse erikseen merkitä, ja kaikki juhlavieraat ovat kutsuvieraita, eikä heitä tarvitse millään tavoin lajitella.

Kutsuvieraat on aina otettava vastaan. Tehtävä kuuluu esim. järjestön puheenjohtajalle toimikunnan jäsenten kanssa. Kutsuvieraat on ohjattava paikoilleen, ja järjestön toimihenkilöiden on oltava heidän seuranaan. Jos kutsuvieraille tarjotaan esim. kahvia väliajalla, on sitä varten varattava erillinen huone tai ainakin erillinen pöytä yleisestä ravintolasalista, jossa heidän kestityksestään huolehditaan.

Ravintola

— *Kun sirkka suurukselle*
pääsee, niin se laulaa
lakeasti.

Juhlaa suunniteltaessa on muistettava, että yleisöstä on pidettävä huolta myös väliajalla. Jotakin suuhunpantavaa on sitä varten syytä varata, järjestää juhlaravintola. Juhlan luonteesta, ajasta ja paikasta riippuu suuresti millaiseksi ravintola suunnitellaan. Jokin suuri maakuntajuhla vaatii hyvinkin huomattavia suunnitteluja ja toimenpiteitä jo pitkän aikaa ennen juhlaa. On saatava paikat ravintolan pitoa varten, varattava tarjoilupöytiä, keittimiä, astioita eri tarkoituksiin. On järjestettävä riittävä veden saanti. Tarvitaan kuljetusvälineitä ja paljon väkeä erilaisia tehtäviä suorittamaan. On harkittava huolellisesti, mitä pannaan tarjolle ja minkä verran mitäkin elintarvikkeita pitää hankkia. Kaikki tarvittava tilataan hyvissä ajoin, kuitenkin niin, että kaikki saadaan paikalle mahdollisimman tuoreena. (Hyvissä ajoin, viime tingassa). Helteisinä päivinä olisi hyvä olla myös jääsäiliöitä maidon ym. pilaantumisen estämiseksi. Monia muita tässä mainitsemattomia puuhia liittyy suuren tilapäisen ravintolan järjestämiseen. Mutta mitä paremmin se on suunniteltu ja toteutettu, sitä tyytyväisempiä ovat juhlavieraat.

Yhden paikkakunnan ihmisille tarkoitettu

pieni juhla ei aseta kovinkaan suurisuuntaisia vaatimuksia juhlaravintolalle. Mutta pelkkä kaljakori ei siihenkään sentään riitä. Kahvi on aina sopivaa. Mehua, teetä ja myös virvoitusjuomia voi olla, samoin tupakkaa, makeisia ja tietenkin hedelmiä, mikäli niitä on saatavissa.

Jos suinkin on mahdollista, on ravintola järjestettävä sellaiseen paikkaan, ettei se häiritse juhlan ohjelman suorittamista ja seuraamista. Väliovet pidetään kiinni, ja muutoinkin ravintolassa koetetaan olla ohjelman aikana mahdollisimman hiljaa. Ravintola on tärkeä osa juhlan kokonaisuudesta, joten sillekin asetetaan tiettyjä vaatimuksia.

Erilaiset näytteille asetukset

Monien juhlien yhteyteen ja juhlaa tehostamaan rakennetaan pieni, joskus vähän suurempikin näyttely. Joku järjestö voi, esim. vuosikymmenjuhlaansa viettäessään suunnitella näyttelyn, joka kertoo järjestön toiminnasta kaikkina kuluneina vuosikymmeninä. Tällaisen näyttelyn toteuttaminen vaatii pitkäaikaista suunnittelua ja aineiston kokoamista. Tällöin otetaan arkistosta esiin vanhat pöytäkirjat, toimintakertomukset, toimintaa esittävät kuvat, julisteet, liput, omat julkaisut ym. Aineisto lajitellaan huolellisesti ja asetetaan esim. aikajärjestykseen.

Näyttelyä varten olisi saatava riittävän koo-

kas huone, jotta eri esineitä ei tarvitsisi sulloa liian lähekkäin ja jotta kullekin esineelle tarkoitettu selite voisi olla luettavan kokoinen. Kovin pienikokoisia kuvia ei kannata panna näytteille, mutta niistä voi teettää suurennuksia, samoin kuin joistakin merkittävistä asiapapereista, esim. perustamiskirjasta, voi teettää kookkaan valokuvan.

Näyttely voisi olla joskus omaakin aikaa kuvaava. Ehkä joitakin epäkohtia, joita pyritään parantamaan. Ehkä joitakin kuviteltuja tulevaisuuden näkymiä tai saavutettuja yhteiskunnallisia parannuksia. Tällaiset näyttelyt tosin vaativat mielikuvitusta ja paljon vaivaa, vieläpä varojakin, jos laaditaan paljon suuria kuvia. Entisajan käyttöesineitä ja nykyisiä rinnan ym.

Hyvin erilaisissa tilaisuuksissa voidaan näytteille asettamista harrastaa. Sellaisia ovat mm. henkiset kilpailut, joissa on näytteillä piirustuksia, maalauksia ja kirjoitelmia. Nuorten — ja miksikäs ei myös aikuisten — askartelutoiminnan tuotteita voisi järjestää näytteille kevätjuhlaan. Naisten ompeluseuran käsityöt ovat näytteillä joulumyyjäisissä. Kirjallisuusillassa on tietenkin kirjallisuusnäyttely ja esittely. Yleensä olisi pyrittävä siihen, että näyttely myös esitellään.

Aikaisemmin on jo ollut puhetta siitä, että järjestöjen juhlatilaisuuksissa voisi melkeinpä vakinaisena tapana pitää kirjapöydän asettamista juhlahuoneistoon. Siinä on saatavissa sitä kir-

jallisuutta, joka on järjestön työskentelyn ja jäsenistön opintotyön kannalta kulloinkin tarkoituksenmukaista ja ajankohtaista.

Milloin ja miten annamme kukkia

Kukkien ojentaminen on kaunis tapa, ja sitä kannattaa suosia. Juhlassa voi kukkia ojentaa ohjelmansuorittajille esityksen päätyttyä. Kukkien ojentajaksi valittu henkilö pitää huolen, että kullekin esiintyjälle varatussa 'puketissa' on saajan nimi, muutama kiittävä sana ja juhlivan järjestön nimi, esim. leima. Kun esitys on päättynyt, astuu kukkien ojentaja näyttämölle esiintyjän luo ja ojentaa kukat kohteliaasti, kättelee ja poistuu rauhallisesti.

Jos kyseessä on esim. orkesteri, kukat ojennetaan johtajalle. Jos tahdotaan ojentaa kukkia esim. solistille, joka on laulanut orkesterin säestämänä, ojennetaan ne hänelle sen kappaleen päätyttyä, johon laulu kuului, vaikka soittoesityksiä olisi vielä laulun jälkeenkin. Juhlan järjestäjien harkittavaksi jää, kenelle kaikille kukkia ojennetaan. Parempi olisi kuitenkin ojentaa niitä jokaiselle, vaikkapa yksi, kuin antaa jollekulle useampia ja jättää toiset ilman. Tuskin tarvitsee huomauttaa, että tällaisissa tapauksissa käytetään vain leikattuja kukkia. Joskus voi kyllä käyttää myös kukkakoria, mutta ruukussa kas-

vavaa kukkaa ei ojenneta esiintyjälle. Jossakin lahjanäytännössä voi tulla kysymykseen jonkin erikoisen huonekasvin antaminen. Myös kotiin, nimi- ja syntymäpäiville voidaan viedä ruukkukukka. Kukkia ei liioin ojenneta paperikäärössä, vaan paljaana. Yleensä kaikkia kukkia voi ojentaa, kunhan ne vain ovat tuoreita.

On myös sellainen tapa, että joillekuille naispuolisille kunniavieraille ojennetaan kukkia heti heidän juhlaan saavuttuaan. Ennen tätä on hänen kuitenkin annettava riisuutua. Tällöin on hyvä varata kukkien mukaan kaunis nenäliina tai muu suojus, jotta kukkien saaja ei tahrisi pukuaan. Kukkien tyvet on jo ennen ojentamista kuivattava pyyheliinalla.

Tavaksi on tullut myös veteraanien kukittaminen. Tämän voi tehdä useammallakin tavalla. Kukat kiinnitetään veteraanien rintapieleen esim. heti, kun he saapuvat juhlaan. Tällöin siihen ei liity suurempia seremonioita. Jos kukittaminen suoritetaan jonkin vuosipäiväjuhlan yhteydessä, jossa luetaan järjestön historiikki, sopii sen jälkeen mainiosti kutsua esiin veteraanit, jotka ovat tuon historiikkinä esitellyn työn tehneet, ja kiinnittää kukat rintaan ja pitää heille puhe, ehkä laulaa heille omistettu laulu. Poissa oleville veteraaneille lähetetään kukkia tai sähke kotiin. Jo 'majansa muuttaneita' käydään ennen juhlan alkua tervehtimässä haudoilla.

Äitienpäiväkukkia?

Äitienpäiväjuhlassa on tapana kiinnittää äitien rintaan ns. äitienpäiväkukka. Niin vakiintunut kuin äitienpäivän vietto onkin, ei vakinaista äitienpäiväkukkaa ole. Niitä tehdään yleensä paperista, muovista tms. Tämä ei ole miellyttävää. Eikö mitenkään olisi mahdollista saada äitienpäiväksi oikeita eläviä kukkia. Riittää, kun niitä on pöydillä maljakoissa. Luonnosta niitä ei vielä toukokuun alkupuolella useinkaan saa. Sini- ja valkovuokot kyllä joskus kukkivat äitienpäivän aikaan Etelä-Suomessa, joten siellä voi käyttää niitä, (ellei poimimiskieltoa ole). Ja jos ostamme vaikka sata neilikkaa, menee niihin liian monta markkaa. Jotakin parannusta tässä asiassa olisi saatava aikaan. Parasta on jättää kukittaminen suorittamatta, jollei ole mahdollisuutta saada eläviä kukkia. Kauniit ja hyvät ohjelmat ja maukkaat kahvit ovat äidille varmaan mieluisempia kuin paperikukka.

Muutama sana pukeutumisesta

— Käskipä äitini, lähteissänsä kylään, että matkalle, nimittäin hääretkelleni, itsiäni sonnustan, ja sulhasvaatteisin puettuna olen, koska hän takaisin palajaa.

Aleksis Kivi

Mitään yleisiä pukeutumisohjeita ei ole tarkoitus lähteä tässä antamaan. Eräitä huomau-

tuksia vain esiintyjien pukeutumisesta. Esiintyjän asun olisi oltava sellainen, ettei se herätä tarpeetonta huomiota, siis yksinkertainen ja siisti. Erilaiset juhlat asettavat hiukan erilaisia vaatimuksia, mutta tavallisissa järjestöjen juhlissa voimme huoletta esiintyä 'pyhäpuvussamme'. Ennen esiintymään menoa on hyvä vielä tarkistaa asuaan yleisesti, ettei kaulus ole pystyssä tai taskut nurin. Varsinkin naisten kannattaa myös hiukan miettiä, onko esim. koruja liikaa. Jos niitä on korvissa, kaulassa, ranteessa, sormissa ja rinnassa, voisi niistä osan karsia. Kaikki tarpeeton rihkama pois. Varsinkin silloin kun on kysymys joukkoesityksestä, lausuntaryhmästä, laulukuorosta tms., olisi asujen oltava mahdollisimman yhdenmukaiset ja koruttomat. Nehän silti voivat olla varsin kauniit ja tyylikkäät. Koruttomuus ei kuitenkaan tarkoita arkisuutta. Ei näytä kovin juhlavalta, jos esim. soittokunnan jäsenet istuvat lavalla saappaat savisina tai puhuja tulee tukka pörrössä ilman solmiota puhumaan. Kuuma ilma on harmillista, mutta silti ei sovi heittäytyä niin kodikkaaksi, että riisuu takkinsa ja tulee 'henskeleisillään' esittämään hanurisooloa. Kaikenlaiset räsyasuiset 'huumori'-esitykset ovat ikäviä. Ne rääsyt kun eivät ole todellisuudessakaan kovin kaukana ulottuviltamme.

Silloin kun käytetään kansallispukuja, kuten tanhuissa, ei niihin sovi panna muita koruja kuin

asianomaiseen pukuun varsinaisesti kuuluvat. Eikä niiden kanssa voi pitää muun värisiä sukkia ja kenkiä kuin pukuun kuuluu. Ellei pukuun kuuluvia sukkia ole saatavissa, ovat paljaat sääret silloin paremmat kuin sopimattomat sukat.

Paras ohje pukeutumisessa on se, että koetamme pukeutua samaan tapaan kuin ihmiset yleensä pukeutuvat, pyrkimättä olemaan kovin erikoinen mihinkään suuntaan. Pidämme kuitenkin mielessämme sen, että ohjelmansuorittajina emme tee arkista ja juhlan arvoa alentavaa vaikutusta. Eräänlaista keikarointia on sekin, että esiintyy aina epäsiistinä.

Hauskannäköistä koristeellista juhlavuutta saadaan aikaan myös pukemalla lipunvartijat ja juhlaoppaat kansallispukuihin. Varsinkin suurissa juhlissa tätä tapaa kannattaa suosia.

Juhlavuutta luovat myös värillisin nauhoin varustetut juhla-airuet. Ne soveltuvat kuitenkin pääasiassa kulkueiden ja muistomerkeille tehtävien kunniakäyntien yhteyteen.

Illanvietoissakin voivat toimihenkilöt merkitä itsensä jollakin tilaisuutta ilmentävällä tavalla. Joulujuhlissa näyttää yleistyneen tonttulakkien käyttö, mutta muissakin illanvietoissa on mahdollisuuksia hauskaan tyylittelyyn. Kaikessa tässä on oltava makua; mikä tahansa 'kuvattelu' ei viehätä silmää.

Oman väen käyttäytyminen juhlapaikalla

— Talo elää tavallaan, vieras käypi ajallaan, sanoo sananlasku. On kuitenkin niin, että talonväen käyttäytyminen vaikuttaa suuressa määrin siihen, kuinka usein ja kuinka mielellään vieraat uusivat käyntinsä. Tämä on juhlien toimeenpanijoiden myös tajuttava. Kun toivomme, että vieraat vastaisuudessakin tulisivat juhliimme, on heitä kohdeltava ystävällisesti ja huomaavaisesti. Eivät he ole tulleet juhliimme vain sen vuoksi, että voisimme kyniä markat heidän taskuistaan, vaan että he saisivat viettää antoisan ja miellyttävän hetken ohjelmasta nauttien.

Lueteltakoon eräitä omalle väelle asetettavia vaatimuksia:

Kaikkien on oltava ajoissa paikalla ja laitettava kaikki siihen kuntoon, että tulija tuntee itsensä odotetuksi. Oman väen on oltava ehdottomasti hyvässä kunnossa, eikä viinaksien lemua saa tuntua hituistakaan. Kaikesta on tultava näkyviin, että me itse arvostamme tätä tilaisuutta ja sitä asiaa, jonka merkeissä juhla on järjestetty. Kun kaikki on hoidettu ajoissa kuntoon, voimme olla levollisia ja keskittyä vieraitten palvelemiseen. Olemme silmät ja korvat auki, jotta voimme tehdä kunkin hetken vaatimia tehtäviä.

Kun ohjelma sitten alkaa, näytämme omalla esimerkillämme, että salissa ollaan hiljaa, ei kävellä eikä puhella. Muistettakoon, että musiikki on ohjelmaa eikä rupattelun säestystä.

Useissa juhlahuoneistoissa on salin puolelta näyttämölle ovi. Tätä ovea on käytettävä niin vähän kuin suinkin mahdollista. Parasta olisi, että siitä ei tarvitsisi kulkea lainkaan ohjelman aikana. Esim. sellainen asia kuin varaistuimet, joita ei heti aseteta saliin, on ehdottomasti varattava muuanne kuin näyttämölle. Kuvitelkaa tilannetta: lausuja esittää parhaillaan juhlarunoa, ja näyttämön verhojen välistä ruvetaan työntämään pitkiä penkkejä istuimiksi lisääntyneelle väelle. Tai että puheen aikana joku toimihenkilö tuo saliin korkeat portaat, nousee niille ja rupeaa vaihtamaan kattolamppua. Puhumattakaan sellaisesta menosta, että ohjelmankuuluttaja rupeaa manailemaan ankarin voimasanoin myöhästyviä ohjelmansuorittajia. — Kaikis näis ollaan, sanoi akka kun katiskaan joutu.

Kun olemme omassa juhlassamme, on meidän koetettava tehdä siitä kaikin puolin sellainen, että voimme ilomielin sanoa sitä omaksi juhlaksemme. Ja tämän varmuuden saavuttamiseen vaikuttaa suuressa määrin myös oma käyttäytymisemme.

Kaikkea tuollaista ei läheskään kaikissa juhlissa tapahdu. Mutta näitä tapauksia ei saisi olla ainoatakaan, eikä niitä liioin satu, kun tehtävät hoidetaan ennakolta huolellisesti ja suunnitelmallisesti.

Milloin seisomme

Yleisiin juhlatapoihin kuuluu, että joidenkin ohjelmanumeroiden ajaksi noustaan seisomaan. Sellaisia ovat Maamme-laulu, Työväenmarssi, myös Kansainvälinen työväenmarssi, ja kaikkien maiden kansallislaulut.

Seisaalle noustaan myös eri liittojen juhlamarsseja laulettaessa, esim. sellaisia kuin Työläisnaisten marssi, Nuorten vartio ja Kotkamarssi.

Vainajien muistoa kunnioitetaan aina seisomaan nousten, samoin silloin kun juhlan alussa tai aikana kannetaan liput sisään.

Seisaalleen nouseminen kannattaa ottaa vakinaiseksi tavaksi myös silloin, kun veteraaneille osoitetaan kunniaa: kukitetaan, puhutaan tai lauletaan juuri heille.

Ne 'nykyajan mukavuudet'

Asetuksella on määrätty, että juhlahuoneen yhteydessä tai sen välittömässä läheisyydessä on oltava käymälä kumpaakin sukupuolta varten erikseen. Juuri ja juuri ne laitokset tämän asetuksen kirjaimen täyttänevät. Kuka niitä lie suunnitellut, mutta perin mielikuvituksellisia ne ovat. Mikäli niitä uusitaan ja uusia rakennetaan, olisi paikallaan hiukan kysäistä naistenkin mielipidettä. Puhtaanapito ja puhtaana säilyminen

ovat helpommin hoidettavissa, jos koko laitos on käytännöllinen.

Valoa niihin olisi myös saatava, eikä pidä unohtaa sitäkään, että elämme paperimaassa. Usein ne pihalla olevat pöntteröt ovat niin vaikeasti kuljettavan polun päässä, että tuolla taipaleella on nilkkansa taittaa.

Murisemisen aihetta on näiden laitosten käyttäjillä oikein paljonkin. Monet alkujaan siistiksi laitetut huoneet on usein tahallisesti töhritty ja turmeltu. Nämä 'taiteilijat' kuuluvat ikuisesti väärin ymmärrettyjen joukkoon. Heitä ei pelasta edes tuleva sukupolvi.

Tämä asian yhteydessä olen monesti ajatellut, että järjestysmiehistä yksi saisi olla nainen.

III Ohjelmatoiminta

Erityyppisiä juhlatilaisuuksia

Juhla

Juhliamme voidaan todellakin hiukan jakaa tyyppeihin, joskaan ei aina voida jyrkästi määritellä, mihin tyyppiin mikin juhlatilaisuus kuuluu. Juhlien suunnittelun kannalta on kuitenkin eduksi, jos alun perin selvitetään itselle, minkä tyyppinen juhlasta on tarkoitus tehdä. Tässä suhteessa saattaa näistä tyypeistä olla hyötyä. Eivätkä tässä luetellut tyypit suinkaan ole ainoat. Niitähän voi suunnitella jakuvasti uusia.

Juhlia on sekä pieniä että suuria. Suurikin juhla koostuu tavallisesti erityyppisistä tilaisuuksista. Siinä saattaa olla juhlakokous, pääjuhla, illanvietto, kulkue, näyttely ym.

Pääjuhla on tyypiltään juuri sitä, mitä tässä juhlalla tarkoitan. Siinähän juhlan sanoma tuodaan tiiviisti esille ohjelman eri osissa, ja siinä pidetään varsinainen juhlapuhe.

Juhlan onnistumisen ensimmäisenä edellytyksenä onkin syy, miksi juhlitaan. Pitää olla asia, tunnus, joka määrää ohjelman laadun, on pohjana ja perustana koko ohjelman suunnittelulle. Juhlan tehtävänä on nostaa kyseinen asia vetoa-

vana esille. Juhlassa on käytettävä sellaisia vaikutuskeinoja, että se todella muodostuu elämykseksi, kykenee irrottamaan arkipäivästä. Juhlan keskeisin ohjelmanumero on puhe, jossa juhlan aihe, sanoma, esitetään voimakkaasti. Mutta juhlan muunkin ohjelman on nivouduttava kiinteästi juhlan aiheeseen. Kaikkien ohjelmanosien on oltava ikään kuin valonheittimiä, jotka valaisevat keskeistä aihetta eri puolilta.

Tuollaiset monia erilaisia peräkkäisiä ja rinnakkaisia tilaisuuksia sisältävät suurjuhlat ovat useimmiten keskusjärjestöjen jotakin suurta aluetta varten järjestämiä.

Myös perusjärjestöt pitävät hyvin monentyyppisiä juhlatilaisuuksia. Juhla on niistä eräs. Se on tyypiltään samanlainen kuin edellä selostettu pääjuhla. Se on se kaikkein juhlavin tilaisuus, mitä järjestön piirissä pidetään. Mikä on kulloinkin juhlan aiheena, sen ratkaisee suuressa määrin järjestön tarkoitus ja toiminnan tarve. Siihen vaikuttaa myös se, mitä asioita pidetään juhlimisen arvoisina. Järjestön oman aate- ja toimintapiirin lisäksi juhlat voivat rakentua jonkin kansallisen tai kansainvälisen aiheen ympärille. Aiheista ei varmaan ole puutetta.

Juhlan tunnelma alkaa jo kotona

Koettakaamme kuvailla onnistuneen juhlan tunnelmaa. — ”Pois arkiryysyt piilohon. Nyt työläiskansan juhla on. Siis nouskoon mielet, miettehet, työn taakan alta aatokset.” — Tästähän se juhlan tunnelma alkaa, siistiytymisestä, pukeutumisesta juhlaa varten. Matka teillä ja

kaduilla kohti valaistua työväentaloa on harrasta, tuttavien tapaaminen matkalla ja juhlapaikalla herättää kohottavaa yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Juhlahuone on siisti, kauniisti somistettu ja raikkaaksi tuuletettu. Kaikki ennakkovalmistelut on suoritettu ajoissa. Juhlan järjestäjät ovat rauhallisina ottamassa vastaan yleisöä. Näyttämöltä kuuluu hiljaista musiikkia, ikään kuin säestyksenä yleisön tulolle ja keskustelulle.

Paria minuuttia ennen ohjelman alkua musiikki taukoaa, syntyy odottava hiljaisuus. Verho avautuu jälleen, soittajat aloittavat alkumarssin, järjestön lippu kannetaan Suomen lipun seurassa sisään, yleisö nousee tervehtimään lippuja, ja ne asetetaan niille varattuihin telineisiin.

Esimerkiksi täten saadaan juhlan tunnelma heti alussa melkoisen korkeaksi. On vain pidettävä huoli, ettei se pääse laskemaan, vaan kohoaa jatkuvasti loppua kohti, ja tunnelman korkein kohta on juhlan loppu. Sen vaikuttava ja kohottava teho saadaan syntymään voimakkaalla joukkoesityksellä, esim. yhteisesti lauletulla juhlalaululla. Loppunousun voi suunnitella niinkin, että kaikki juhlassa esiintyneet ryhmät osallistuvat siihen oman ohjelmansa pienellä osuudella ja viimeiseksi kaikki yhdessä toimivat yhteislaulun esilaulajina. Tällainen ohjelmanumero on etukäteen suunniteltava ja harjoiteltava niin, että kaikki eri ohjelmaryhmät ovat mukana. Ainakin tanhu, joukkolausunta, laulu-

kuoro ja orkesteri ovat tällä tavalla yhteisesitykseeen sovitettavissa. Tällaista ohjelmaa suunniteltaessa on pyydettävä näiden alojen asiantuntijoilta ohjeita ja ohjausta. Loppulaulun jälkeen voi soittaa marssin, jonka aikana ennen yleisön poistumista liput viedään pois juhlahuoneesta.

Juhlan tunnelma olisi saatava niin voimakkaaksi ja ehyeksi, että sen vaikutus säilyisi pitkään vielä juhlan jälkeenkin. Hyvin onnistuneena juhla voi merkitä mukana olleille suorastaan käänteentekevää kohtaa elämässä.

Juhlan tunnelma saatetaan pilata helposti pienillä laiminlyönneillä ennakkovalmisteluissa. Siksi kaikesta juhlan kokonaisuuteen vaikuttavasta olisi laadittava täsmällinen suunnitelma. Sitä alusta loppuun asti noudattamalla vältytään ikävyyksiltä, jotka voivat tehdä juhlasta aivan muuta kuin on tarkoitettu.

Juhla on tavallisesti yksiosainen, siis ilman väliaikaa.

Sen pituus voi vaihdella juhlan luonteesta riippuen. Paljon yli kahden tunnin se ei kuitenkaan saisi kestää, sillä yleisö ei jaksa ottaa vastaan eikä pysyä rauhallisena paikoillaan kovin kauan. Mainonnan yhteydessä on syytä myös ohimennen mainita ohjelman kestoajasta. Kun yleisö tietää sen jo ennakolta, osataan siihen asennoitua ja varautua.

Juhlailtamat

Juhlan voi pitää myös kaksiosaisena, esimerkiksi jonkin yhdistyksen vuosikymmen-juhlan yhteydessä. Se voidaan suunnitella sellaiseksi, että alkuosa muodostaa juhlan, jossa keskitytään juuri tähän juhlittavaan asiaan samaan tapaan kuin edellä puheena olleessa juhlassa. Tähän alkupuoleen sisällytetään historiikin lukeminen, veteraanien kukittaminen, juhlaruno ja juhlapuhe yms. mikä keskeisesti kuuluu tämän juhlan tunnukseen.

Alkuosan loppuun koetetaan saada voimakas nousu, vaikkapa laulamalla Työväen marssi. Sitten pidetään väliaika, jonka jälkeen on kevyempää ohjelmaa, mahdollisesti myös näytelmä ja ohjelman päätyttyä yleinen tanssi. Siis ensin juhla ja sitten iltama, se on yhteensä juhlailtama. Näissä kahdessa edellä esitetyn tyyppisessä tilaisuudessa pidetään juhlapuhe. Joskus näet on sattunut niinkin, että huvittelutilaisuudeksi tarkoitetussa ja mitään erityistä tunnusta vailla olevassa iltamassa on ilmoitettu: — Nyt seuraa ohjelmassa juhlapuhe. — Vaikka meillä olisi kuinka arvokas henkilö puhujana, ei puhe ole juhlapuhe, ellei kyseessä ole juhla.

Iltamat

Tämä on vanha nimitys. Sen kuullessaan saattaa helposti tulla ajatelleeksi, että se nyt ei

Atomiaikakaudellakin voidaa pitää iltamia

ainakaan kuulu meidän aikaamme. Olen taas sitä mieltä, että kyllä atomikaudellakin voidaan iltamia pitää, annettakoon ajankohtaisuuden tulla ohjelmissa esille. Iltama-nimitystäkään ei tarvitse käyttää, tyyppinä se kuitenkin on aivan selvä. Jos jokin tempaus, tuuppaus tai tönäisy on sattuva nimi, niin sitä tietenkin käytetään.

Iltama on huvittelutilaisuus. Se on ennen kaikkea sikäli virkistystilaisuus, että virkistyminen koetetaan saada aikaan hauskoilla keinoilla. Sen ohjelmaan koetetaan sisällyttää toisaalta tunnelmallisia aineksia, toisaalta älyyn vetoavaa nasevuutta, jossa myös kuulijalle jätetään hoksaamisen oikeus. Iltamissakin voi olla puhe, mutta se ei saa olla pitkä. Lisäksi juuri iltamapuhujan olisi kyettävä puhumaan hauskasti, eloisasti ja kiinnostavasti. Silti puhe ei saa sisällöltään olla asiaton ja tyhjänpäiväinen. Iltaman voi myös suunnitella samoin kuin juhlankin, jonkin tietyn asian ympärille, luoda siihen jon-

kinlaisen 'juonen', jotta se hauskuutensa lisäksi sanoo jotakin yhtenäisyydellään.

Iltamissa yleisö on pääasiallisesti vastaanottavana puolena, ohjelman kuuntelijana ja seuraajana, mutta sen ohjelmaan voi silti ottaa jotakin sellaista, mihin yleisö osallistuu. Yhteislaulutuokio on melko helposti toteutettavissa, kunhan vain on laulunohjaaja ja säestäjä sekä laulun sanat kaikille jaettavissa. Joitakin helposti toteutettavia leikkejä voi myös ottaa yhteisesti leikittäviksi, kunhan muistetaan, että läheskään kaikki leikit eivät sovellu suurelle joukolle. Leikki ei saa kestää kauan, sillä siihen voi kyllästyä ja nauramisestakin väsyy, kun sitä pitkään tekee. Edelleen voi järjestää jonkin pikku kilpailun. Tietokilpailua en erityisesti suosittele, ne kun tahtovat olla pitkäveteisiä. Mikäs muuten onkaan ikävämpää kuin ilmoittaa kaikkien kuullen: — En tiedä. — Sen sijaan sopii esim. laulukilpa: kumpi puoli salista jaksaa laulaa jotakin tuttua laulua kovemmin. Tai suorastaan huutokilpailu. Annetaan salin kummallekin puolelle eri sana, ja vuoron perään sitten huudetaan ja yritetään voittaa toinen puoli äänen voimassa. Tällaisiksi sanoiksi sopivat vaikka lähipaikkakuntien tai kaupunkien nimet. Esim. Roihuvuori—Marjaniemi. Molemmat ovat suunilleen yhtä pitkiä ja saman sointuisia. Huutoäänestyksen voi myös järjestää, vaikkapa asettamalla hapanlimpun, hiivaleivän ja pullapitkon numeroituina äänestyksen kohteeksi. Jokainen

Ilonpito ei saa suistaa tilaisuutta raiteiltaan

huutaa sen numeroa jota pitää parhaana. Ja kuten huutoäänestyksessä yleensä, tässäkin voittaa se mielipide, joka selvimmin erottuu koko huudosta. Kovin monia huuto-ohjelmia ei kuitenkaan samaan tilaisuuteen sovi ottaa, ja yleensäkin on se hyvin harkiten ja yleisön laadun tuntien otettava. Huolellisesti on myös harkittava, mihin kohtaan ohjelmaa sen asettaa. Jossakin tapauksessa tällainen puuha voi suistaa koko tilaisuuden raiteiltaan.

Iltamissa voi jonkin hauskan esityksen jälkeen yleisöä naurattaa melkeinpä tyhjällä. Heitetään solmuun sidottu nenäliina ilmaan ja kehotetaan kaikkia nauramaan niin kauan kuin liina on ilmassa, mutta heti kun se on pudonnut lattialle, on kaikkien oltava aivan hiljaa. Tämä on myös mainio keino saada levoton ja riemastunut yleisö hiljenemään. Jos sen uusii pari-kolme kertaa, niin hiljaisuus on saavutettu. Jälleen voi esittää uutta ohjelmaa, ja kaikki ovat tarkkaavaisia. Lähtemättä tässä enempien ohjeiden antamiseen toistan, että iltama on huvittelutilaisuus, jossa kaikilla pitää olla hauskaa. Hauska on kuitenkin saatava sellaiseksi, ettei se loukkaa ketään, ja sellaisin keinoin, ettei tilaisuuden järjestäjien enempää kuin yleisönkään tarvitse hävetä. Edellä suositellun tapaiset koskevat lähinnä välipaloiksi tarkoitettuja ohjelmia. Tietenkin iltamissa on oltava oikein kunnollista ohjelmaa, joskin se pyritään esittämään hauskasti. Iltamien päätteeksi on yleistä tanssia.

Illanvietot

Tämän nimistä juhlatilaisuutta voinemme pitää kaikkein suosituimpana, ja se jos mikä on juuri meidän aikamme ikioma juhlatoiminnan muoto. Ja koska se on suosittu, on sillä monia nimiä: jäsenilta, toveri-ilta, tutustumisilta ja illanvietto. Illanvieton erottaa muista juhlatilaisuuksista ennen kaikkea se, että se on aina tarkoitettu tietylle joukolle. Kun esim. jokin järjestö pitää illanvieton, tulevat sinne vain järjestön jäsenet, tai päätetään, että jäsenet tulevat perheineen, ehkäpä sovitaan, että jokin naapurijärjestö kutsutaan vieraaksi. Joillakin kursseilla voidaan pitää illanvietto tai vaikkapa kutsua kurssipaikkakunnan 'aateveljiä' mukaan. Yleensä siis tiedetään etukäteen, keitä illanviettoon tulee.

Illanvieton varsinaisena tarkoituksena onkin tutustuminen ja yhteenkuuluvaisuuden-tunteen herättäminen. Sehän on järjestötoiminnassa hyvin tähdellistä. Tämän tapaiseen tutusteluun ei ole tilaisuutta virallisissa kokouksissa. Illanviettoihin saadaan mukaan nekin jäsenet, jotka kaihtavat 'pitkäveteisyydestään' kuuluisia kokouksia. (Ohimennen sanottuna: kokoustemme pitkäveteisyyden mainostamiseen ei kenenkään aktiivisen järjestöihmisen pitäisi syyllistyä.)

Jotta yhteenkuuluvaisuuden tunne saataisiin syntymään, on illanvieton ohjelma suunniteltava sellaiseksi, että se suo tutustumismahdollisuuksia

ja että jokainen mukana oleva tuntee olevansa tarpeellinen, vieläpä välttämätön osatekijä tässä seurassa. Illanvieton ohjelman voi organisoida yksi ihminen. Hän ottaa selvän siitä, mitä sooloesityksiä on saatavissa. Niitä ei illanviettoon tarvita monta. Ohjelmasuunnitelmassa sooloesitykset asetetaan sopiviin kohtiin välipaloiksi, tai jos ne mukautuvat sikermänä esitettäväksi, voidaan niistä muodostaa oma kokonaisuutensa. Muuna ohjelmana on erilaisia leikkejä, lauluja, leikillisiä kilpailuja yms. Illanvietossakin voi olla puhe, mutta sen voi myös korvata roolinäytelmällä (ks. s. 120) Siten vakavakin asia saadaan kiinnostavana esille. Kannattaa vielä mainita, että illanvieton ei suinkaan aina tarvitse olla kovin leikkipitoinen, vaan voidaan ruveta keskustelemaan jostakin yhteisesti kiinnostavasta asiasta, kunhan vain ei unohdeta, että ollaan illanvietossa eikä komiteassa. Sitä tapaa, että jokainen esittää jotakin, noin valmistelematta, en suosittele, sillä siitä saadut kokemukset eivät ole myönteisiä.

Pienehkölle joukolle tarkoitetun illanvieton saa erittäin tunnelmalliseksi, jos se voidaan pitää takan ääressä. Jos kysymyksessä on nuorten joukko, voidaan istua vaikkapa lattialla. Tarjoilu voidaan tällöin tyydyttää tikussa paistetuilla makkaroilla.

Jos illanvietossa on jotakin tarjoilua, mikä sinänsä on erittäin mukava tapa, on se paras kaikkien nauttia samanaikaisesti yhteisten pöy-

tien ääressä. Näin voi menetellä silloinkin, kun tarjoilu on maksullinen. Illanviettoon voidaan järjestää myös tanssia. Se tulee kysymykseen vain silloin, kun on suunnilleen saman verran tanssivia naisia ja miehiä ja että nämä muodostavat osanottajien enemmistön. Tanssissakin toteutetaan illanvieton tarkoitusta ja tanssitaan muidenkin kuin oman parin kanssa. Illanvietto on paras päättää yhteislauluun niin ajoissa, ettei se pääse loppumaan väen puutteeseen.

Ilta

Tällä tarkoitetaan sellaista tilaisuutta, jonka aiheeksi ja pohjaksi otetaan jokin taideala, kuten kirjallisuus, musiikki, kuvataide tai teatteri. Mikään näistä ei kokonaisuudessaan sovellu yhden illan ohjelmaksi, vaan niistä on otettava jokin alue, johon keskitytään. Esim. Työläiskirjallisuus, Työn kuvaus suomalaisessa kirjallisuudessa, Huumori suomalaisessa kirjallisuudessa, Kalevalan naishahmoja, Suomalaisia säveltaiteilijoita, Sibelius, Suuria säveltäjiä, Opimme näkemään, Kansa ja taide, Teatterin tehtävä jne. Kutakin tilaisuutta järjestettäessä otetaan huomioon käytettävissä olevat voimat ja muut mahdollisuudet. Esimerkiksi kirjallisen illan järjestämisessä ei välttämättä tarvitse asettaa vaatimukseksi kirjailijoiden saamista tilaisuuteen tuotteitaan esittelemään. Kirjallisen illan suunnittelija

voi valita kirjallisuusotteet ja jakaa ne harjoiteltavaksi omasta keskuudesta valituille henkilöille. He sitten suorittavat lukemisen. Hyvä on, jos tilaisuuteen saadaan asiantuntija esitelmöimään valitusta aiheesta. Tällaiseen tilaisuuteen sopii myös musiikki, laulukuoro tai soittoyhtye ja tietenkin yksinlaulu tai -soitto. Jos on piano ja pianisti, ovat asiat jo aika hyvin. Yhdenkin kirjailijan tuotanto riittää vallan mainiosti illan kohteeksi. Mm. TSL:n kirjallisuuskursseilla on tällaista kokeiltu, ja tulokset ovat olleet erittäin hyvät.

Musiikki ja kuvataiteet eivät ole niin helposti maallikon luonnuteltavissa ohjelmaksi kuin kirjallisuus. Niissä tarvitaan asiantuntijoita ja taitajia. Kuvataiteesta vielä saa jotakin irti, jos on kuvateoksia ja yksikin asiantuntija niistä puhumassa. Mutta muistakaamme, että meillä on Työväen Kuvataidetoimikunta, joka tässä asiassa antaa apuaan. Musiikkitilaisuuksia voi järjestää kuorojen ja soittokuntien kanssa yhdessä.

Niillä paikkakunnilla, joissa on teatteri, voidaan järjestää yhteinen teatterikäynti järjestön jäsenille. Ryhmät saavat tavallisesti huomattavan alennuksenkin pääsylipuista. Tällaisen käynnin yhteyteen voisi pyytää teatterin johtajaa pitämään lyhyen esitelmän näytelmästä ennen esityksen alkua. Teatterin jälkeen voisi järjestää yhteisen kahvitilaisuuden, jossa olisi mukava heti tuoreeltaan keskustella esityksestä.

Samanlaisia käyntejä voisi järjestää myös konsertteihin ja taidenäyttelyihin.

Näin päästään seuraamaan hyvää ohjelmaa ilman valmistamisen vaivaa. Yhteiskäynnit luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta, ja näin saadaan mukaan sellaisiakin, jotka eivät muutoin tulisi lähteneeksi tämän tapaisiin tilaisuuksiin. Huvitoimikuntien kannattaa ainakin kokeilla tällaista toimintaa. Vaikka se ei ensimmäisellä kertaa saisikaan koko jäsenistöä liikkeelle, niin tällaisten käyntien tultua vakinaiseksi toimintamuodoksi, innostuvat yhä useammat varmasti tulemaan mukaan.

Leikki-illat

Erillisiä leikki-iltoja voi myös järjestää. Tällöin valitaan pari leikinohjaajaa. He valmistautuvat ennakolta huolellisesti. Merkitsevät muistiin ne leikit, jotka aiotaan ottaa leikittäviksi. He varaavat myös mukaan ne välineet, joita leikeissä tarvitaan. Leikkien ohjaajilla pitäisi olla leikkikirjoja, jotta aineistoa riittäisi jatkuvasti. Leikkejä on tosin paljon, mutta joskus ne tuntuvat käyvän vähiin. Samojen leikkien kertaaminen ei ole hauskaa, eikä sellainen muutoinkaan vastaa leikin tarkoitusta. Leikki-illan ei tarvitse olla pitkä, ja siinä voi vaihteeksi myös laulaa yhteisesti. Ja laululeikkeihin kuuluu laulaminen luonnostaan. Leikki-illoissakin on

yleensä pyrittävä vaihtelevuuteen; ei oteta kovin monta samantyyppistä leikkiä peräkkäin.

Leikin tehtävä on varsin moninainen. Se ensinnäkin tyydyttää seurallisuuden tarvetta, toiseksi se luo yhteenkuuluvuuden tunnetta leikkivässä joukossa. Edelleen se kehittää havaintokykyä. Sellaisiakin leikkejä on, joissa tarvitaan älyllistä oivalluskykyä, ja sellaisissa voi nauttia hoksaamisen ilosta. Vielä on leikin arvoksi lisättävä se, että se vapauttaa leikkijän sekä ajatuksellisista että lihastyön aiheuttamista jännittymistä, laukaisee. Jännitystiloista vapautunut ihminen on suorituskykyisempi kuin jännitysten rasittama. Rentoutuneisuus, toimintaan valmis vireystila, on saavutettavissa leikin avulla. Nämä viitteet jo pystynevät osoittamaan, että huvitoimikunta on leikki-iltoja puuhaamaan ruvetessaan arvokkaalla asialla.

Tuntuu siltä, että meillä työväenjärjestöissä ei ole aina annettu oikeaa arvoa leikille. Tähän on tietenkin selityksensä. Usein olemme tekemisissä asioiden kanssa, joista on leikki kaukana. Tämä saattaa nykyisin johtua myös siitä, että leikin nimellä on kulkenut paljon sellaista, mitä ei oikeastaan voida laskea kuuluvaksi leikin piiriin. Piirileikki on jo siinä rajamailla, mutta tästä vielä alaspäin on mm. seuraavanlainen meno, jota näkee harjoitettavan: lauletaan jotakin tuttua laulua ja kävellään parittain käsikynkkää pitkin permantoa. Tällaiseen ei juuri

sisälly älyllistä toimintaa, ei siinä ole ryhtiä eikä rytmiä.

Huvittelumuotojen jalostaminen on huvitoimikuntien tehtäviä. Siihen päästään, kun pidetään huolta siitä, että kaikissa ja kaiken tyyppisissä juhlatilaisuuksissa ohjelmataso on hyvä ja esikuvaksi kelpaava.

Nuotioillat

Nuotioillat ovat tuttuja kaikille niille, jotka ovat olleet mukana nuorten leireillä. Leirien ohjelmissa iltanuotiot ovatkin kohokohtia, joita muistellaan kauan jälkeenpäin. Mutta nuotioiltoja voidaan hyvin järjestää myös muulloin kuin leireillä. Erikoisuudellaan ne vetävät yleisöä, ja niiden avulla voidaan tehdä esim. nuorisojärjestön toimintaa tunnetuksi paikkakunnalla. Juuri kesätoiminnan esittelytilaisuutena nuotioilta on erinomainen toimintamuoto.

On tärkeätä erottaa toisistaan kokkojuhla ja nuotioilta. Jälkimmäinen tilaisuus on ohjelmaltaan tunnelmallisempi, vaikka välillä voidaankin suorittaa esim. riemukkaita kilpailuja. Loppua kohden tulisi saada kaikki mukana olevat hiljentymään nuotiotarinan ja aattellisen laulun tunnelmiin. Kokkojuhlasta nuotioilta eroaa myös sikäli, että nuotio on varsin pieni, ehkä n. 1/2 metrin mittaisista puista koottu.

Järven tai meren ranta on tietenkin nuotio-

illan paikkana paras, mutta mikään ei estä järjestämästä sitä muuallekaan, kun vain huolehditaan tarpeellisista paloturvallisuustoimenpiteistä. Aina on syytä ennen tilaisuutta ottaa selvää, saako paikalla pitää avotulta, ettei jouduta kesken nuotioiltaa ikävyyksiin.

'Markkinatouhua' ei saa laskea irti missään juhlatoimintaan luettavassa tilaisuudessa, mutta erityisesti sitä on varottava nuotioiltojen järjestelyssä. Nuotioilta on, vanhana erämiehiltä perittynä tilaisuutena ennen kaikkea tunnelmallinen ja herkistävä tilaisuus, joskaan emme silti saa sen ohjelmassa unohtaa retki- ja leirielämän reippauttakaan.

Lasten juhlat

Varhaisessa lapsuudessa saaduilla vaikutteilla on usein ratkaiseva merkitys ihmisen elämässä. Sen vuoksi emme voi suhtautua välinpitämättömästi lasten omiin juhliin. Lapsilla on herkkä mielikuvitus, he innostuvat, ovat estottomia ja esiintyvät mielellään. Tämä antaa lasten omien juhlien onnistumiselle erinomaiset edellytykset.

Vanhempiensa mukana ovat lapset usein aikuisten juhlissa. Moni äiti ei oikein voikaan lähteä juhliin, ellei ota lapsia mukaansa. Tietenkin näin voi menetellä. Parempi kuitenkin olisi, jos lapset voitaisiin pitää poissa aikuisten juhlista ja järjestää heille omia tilaisuuksia.

Lapset eivät jaksa seurata aikuisten ohjelmaa. Tästä on seurauksena, että he ryhtyvät hankkimaan itselleen sopivaa viihdykettä. Kovan huudon uhalla heidät on laskettava liikkumaan juhlahuoneessa vapaasti. Siellä lapset tapaavat toisensa, ja yhteinen ilonpito alkaa. Vanhemmat tietenkin seurailevat tätä lasten puuhaa, toiset viehättyen, toiset närkästyen. Aikuisten juhla on tarkoitettu aikuisille, ja jos lapset pelmuavat omaa pelmuamistaan, niin se ehdottomasti häiritsee. Siitä kärsivät ne, jotka haluavat seurata ohjelmaa, eikä se ole ohjelmansuorittajienkaan mieleen. Tällä ei ole tarkoitus loukata lapsia enempää kuin heidän vanhempiaankaan, mutta näinhän se kuitenkin on.

Kun aikuisten juhla on juhlasalissa, niin lapset pitäisi koota johonkin toiseen huoneeseen. Siellä olisi heillä omat pitonsa. Pari aikuista tai varttuneempaa nuorta olisi siellä heitä leikittämässä ja heidän kanssaan ohjelmaa suorittamassa sekä muulla tavalla pitämässä heistä huolta.

Ehkäpä heille voitaisiin lastenhuoneessa tarjota jotakin suuhunpantavaa, jollei muuta niin kotoa tuomiaan eväitä.

Vanhemmat voisivat rauhallisesti seurata ohjelmaa aikuisten juhlassa, kun ei tarvitse kaiken aikaa vartioida lapsiaan. Tietenkin sellaiset lapset, jotka malttavat istua rauhallisina paikallaan, voivat olla vanhempiensa mukana juhlasalissa.

Varsinaisia lapsille tarkoitettuja juhlia voi

järjestää aivan erikseen ja eri aikana. Ne voivat olla aikuisten valmistamia, tai lapset voisivat itsekin hoitaa niiden valmistamisen ja ohjelmansuorittamisen. Aikuiset vain antaisivat tukensa ja ikään kuin vähän kauempaa seuraten ohjaisivat lasten puuhaa.

Lasten itsensä valmistamassa juhlassa on heidän annettava käyttää mielikuvitustaan ja suunnitella ohjelma aina puhetta ja näytelmää myöten. Lapset ovatkin usein mainioita näytelmän tekijöitä ja ohjelman suunnittelijoita, kun heille vain annetaan siihen tilaisuus ja uskotaan vastuu. Jos aikuiset osoittavat lasten toimintaa kohtaan harrastusta ja arvonantoa, niin lapset tekevät kaiken hyvin ja erittäin hartaasti. Vaikeuksien kohdatessa on tietenkin aikuisten oltava auttamassa, ettei hyvä puuha mene hukkaan.

Silloin kun aikuiset järjestävät juhlan lapsille, on aikuisten myös esitettävä ohjelmaa. Siinä on tietenkin lasten ohjelmaa, mutta nyt ohjelman valintaan ja valmistamiseen puuttuvat aikuiset, ohjaavat sitä ja koettavat saada siitä hyvän. Tällöin selitetään lapsille, miksi tehdään näin, miksi tämä ohjelma otetaan jne. Tällaiseen juhlaan kuuluu aikuisten pitämä puhe, mutta se ei ole pitkä, vain 5—6 minuuttia kestävä. Sen olisi oltava asiallinen, mutta sellaista kieltä, että lapset sitä ymmärtävät, havainnollista ja lyhytlauseista.

Lasten juhlassa voi olla myös leikkejä ja pikku kilpailuja. Loppuvaiheissa saisi olla jotakin yllättävää ja riemullista. Jos on jaettavissa kara-

mellejä tai jotakin muuta hauskaa, voisi järjestää kävely- tai juoksukilpailun, kuitenkin siten, että jokainen saisi palkinnon. 'Kilparata' ei saa olla mutkikas, ei mitään portaiden kiipeilyä tms. joka saattaisi johtaa kompastumiseen tai muuhun vaaraan. Karamellien jakajan lisäksi pitäisi olla aikuisia vartioimassa, etteivät pienimmät pääse sortumaan isompien jalkoihin. Lapset ovat ihastuneita, jos he saavat mukaansa jonkin viirin tai huiskun, vaikkapa paperista tehdyn.

Lapset riehaantuvat helposti. Kaikkein railakkain ohjelmanumero sovitetaankin ohjelmassa viimeiseksi. Lasten juhlat eivät saa olla pitkiä. Tunnin ohjelma riittää. Niitä ei sovi jatkaa vaikka väsymisen oireita ei vielä näkyisikään ja innostus tuntuisi loputtomalta. Lapset väsyvät joka tapauksessa. On tultu pois kodista, joka on lapsen vakinainen ympäristö, ja liiallinen uuden asian omaksuminen on rasittavaa aikuisellekin, saati sitten lapselle.

Lasten juhlia ei tarvitse pitää kovin usein. Mieluummin heidät on ohjattava askartelu- ja harrastustoimintaan parustamalla lasten kerhoja. Ne viehättävät ja kehittävät eniten lapsia. Siellä he saavat toteuttaa itseään ja saavat asianmukaista ohjausta.

Lasten juhlahuone on somistettava. Siitä on pyrittävä saamaan värikäs ja sadunomainen. Somistuksessa voidaan käyttää värikkäitä — jopa kiiltäviäkin paperituotteita raaka-aineena. Käärimällä puun oksien ja runkojen ympärille

värikästä paperia saadaan syntymään satumaisia puita. Sammalella päällystetyt mättäät siellä täällä ovat hauskoja. Pahvista leikatut oravat puun oksilla ja jänikset sammalmättään takana lisäävät viehätystä. Pahvista ja paperista voi valmistaa myös kukkia ja asettaa niitä kasvamaan puiden juurille ja mättäisiin. Kuukin voisi kurkistella juhlahuoneeseen. Yhdelle sähkölampulle voisi laittaa kuunaamion. Pahvista leikatut linnut leijailevat katosta ohueen lankaan kiinnitettyinä. Lattiallekin voisi sirotella jotakin välkkyvää kidettä. Kaikkea sellaista, mitä lapset saattaisivat pelätä, on ehdottomasti koetettava varoa, samoin liiallista jännitystä.

Lapsen maailma on aivan erilainen kuin aikuisten, ja sen vuoksi lapsille on järjestettävä omia juhlia. Aikuisten juhlissa he saattavat suorastaan tympeytyä koko juhlatoimintaan.

Kulkueet

Suuriin ulkoilmajuhliin mennään usein yhteisenä kulkueena. Kaikki juhlaan tulevat kokoontuvat samalle kentälle, järjestäytyvät siellä marssirivistöiksi, nostavat lippunsa hulmuamaan ja marssivat juhlakentälle. Varsin usein nämä kulkueet ovat mielenosoituksen luontoisia ja selviä mielenosoituksia. Sellainen on esim. vappukulkue tai jonkin puolueen järjestämä lippukulkue. **Mielenosoituskulkue**

Myös sellaiset kuin yleislakon aikana suoritettu lakkomarssi kuuluvat mielenosoituskulkueisiin. Mielenosoituskulkueen tarkoituksena on näyttää ulkopuolisille, että olemme tunnuksissamme ilmoitetun asian takana. Olemme tämän puolueen jäseniä, ajamme niitä asioita, jotka ovat tämän puolueen ohjelmana. Mielenosoituskulkue on myös vastalause jotakin sellaista vastaan, mitä kulkueeseen osallistuvat eivät hyväksy, yleensä se sisältää myös vaatimuksen esim. jonkin parannuksen aikaansaamisesta.

Kun on suunniteltu suuri kulkue, johon osallistuu useita kymmeniätuhansia ihmisiä, on kokoontumispaikaksi varattava riittävän laaja aukio, jotta kaikki mahtuvat järjestäytymään. Jos tahdotaan marssia perusjärjestöittäin, kukin oman erikoistunnuksensa alla, olisi hyvä laatia ennakolta rivistöjärjestysluettelo tai vaikkapa monistettu kartta osoittamaan, missä kunkin ryhmän paikka on rivistössä. Kun tällaiset ohjeet on annettu kunkin järjestön toimihenkilöille, voivat he ohjata oman joukkonsa oikeaan paikkaan. Suurella aukiolla, joka on täynnä väkeä, on vaikeata löytää järjestettyjä paikkoja, ellei tiedä, mistä hakea. Tulin tätä ajatelleeksi kerran Helsingin Suurkirkon portailla seuratessani erään suuren kulkueen järjestäytymistä kirkon vieressä Suurtorilla. Väki kiehui siinä kuin muurahaispesässä, selvää ei näyttänyt tulevan ollenkaan, vaikka pari tuntia oli puuhaa pidetty.

Historiallinen kulkue

Joskus voidaan järjestää myös kulkue, jonka tarkoituksena on kuvata jotakin historiallista tapahtumaa, kaupungin kehitystä, valtiollisia tapahtumia, kansan tapoja ym. Sellaiset kuin kruunuhäät kuuluvat tähän ryhmään, samoin mm. Helsingin kaupungin 400-vuotisjuhlan yhteydessä pidetty suuri historiallinen kulkue.

Tällaisen kulkueen suunnittelu ja ohjaaminen edellyttää kuvattaviksi otettavien asioiden perinpohjaista tuntemusta.

Suurissa urheilujuhlissa kaikki kilpailuihin ja liikuntanäytteisiin osallistuvat marssivat kauniissa riveissä juhlakentälle. Itse marssi, jolle sopii nimeksi juhlakulkue, on jo näyte joustavasta ja hallitusta liikunnasta. Siinä oleva ryhdikkyys on juhlavaa ja vaikuttavaa.

Meillä ei, kuten joissakin kuumaverisimpien kansojen maissa, pidetä mitään riemukulkueita, joissa valtavien kukkaseppeleiden ja loistavien tanssien juhlistamina marssittaisiin ja riemuittaisiin. Mm. kiinalaisista filmeistä olemme voineet sellaista nähdä. Ainakin kuvina ne näyttävät kovin hauskoilta ja mukaansa tempaavilta.

Meillä ovat kulkueet yleensä vakavia. Olettaisin kuitenkin, että esim. nuorisojuhlan yhteydessä kulkue voisi olla iloinen ja värikäs. Oireita tähän suuntaan kehittymisestä tosin jo on ollut hiukan havaittavissa. Kyllä kai riemuitakin osataan, jos siihen aihetta ilmaantuu.

Yllätyksiä

Hauskaksi tarkoitetussa tilaisuudessa voi olla jotakin sellaista ohjelmaa, josta yleisö jollakin tavoin hämmästyy. Se voi olla mitä vain, mutta kuitenkin niin suunniteltua, että se huomataan lopulta tarkoitetuksi eikä vahingossa tulleeksi. Esim. joku saattaa ryhtyä etsimään toista kenkäänsä, joka on syystä tai toisesta kadonnut. Kenkä sitten aikanaan löytyy jostakin merkillisestä paikasta, kuuluttajan salkusta tai jonkun tietyn henkilön istuimen alta tms.

Joku 'vieraspaikkakuntalainen' voi tulla keskken kaiken ovesta ja ryhtyä kyselemään tietä tai jonkun henkilön asuntoa ja sitten äityä kertomaan hauskoja kaskuja ja juttuja reissuiltaan.

Jos kissa ilmestyy näyttämölle tai juhlahuoneeseen kaikessa rauhassa kävelemään, herättää se hämmästystä, niin tuttu kuin kissa onkin.

Jokin ohjelma voi alkaa yleisön puolelta ja siirtyä sieltä vähitellen näyttämölle.

Soitto- tai lauluesitys voi katketa äkkiä, ja salista kuuluu juuri silloin voimakas keskustelu. Pari henkilöä uskoutuu toisilleen, tai he laukovat joitakin sellaisia totuuksia, joita ei ole muka tarkoitettu toisten kuultaviksi.

On vain tarkkaan harkittava, mihin paikkaan ohjelmassa yllätykset laittaa, ja jotta ne todella muodostuisivat yllätyksiksi, on oltava ikään kuin muuhun puuhaan ryhtymässä. Yllätystä ei suinkaan etukäteen ilmoitella.

Tosiasiassa näitä yllättäviä kommelluksia sattuu joskus liikaakin ja useimmin juuri silloin, kun ne eivät ole lainkaan toivottuja.

IV Ohjelmien kokoonpanosta

Ohjelmat juhlan tarkoitusta vastaaviksi

Tätä asiaa on jo käsitelty useassakin yhteydessä, ja selväksi on tullut, että juhlan luonne ratkaisee, minkälaista ohjelmaa tarvitaan. Arvokas juhla vaatii joka suhteessa arvokkaan ohjelman. Siinä on oltava sisällöllistä mittavuutta, ja ohjelmien esittämisessä on pyrittävä parhaaseen mahdolliseen taitoon. Hauskoiksi tarkoitetuissa tilaisuuksissa taas koetetaan olla vähemmän juhlallisia ja tajuta tämän tilaisuuden luonne ja sen asettamat vaatimukset. Meillä suomalaisilla on erinomaiset taipumukset olla juhlallisia monesti silloin, kun se ei ole tarpeellista, ja saatamme juhlallisissa tilanteissa ajatella, että ei kai nyt näin kovin juhlallisia tarvitse olla. Juhlan luonteen ja siinä esiintyvien tilanteiden arvioiminen ja itselle selvittäminen on hyvin tärkeätä.

Joidenkin pienten kurssien päättäjäistilaisuuden saatamme pilata sillä, että heittäydymme tunteellisiksi ja pidämme monta pitkää kiitospuhetta. Jossakin järjestön pienessä illanvietossa emme osaa lainkaan vapautua, vaan olemme juhlallisen jäykkiä, ikään kuin haluaisimme näyttää, miten arvokkaita olemme, ja että meidän ei sovi ryhtyä leikkiin eikä esimerkiksi

antaa nauraa sille, että emme hoksanneet leikin kompaa.

Varoitus liiallisesta juhlallisuudesta on vaikuttanut, ja pyrkimystä asian parantamiseen on havaittavissa. Tarvitaan kuitenkin tiettyä tyylitajua, jotta tämä kevennys tapahtuisi asiallisesti. Vakavan ja arvokkaan juhlan kevennykseksi sopii mainiosti huumori. Tällöin keventäminen ei madalla ohjelman sisältöä. Hyvä huumori saattaa taas kevyeksi tarkoitetussa tilaisuudessa nostaa ohjelman tasoa.

Huumori keventää

Nyt ehkä tulee mieleen, että kyllähän meillä huumoria viljellään. Myöntää täytyy: kyllä sitä viljellään. Suomalaiset ovat tottuneet pitämään itseään huumoria taitavana ja huumoria ymmärtävänä kansana. Hyvin mielellämme käytämme sanontaa: huumorintaju on henkevyyden puntari. Tämän sanonnan taakse vetäydymme joskus silloinkin, kun siihen ei ole oikeutta, saatetaan siten paeta jopa ilkeyksiäkin.

Huumorilla on monenlaisia tuntomerkkejä. Eräs niistä on se, että sillä aina on vapauttava kokonaisvaikutus, se on hyväntahtoista eikä pyri loukkaamaan. Huumorin näkyvin tunnusmerkki on koomillisuus, joka syntyy siitä, että toisilleen täysin vieraat asiat asetetaan yhteen, esim. 'ooterklonnin hurmaava haju liehahtelevissa ryysyissä' tai 'siinä piirrättelivät kulkusällit ja suurlähettiläät, kadunlakaisijat ja keisarismiehet'.

Mutta koomillisuus on vain välikappale humoristin kädessä. Leikin taakse kätkeytyy aina

elämän vakavuus. Jotkut huumorin tutkijat sanovat, että siinä näkyy maailman tuska. Huumorissa piilee aina hymyn pohjalla vakavuus. Huumorissa katsellaan elämän murheellisia puolia ikään kuin ylhäältä päin, mutta ei se kuitenkaan merkitse näiden ikävien puolien kieltämistä. Hymy lievittää niiden piirteitä, mutta ne kuultavat kuitenkin sen takaa. Humoristi ei kuitenkaan tunnusta elämää yksinomaan pimeäksi ja onnettomaksi. Humoristi voi olla epäilijä, mutta myhäillen hän myöntyy maailman suureen puutteelliseen menoon ja paljastaa siitä näkyviin myös valoisia puolia.

Tässä yhteydessä ei ole tarkoitus lähteä huumorin olemusta perusteellisesti eikä edes päällisin puolin selvittelemään. Tulkoon kuitenkin mainituksi, että huumori voi kohdistaa kärkensä inhimillisiin heikkouksiin: laiskuuteen, kerskailuun, tyhmyyteen, valheellisuuteen, kateuteen, vallanhaluun, pahansuopuuteen ym.

Toinen huumorin alue on se, jossa nauretaan yhteiskunnallisille epäkohdille ja vääryyksille. Kolmanneksi huumori voi suomia myös koko maailman epäkohtia ja vääryyksiä ja paljastaa niitä. Tätä huumori ei kuitenkaan tee kovakouraisesti, vaan lievittää hymyllä paljastuksen arkaluontoisuutta.

Suomalaisessa kirjallisuudessa huumori esiintyy kaikissa näissä muodoissaan. Ohjelmien suunnittelijoiden kannattaa käyttää tätä aineistoa hyväkseen. Sen sijaan sellainen huumoriksi

nimitetty, jossa nauretaan ihmisen ruumiillisille vammoille ja yleensä sellaiselle, mille ihminen ei itse voi mitään, on ala-arvoista, vieläpä raakaa.

Omatoiminen ohjelma

Ohjelma-aineksia kirjoista

Omatoiminen ohjelma tarkoittaa lähinnä sitä, että järjestön omat jäsenet valmistavat ohjelmaa. Sitä ei siis osteta järjestön ulkopuolelta. Tässä tulee tavallisesti esille kysymys, mistä ohjelma-aineistoa saisi. Jo aikaisemmin huvitoimikunnasta puhuttaessa tuli mainituksi, että huvitoimikunnan ja kirjaston välillä pitäisi olla oikein leveä ja sileä polku. Kirjasto onkin niitä paikkoja, joista ohjelma-ainestoa voi etsiä. Onhan olemassa varsinaisia ohjelmakirjoja, joihin on koottu paljon erilaista ohjelmaksi sopivaa. Sitten on runoteoksia, näytelmiä, pakinakirjoja, sananlaskuja, leikkikirjoja ja laulukirjoja. Ohjelma-aineksia löytyy myös kaunokirjallisuudesta. Luemmepa melkein mitä teosta tahansa, löydämme kohtia, jotka sopivat mainiosti katkelmina esitettäväksi. Tällöin on jo hyvä harkita, millaisessa tilaisuudessa ko. kohtaa voisi käyttää. Lukiessa on merkittävä muistiin teokset ja ne kohdat, jotka olemme havainneet sopiviksi, ja tarpeen tullen otamme kirjan esille. Juuri tällä tavalla voimme löytää uutta, ennen esittämätöntä ja hyvinkin tilaisuuteen sopivaa. Muistiin merkitessä on hyvä mainita, millainen katkelma

on kyseessä. Muisti kun ei ole kaikkein luotettavin tallettaja. Jotakin runoa tai muuta kirjallista tuotetta etsittäessä on parasta mennä kirjastoon, sillä sieltä se varmimmin löytyy. Turhaa on ryhtyä kirjoittelemaan omaan keskusjärjestöön asiasta, joka selviää ominkin voimin. Kun tiedämme, mitä olemme etsimässä, on löytäminen melko varmaa.

Ohjelmien suunnittelijoiden kannattaa lainata kirjastosta kaikkia ohjelmakirjoja ja tutustua niihin perusteellisesti, jotta tietää, mitä niissä on, ja voi aina tarpeen mukaan ottaa niistä tehtäviä harjoitettavaksi ja esitettäväksi. Tämä juuri on omatoimisuutta.

Leikekirja

Maassamme ilmestyy melkoinen määrä erilaisia lehtiä. Päivälehtiä ja aikakausijulkaisuja. Tosin niissä on verraten harvoin mitään herkästi ohjelmaksi luontuvaa, joskus kuitenkin. Ne kannattaa koota leikekirjaan. Näiden hyvä puoli on tuoreus, ne ovat vasta ilmestyneitä, omaa aikaa kuvastavia niin sisällöltään kuin tyyliltäänkin. Niitä ei ole vielä ehditty kuluttaa paljossa käytössä. Keräämisen voi suorittaa niinkin, että erilaatuiset ainekset kootaan eri kokoelmaan, runot, pakinat, kaskut, leikit, kikat jne. erikseen. Näin ne ovat sitten hyvässä tallessa ja tarvittaessa helposti löydettävissä.

Ohjelma-aineksien keruun voi kehittää suorastaan harrastukseksi. Lehtiä ei suinkaan tarvitse kaikkia tilata tai ostaa. Mutta meillä voi olla joku tuttava, jonka välityksellä pääsemme

sopimukseen jonkin yleisöä palvelevan liikkeen tai henkilön, parturin, lääkärin tms. kanssa, joka tilaa asiakaspalvelua varten paljon lehtiä. Parin kuukauden väliajoin käymme tarkastamassa hävitettävät lehdet ja leikkaamassa niistä haluamamme kohdat. Näin vuosien varrella saattaa karttua haltuumme kadehdittavan mainio ohjelmakokoelma, josta löytyy monenlaista tarvittavaa. Ohjelmakerhojen ja ohjelmaryhmien kannattaisi harrastaa tällaista puuhaa.

Useimmat keskusjärjestöt välittävät omille perusjärjestöilleen myös ohjelma-aineistoa. Mm. siitä on löydettävissä juuri niitä aatteen siemeniä, joita ohjelmissa on oltava. Tämäkin aineisto on sovellettava käytäntöön tarkoituksenmukaisesti ja harkiten. Arvokas aines arvokkaaseen juhlaan ja kevyempi illanviettoihin.

On myös ohjelmatoimistoja, jotka välittävät ohjelma-aineistoa. Pyydettäessä saattaa saada nipun, jossa on monenlaista, ja siitä voi valita sellaista, mitä pitää sopivampana.

Omatekoista ohjelmaa

Ohjelmaa voidaan myös luoda itse. Kirjoittaa, harjoitella ja esittää. Tällä tavoin syntyy kuitenkin melko vähän ohjelmaa. Itsekritiikki on tietenkin hyväksi, mutta turhasta arkuudesta on parasta vapautua. Puheen valmistaa tietenkin aina puhuja itse, mutta muutakin ohjelmaa voi itse keksiä ja toteuttaa. Omatekoiset pakinat saattavat olla monta vertaa paremmin tilanteeseen sopivia kuin konsanaan kirjoista otetut.

Täysin omavaraiseksi ei kuitenkaan kannata

pyrkiä. Kerrotaan, että entinen isäntä teki omasta päästään turvepehkutehtaan. Meille saattaa käydä samalla tavalla, vaikka emme sitä tarkoitakaan.

Ostettu ohjelma

— Ikkuna sen määrää
mihin suuntaan huoneesta
näkee.

Lauri Viita

Oman ohjelman lisäksi ja täydennykseksi joudumme joskus hankkimaan ohjelmanumeroita järjestömme ulkopuolelta, ja ne ovat yleensä maksullisia. Koko ohjelman ostaminen ei ole suositeltavaa. Ensinnäkään se ei ole taloudellisesti kannattavaa, ja toiseksi se ei ole järjestön toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista. Omin voimin on koetettava saada valmistetuksi suurin osa ohjelmasta, ja mihin eivät omat voimat riitä, sitä pyydetään ulkopuolisilta. Jos meillä on puhuja, mutta ei ole lausujaa, emme suinkaan tilaa lisää puhujia, vaan lausujan, ja jos meillä on laulukuoro, mutta ei orkesteria, on meidän ilman muuta tilattava orkesteri.

Ohjelman kokonaisuus ja juhlan laatu määräävät, minkälaisia ulkopuolisia avustajia tarvitsemme. Tämä on selvitettävä itselle, ennen kuin päätöstä tehdään, kenen puoleen ohjelma-

pyynnöllä käännytään. Samoin kannattaa harkita, kutsutaanko korkeanluokan taiteilija vai viihdenikkari. Samalla rahalla voi saada jommankumman.

'Yleisönvetäjä'

Joskus joku yleisönnaurattaja voi saada suuren suosion, maine leviää, ja kaikkialla tahdotaan saada tämä tietty henkilö mukaan 'yleisönvetäjäksi'. Päätellään, että kannattaa maksaa, kun saadaan väkeä. Kannattanee myös miettiä, onko tarkoituksenmukaista järjestää suuria väenkokouksia vain sen vuoksi, että väki on koossa. Toisaalta taas on sanottava, että jollakin tavalla väki on saatava kokoon. Jos tältä pohjalta lähdetään, on oman ohjelman oltava erittäin hyvää, ei tuon ulkopuolisen vuoksi, vaan sen 'sisään vedetyn' joukon vuoksi. On oltava omaa sanottavaa, ja se on sanottava hyvin. Tällä tavoin järjestön oma arvovalta on saavutettavissa.

Arvokas juhla ei kuitenkaan rakennu tälle pohjalle, eikä siihen tämän vuoksi hankita ulkopuolista esiintyjää. Yleisön osallistuminen aatteelliseen juhlaan perustuu vakaumukseen, eikä siinä tarvita erityisiä vetäjiä ja viihdyttäjiä. Ulkopuolistenkin ohjelman on palveltava juhlan tarkoitusta ja sanomaa.

Kun lähdemme etsimään ohjelmaa järjestömme ulkopuolelta, on syytä aloittaa läheltä ja laajentaa 'ympyrää' sitä mukaa kuin on tarpeellista. Usein lähdetään tässäkin asiassa 'merta etemmä kalaan'. Saatetaan unohtaa aivan ulottuvilla oleva käyttökelpoinen henkilö ja

tuodaan tarvittava ohjelmansuorittaja jostakin kaukaa. Joskus tuntuu myös siltä, että käytetään liian paljon samoja esiintyjiä, sekä yksityisiä että ohjelmaryhmiäkin, vaikka vaihteluun olisi mahdollisuuksia. Olisi hyvä pitää silmänsä ja korvansa auki aivan siltä varalta, että tarpeen tullen muistettaisiin käyttökelpoisia henkilöitä.

Ulkopuolisia pyydettäessä on tarkasti selostettava, millainen juhla on kyseessä. Esiintyjälle voi esittää toivomuksia, tarjota valmistettavaksi juhlatoimikunnan valitsemia tehtäviä tai neuvotella esiintyjän kanssa, jos hänellä on jo valmiiksi harjoiteltuna tilaisuuteen sopivia ohjelmanumeroita. Ohjelmapyynnöt olisi suoritettava hyvissä ajoin, jotta esiintyjä ehtii valmistautua. Taiteilija esittää kaikkein mieluimmin juuri sellaista ohjelmaa, joka sopii tilaisuuteen.

Erityisesti tähdennän sitä, että työväenjuhlat eivät ole mitään toisarvoisia tilaisuuksia eikä niiden ohjelmansuorittajiksi sovi haalia kaikenlaisia tyhjänpäiväisillä jutuilla ja tempuilla yleisöä naurattavia pelleilijöitä. Heidän takiaan joudutaan sivuuttamaan kunnolliset taiteilijat, jotka ovat tehneet ankaran työn taitonsa saavuttamisessa ja jotka pystyvät esittämään hyvää ohjelmaa. On aivan turhaa väittää, ettei sellaisesta pidetä tai ettei sitä ymmärretä. Hyvä taiteellinen esitys on aina ymmärrettävää. En minä ainakaan ole huomannut, että työväestön ymmärryksessä olisi mitään erityistä vikaa, mutta väärää asennoitumista on kyllä paljon. Usein

lähdetään siitä, ettei työväestö tarvitse muuta kuin himphamppua, ja se parempi on herrasväkeä varten.

On muistettava, että työväellä on vankat perinteet tälläkin alalla. Omilla juhlillaan se on vaikuttanut koko maamme juhlatoiminnan tason kohottamiseen. Tämä tehtävä meillä on yhä edelleen, eikä pidä lähteä haihattelemaan. Jos hyvän ohjelmanumeron seuraaminen vaatisikin henkistä valppautta ja ajattelua, ei se suinkaan ole mikään vastustettava asia. Juhlan tarkoituksena on kohottaa ihmistä henkisesti, saattaa ylevien ajatusten piiriin. Mikä henkisen veltostumisen ja kykenemättömyyden vaara onkaan siinä, että suositaan vain sellaista, mikä on arkista, yksinkertaista ja tyhjänpäiväistä. Ei ole oikein lähteä seuraamaan niitä, jotka joka paikassa ilmoittavat: — Minä en välitä, minä en ymmärrä. — Pyrkikäämme ymmärtämään ja opetelkaamme pitämään. Muistakaamme, että niinkin yksinkertaista asiaa kuin yhteenlaskemista on meidän kerran täytynyt opetella, koska emme ole luonnon pakosta sitä osanneet. Kun runouden ja musiikin maailmat alkavat vähitellen meille avautua, katselemme koko elämää uusin silmin, saamme siihen sisältöä ja avaruutta. Ennakkoluulot ja kielteinen asenne ovat pahimmat esteet, mitkä ihminen voi henkisen kehittymisensä tielle asettaa. Pinnallisuutta ja arkimieltä on aivan liialti aikamme ihmisissä. Jo sanoina ovat 'juhla' ja 'arki' vastakohtia, ja

myös käytännössä on pyrittävä tekemään juhlasta juhla. Olemme vasta alkeiskoulussa, ja meidän on opeteltava monenlaisia asioita.

Kun olemme harkiten hankkineet ulkopuolisen ohjelman, on sen paikka ohjelmassa jo selvä.

Joskus esiintyy melkoista kainoutta omien ohjelmien asettamisessa vieraan seuraan. Tällainen kainous on aivan tarpeetonta. Kun se sisällöltään kuuluu ohjelmaan ja kun se on huolellisesti valmistettu, ei siinä ole mitään kainostelemisen aihetta.

Pahinta mitä voidaan tehdä on se, että vetäydytään vieraan vuoksi kuoreen. Yleensä oma ohjelma on tehtävä niin tukevaksi, että juhla ei mene kokonaan pilalle, vaikka vieras ei tulisikaan. Vieras, olkoon hän kuinka hyvä esiintyjä tahansa, on juhlassa avustaja. Varsinainen vastuu ohjelmasta niin kuin kaikesta muustakin on omalla väellä.

Joskus sattuu niin kummallisesti, että juuri sitä, mitä on pyydetty ulkopuoliselta esiintyjältä, ryhdytäänkin omin voimin toimittamaan. Eniten tätä sattuu varmaan puheitten kohdalla. On pyydetty juhlapuhuja. Kun tiedämme juhlan tarkoituksen, ei ole kovinkaan vaikea arvata, mitä juhlapuhuja aikoo puhua. Nyt käy kuitenkin niin, että avauspuheen pitäjä viekin juhlapuhujalta sanat suusta. Juhlapuhuja saa sitten kerrata ja jatkuvasti viitata tervehdyspuheeseen. Näin ei saa menetellä, toiselle annettua aihetta

ei saa käyttää. Miltä se tuntuisi, jos pyytäisimme joltakin näytelmäseuralta pikku näytelmän iltamiemme loppuun, mutta sitten suit-sait pistäisimme tuumamme tukkuun ja ottaisimme saman näytelmän, harjoittelisimme hiukan sitä ja esittäisimme sen ennen tilaamamme seurueen esitystä. Tuskin tällaista sentään on tapahtunut, mutta kaukaa ei tarvitse hakea sitä lausujaa, jolle toimitetun runon esitti juhlan ensimmäinen lausuja, ja toinen sai sitten pinnistellä muistinsa lokeroista jotakin vanhaa, kun se, jota oli pyydetty ja johon lausuja oli valmistautunut, olikin annettu omalle lausujalle. Tällaista tietenkin sattuu vain silloin, kun yksi ja toinen vähän niin kuin omaan laskuunsa järjestää samaa juhlaa, eikä oikein tiedetä, mitä toinen on jo tehnyt. Kommelluksia sattuu tietenkin aina, kun jotakin tehdään, mutta niistä ei silti saa lannistua, vaan ottaa opikseen ja koettaa seuraavalla kerralla välttää näitä kauneusvirheitä.

Ohjelman valinta ja kokoonpano

> *— Sinulla on tapana moittia suutaria ja panna kraatarin pykälän ylemmäs, mutta katsos, jos ei olis saappaita, niin eipä taitais olla jalkojakaan. Siinä sinulle yksi piikkaus niin hyvä kuin kaksi.*
>
> *Nummisuutarin Esko*

Juhlan tarkoitus luo pohjan ohjelman valinnalle. Kun se on selvä, ryhdytään hankkimaan

sopivaa aineistoa. Ohjelman valinnan voi suorittaa monella eri tavalla. Sen voi tehdä esim. siten, että aluksi kootaan noin summittain, eli 'asetetaan ehdolle' kaikki, mikä näyttää kuuluvan asiaan. Kun ehdotuksia on riittävästi, ryhdytään valitsemaan parasta. Karsitaan liiat ja valittu aines sommitellaan yhtenäiseksi ohjelmakokonaisuudeksi. Tämän jälkeen tietenkin etsitään valitulle ohjelmalle esittäjät. Jo valintaa suoritettaessa on otettava huomioon ne mahdollisuudet ja esittäjävoimat, joita ohjelman toteuttamiseksi on käytettävissä. Kovin lennokkailta ohjelman suunnittelijoilta saattaa mm. taloudellinen puoli vetää 'suitset kireälle'.

Toinen tapa valita ohjelmaa on se, että kysytään ohjelmaryhmiltä ja yksityisiltä esiintyjiltä, mitä tilaisuuteen sopivaa he voisivat esittää. Tällä tavalla saatu aineisto suunnitellaan sitten ohjelmaksi. (Tätä tapaa noudatettaessa muistettakoon se, mistä edellä oli puhetta: järjestön omassa keskuudessa toimivia pienryhmiä on vedettävä juhlatoimintaan mukaan.)

Teatteri esittää valmiiksi kirjoitetun näytelmän lisäten siihen kaiken esityksellisen tehon. Juhlan ohjelma ei ole aivan sellainen, mutta jotakin siihen suuntaan sen olisi oltava. Juhlan järjestäjillä, ohjelman valitsijoilla ja suunnittelijoilla on oltava kokonaisnäkemys juhlasta ja sen ohjelmasta. Ohjelma muodostuu erilaisista kirjallisista ja musiikkiaineksista, eikä sitä ainakaan kokonaan ole kirjoitettu tätä juhlaa varten, vaan

se kootaan tähän tarkoitukseen. Siinä voi olla lauluja, runoja, tanhuja, esitelmiä, puheita, huumoria ym., mutta ei irrallisina, ajatuksellisesti toisistaan piittaamattomina, vaan kokonaisuutta täydentävinä tekijöinä, renkaina eheässä ketjussa.

Ellemme tiedä, mitä ohjelmansuorittajilla on sanottavanaan, emmekä ole muulla tavalla vaikuttaneet ohjelman järjestykseen kuin asettamalla vuoroon laulua ja lukua, saattaa ohjelmasta muodostua sekava, jonkinlainen tilkkutäkki, johon on ommeltu väristä välittämättä tilkku kuin tilkku. Ohjelmaa voimme verrata myös taloon rakennustaiteellisena luomuksena. Siinä on aina rytmikkyyttä. Tyylikkäässäkin rakennuksessa näemme monen kokoisia ikkunoita, mutta niissä kaikissa on yhdenmukainen linja. Ikkunoita on asetettu talon kaikkiin kerroksiin, ja eri kerrosten ikkunat saattavat erota jossakin määrin toisistaan, mutta sittenkin ne muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden. Miten onnettomalta näyttääkään rakennus, johon on kyhätty jos jonkinnäköisiä ja -kokoisia kerroksia, torneja, kylkiäisiä ja mitä erilaisimpia ikkunoita.

Juhlaohjelmien kokoonpanossa on pyrittävä tyylikkyyteen. Siihen pääsemisen edellytyksenä on ensinnäkin se, että ohjelma vastaa sisällöltään juhlan tarkoitusta. Ohjelman eri osat on nivellettävä toisiinsa siten, että niistä muodostuu yhtenäinen kokonaisuus ja että seuraava ohjelmanosa ei kaada sitä, mitä edellinen on

rakentanut. Juhlan arvokkain ohjelma kootaan omaksi kokonaisuudekseen, aivan samoin kuin rakennuksesta voimme jo ulkoa nähdä, missä kohdassa on juhlasali. Siinä ikkunat ovat kaikki samanlaisia, tavallisesti suurempia kuin rakennuksen muissa huoneissa. Tämä juhlavuuden viite ei suinkaan tarkoita sitä, että pitäisi olla viisi kumisevaa puhetta peräkkäin. Laulukuoro, lausuntaryhmä, soittokunta ja yksinesitykset, puheet ja lausunta voivat täyttää tämän 'juhlakerroksen'.

Vakavia ja juhlavia asioita ei välttämättä tarvitse esittää kuivasti ja ikävällä tavalla. Korkea huumori, kun se on valittu tilanteeseen sopivaksi, voi muodostua voimakkaaksi elämykseksi, jopa joskus suorastaan kiteyttää koko juhlan tarkoituksen. Perusteluksi sopii esim. se, että Työväen Musiikkiliiton laulu- ja soittojuhlissa Imatralla tuntui katkelma Seitsemästä veljeksestä juhlarunon tilalla olevan paras mahdollinen.

Jo aikaisemmin olen viitannut siihen, että ihmisen henkinen rentoutuminen ei tapahdu yksinomaan nauramalla. Vakavan ja juhlavan ohjelman ottamista ei tarvitse pelätä. Ihminen nauttii myös hartaista liikutuksista ja voimakkaista julistuksista. Pahinta on se, ettei uskalleta mennä perusteellisesti enempää vakavaan kuin kevyeenkään suuntaan.

Mitään pysyvää kaavaa ohjelmajärjestyksestä ei ole eikä saa olla. Mahdollisuuksien mukaan

pyritään ohjelmamuotojen vaihteluun, ei kuitenkaan sisällön kustannuksella. Jos kysymme, millainen lausuntanumero sopii puheen jälkeen, saamme melko varmasti vastauksen: 'Ei minkäänlainen'. — Tätä asiaa pitää katsella hiukan tarkemmin. Ehkä se ei olekaan noin päivän selvä. Ensinnäkin puheen kehyksiksi sopii musiikki kaikkein parhaiten. Musiikin on vain oltava puheen sisältöön sopivaa. Puhe on tavallisesti kuivan asiallinen, jos sen jälkeen on aiheeseen sopiva musiikkiesitys ja sen jälkeen lausunta, joka tiiviisti, voimakkaasti ja taiteen kirkkain keinoin sanoo vielä saman, mitä puheessa on käsitelty, on tulos yhteenlaskettuna mahtava. Puheen sanoma kirkastuu ja voimistuu näiden taiteellisten esitysten vaikutuksesta. Päinvastaisessa järjestyksessä puhe saattaa jäädä lausunnan varjoon. Tämä tietenkin edellyttää todella pätevää lausujaa ja lausuttavaa.

Muodollisesti samanlaisia ohjelmanumeroita emme tavallisesti pane peräkkäin. Ehkäpä sitäkin voisi joskus kokeilla. Valitaan 4—5 sopivaa runoa ja niille jokaiselle eri lukija. Järjestöjen piirissä on usein montakin lausunnan harrastajaa. He voisivat näin esiintyä yhteisesti. Runot muodostavat sikermän, joka on yhteisesityksenä tehokkaampi kuin yhden henkilön lukemana. Yhteisesityksessä ei esiintyjille tarvitse asettaa niin suuria taidollisia vaatimuksia kuin yksin esiintyjälle, kunhan runot tulevat selvästi ja kuuluvasti luetuiksi. Hyvä taito ei ole vika

tässäkään, mutta hyvin valitun runosikermän sisältö tekee tällaisesta ohjelmanumerosta arvokkaan. Varsinkin uudemmassa runoudessamme on paljon alun perin sarjoiksi kirjoitettua ainesta, joka sopii erittäin hyvin tällaiseen ryhmätulkintaan. Runojen välillä voisi olla musiikkia, pieni katkelma jostakin sävelmästä, joka sopii runojen laatuun. Äänilevy ja ääninauha ovat tässä mainioita välineitä. Valonheitintä ja viitelavastusta voi käyttää tunnelman tehostajana tällaisissa esityksissä.

Ainakin illanvietoissa voisi puheen korvata kahden tai kolmen henkilön keskustelulla tai puheenvuoroilla. Samoin voisi kokeilla roolinäytelmän käyttöä puheen tilalla. Ne voisivat kaikki olla varsin kiinnostavia jo senkin vuoksi, että ne poikkeavat tavallisuudesta.

Roolinäytelmällä (extemporaaliteatteri) tarkoitetaan sellaista esitystä, jossa annetaan aihe ja nimetään henkilöt, siis jaetaan roolit. Esim. perheen isä ja äiti ja heidän tyttärensä ja poikansa, naapurin nuoria, juoruämmä, hyväntahtoinen naapuri jne. Rooliin ei kuitenkaan anneta käsikirjoitusta. Esityksestä luodaan toiminnallinen, siihen keksitään jonkinlainen juoni, ja vuorosanat syntyvät esityksen aikana. Kunkin näytelmään kuuluvan on pysyttävä asiassa ja omassa roolissaan. Vaikka tämä onkin eräänlaista leikkiä, ei se saa muodostua 'pelleilyksi'. Tällaisessakin näytelmällisessä esityksessä on 'näyttelijöiden' pyrittävä hallitsemaan aihetta ja

etenemään siinä joustavasti sekä lopettamaan silloin, kun asian keskeisimmät kohdat on käsitelty. Esitystä ei harjoitella etukäteen, ei ainakaan enempää kuin kerran.

Kerrottakoon muutama todellisuudesta otettu esimerkki siitä, miten sinänsä sopivat ohjelmanumerot voivat 'lyödä toisiaan korvalle'. Puhuja on parhaan taitonsa mukaan julistanut sitä sanomaa, joka on asetettu juhlan päätarkoitukseksi. Hän päättää puheensa vetoamalla kuulijakuntaansa, joka on asian varsinainen kehittäjä ja kannattaja. Heti puheen jälkeen tulee hyvin harjoitettu kuoro ja laulaa ensimmäiseksi tunnetun kansanlaulumme 'Poika ajoi punaruunilla'.

Rehdin järjestöihmisen poismuuton takia järjestetyssä jäähyväistilaisuudessa lauletaan erojaispuheen jälkeen laulu — Jos sydän sulla puhdas on ja mieli vakaa pelvoton, niin meihin yhdy, tänne jää... — Puhumattakaan sellaisesta, että edellinen ohjelmansuorittaja lukee runon, jossa köyhä mies kauppaa sieluaan Helvetin päämiehelle. Runo päättyy toteamukseen: — Sinisen köyhiä, ikävä puoli, johtaja vastasi, emme me huoli. Piinaan he tottua maassa jo saivat, pilkaksi panevat helvetin vaivat —. Tämän jälkeen tulee pikkutyttö laulamaan virren: — Enkeli taivaan lausui näin.

Ohjelman valinta ja kokoonpano saattaa joskus tuottaa suurtakin vaivaa. Usein on esteenä se, että omasta joukosta on vaikea saada halukkaita esiintyjiä. Olisi syytä kuitenkin rohkaista

itsensä ja lähteä vain yrittämään. Ensiaskeleita voi ottaa opintokerhon kokouksissa, sitten illanvietoissa ja niin vähitellen kehittäytyä varmaksi esiintyjäksi.

Varsinkin syrjäisissä kylissä näyttää ohjelman suorittaminen jäävän melkeinpä yksinomaan lasten asiaksi. Lasten ohjelmat ovat kyllä viehättäviä, mutta ohjausta ne yleensäkin kaipaavat ennen muuta juuri ohjelma-aineiston valinnassa. Pelkästään lasten käsiin ei kuitenkaan ohjelmatoimintaa pitäisi jättää. Kyllä aikuisillakin täytyy olla sanottavaa ja harrastusta ohjelmatoimintaan. Aikuiset pelkäävät oman sisäisensä avaamista, itsensä paljastamista. Monet hyvinkin esiintymiskykyiset henkilöt ovat tässä mielessä kovin arkoja ja mieluummin antavat halullisten esittää kuinka mautonta tahansa kuin lähtevät itse ohjelmaa suorittamaan tai antamaan ohjeita toisille. Itsekritiikkiä ei siis puutu yksinomaan niiltä, jotka haluavat esiintyä aina, vaan myös niiltä jotka jatkuvasti kieltäytyvät.

Vielä eräitä pikkuseikkoja. Niin paljon kuin suinkin on vältettävä saman henkilön useaa esiintymistä samassa juhlassa. Ei myöskään ole suositeltavaa ryhtyä yleisön joukosta etsimään ohjelmansuorittajia. (Illanvietot tekevät tässä poikkeuksen.) Joskus sattuu niinkin, että kesken kaiken ilmaantuu yleisön joukosta henkilö, joka tarjoutuu ohjelmansuorittajaksi. Tällaisiin tapauksiin on aina varminta suhtautua kieltävästi.

Ohjelman voi valita monella tavalla, ja siten

se joudutaankin erilaisissa olosuhteissa ja erilaisten juhlien kohdalla tekemäänkin. Mutta jos ohjelman valinta ja kokoonpano jätetään sattuman varaan, silloin juhlan onnistuminen on kyseenalaista.

Lausunta ohjelmanumerona

Lausunta on erittäin hyvä ohjelmanumero, kun tehtävä on hyvin valittu, tilaisuuteen sopiva ja kun sen tulkinnassa päästään tavallisesta siististä lukemisesta vähän eteenpäin. Niin, ja edes siihen siistiin lukemiseen noin kielen oikean äännön kannalta. Kohtalaisen hyviä runonlukijoita on meidän järjestöväessämme paljon. He voisivat olla vieläkin parempia. Pitäisi harrastaa enemmän, harjoitella enemmän. Ja esitettävien tehtävien aluetta pitäisi laajentaa. Samat tehtävät toistuvat liian usein. Jokaisen lausunnan-harrastajan olisi jatkuvasti etsittävä uusia, ennen esittämättömiä alueita. Tämä ei suinkaan tarkoita sitä, että runojen pitäisi olla juuri tänä päivänä ilmestyneitä.

Vanhemmastakin runoudesta, aina kansanrunoja myöten, löytyy jatkuvasti uutta. Kantelettaressa on paljon muitakin runoja kuin 'Jos minä mokoman saisin'.

Suorasanaisen lukeminen on vaikeampaa kuin runon. Mutta monilla on suorastaan synnynnäisiä taipumuksia lukea suorasanaista eloisasti

ja tehokkaasti. Lausujien kannattaa käyttää entistä enemmän myös suorasanaisia tehtäviä.

Lausuntatehtävän valinnassa on lähtökohtana se, että se sopii siihen tilaisuuteen, jossa se esitetään. Yhtä tähdellistä on myös, että lausujan keinot riittävät tehtävän tulkintaan. Monet voimakkaat runot vaativat sisäistä, henkistä voimaa ja mahtia. Pelkät hyvätkään äänivarat eivät oikein riitä.

Joka tapauksessa on ääni lausujan varsinainen väline. Siksi lausujan on koetettava harjoittaa äänensä terveeksi, kestäväksi, kantavaksi ja herkäksi. Äänen harjoituksen lähtökohtana on aina oma ääni. On opittava tuntemaan ja tietämään, mitä siitä puuttuu ja mihin suuntaan harjoituksia on ohjattava.

Heikkokin ääni vahvistuu ja laajenee, ja luonnostaan voimakas ääni kouliutuu ja herkistyy. Kun ääni on kouliutunut ja sen kunnossa pysymisestä pidetään jatkuvasti huolta, on lausuminen verraten helppoa. Kun tehtävä on oikein ymmärretty ja esittäjä eläytyy siihen ajatuksellisesti, niin ääni tottelee ajatusta ja tunnetta. Ei tekstiin tarvitse tehdä mitään sellaisia merkintöjä kuin 'kovemmin' tai 'kuiskaten' eikä vetää viivoja minkään alle tai ylle.

Harjoitusohjeiden antamiseen ei tässä ole syytä, sillä saatavissa on varsinaisia esitystaidon oppaita, vieläpä erittäin hyviäkin. Lausujien, lahjakkaiden ennen muita, kannattaa näitä op-

paita tutkia ja kehittää omia lahjojaan aina paremmiksi.

Monesti tuntuu siltä, että lausunta meidän juhliemme ohjelmassa on vain jonkinlainen välttämätön paha ja ohjelman täyte. Sitä osoittaa sekin, että se usein asetetaan alkuun, jolloin yleisö ei vielä ole kunnolla asettunut paikoilleen. Lausunnan väheksyminen ei käsittääkseni ole runoilijoiden, vaan lausujien vika. Lausujan on esitettävä valitsemaansa tehtävää eikä ulkonaista itseään. Hänen on oltava siltana runoilijan ja kuulijan välillä.

Joskus lausunnan harrastajien kanssa keskusteltaessa on ollut puhetta mm. siitä, että aatteelliset tehtävät ovat vastenmielisiä sen vuoksi, että ne eivät ole taiteellisia. Miten lienee, mutta näyttää siltä, että huipputason lausujat tässä työväenliikkeessä pitävät suoranaisena ohjenuoranaan aatteellisuuden vaatimusta, eikä heidän taiteensa näytä siitä ainakaan huonommaksi tulevan, päinvastoin. Missä he esiintyvät, siellä heitä myös arvostetaan. Asian yksi puoli on siinä, mitä kukin aatteellisuudella tarkoittaa.

Hyvin valitulla ja hyvin esitetyllä lausuntaohjelmalla voidaan sanoa paljon.

Kuorolausunta

Eräs lausunnan muoto ja ohjelmanumero on joukkolausunta eli kuorolausunta. Joukkolausuntatehtäviksi sopivat parhaiten juhlavat julis-

tukset. Tottunut ja äänellisesti harjaantunut joukko voi esittää myös herkkiä lyyrillisiä tehtäviä. Leikilliset tehtävät myös sopivat lausuntaryhmille. Tehtävän valintaan vaikuttaa suuressa määrin joukon koko ja laatu.

Valittu tehtävä sovitetaan ko. joukolle. Otetaan huomioon äänelliset voima- ja vivahdevarat. Tehtävän tummemmat ja kirkkaammat ainekset jaetaan tummien ja kirkkaiden äänten kesken, käytetään solisteja, jos näyttää tarpeelliselta, ja näin koetetaan luoda tasapainoinen kokonaisuus.

Ohjaajan on otettava huomioon lausuntaryhmän mahdollisuudet ja sen mukaan valittavat keinot tehtävää harjoiteltaessa. Tavoitteeksi on asetettava tehtävään sisältyvän ajatuksen, sanoman, tulkitseminen ymmärettävästi ja tehokkaasti.

Joukkolausunnassa voidaan käyttää liikkeitä tehokeinona. Niitä ei kuitenkaan saa olla kovin paljon, ja niiden olisi oltava hallittuja. Liikkeiden suunnittelussa on hyvä käyttää apuna liikunta-asiantuntijaa, mutta mitään voimistelua siitä ei saa tulla. Jatkuva vaeltaminen esityksen aikana ei myöskään ole suositeltavaa. Silloin kun esiinnytään tavallisissa puvuissa, on parasta luopua liikunnasta kokonaan. Hyvä olisikin, jos lausuntaryhmien jäsenet hankkisivat itselleen yhdenmukaiset esiintymispuvut, jotka voi vetää vaikka varsinaisen pukunsa päälle. Kalevalan ja kansanrunojen esityksissä ovat kansallispuvut sopivia.

Joissakin tehtävissä voi taustamusiikki olla sopivaa. Äänilevy tai ääninauha ovat jälleen käyttökelpoisia. Valojen vaihtelua ja viitelavastusta voidaan myös käyttää tehosteena, mutta kovin näytelmälliseksi ei pidä lausuntaesitystä yrittääkään.

Silloinkin, kun näitä ulkonaisia tehokeinoja käytetään on muistettava, *että sanan on oltava pääasiana.*

Musiikin osuus juhlatoiminnassa

— *Päivät soisin soitettavan*
illat tehtävän iloa
näillä mailla, mantereilla.
Väinämöinen

Musiikin asema juhlatoiminnassa lienee niin keskeinen ja itse juhlakäsitteeseen liittyvä, että on perin vaikea kuvitella minkäänlaista juhlatoimintaa ilman musiikin osuutta. Musiikkia on todennäköisesti ollut jo olemassa, ennen kuin mitään järjestettyä juhlatoimintaa tietoisesti osattiin edes suunnitella. Se on liittynyt tärkeänä osana jo historiamme aamuhämärissä alkukantaisen liikunnan, pakanallisten tanssien ja lukemattomien sodan ja rauhan toimiin liittyvien menojen erilaisia musiikillisia muotoja saaneina ilmaisuina. Se on liittynyt jumalien palvontaan maailman alusta alkaen, ja aivan oma

lukunsa on esim. kristillisen kirkon yhteyteen ja sen juhlatoimintaan liittyvänä sangen laajat ja taiteellisesti korkeat mittasuhteet saavuttanut kirkkomusiikki.

Mikä on sitten musiikin osuus ja merkitys nykyisen ajan juhlatoiminnassa? Onko se jotenkin muuttunut, vai onko nykyajan ihmisen suhtautuminen erilaistunut? Tarvitaanko musiikkia yleensä juhlatoiminnassa, ja jos tarvitaan, niin millaista ja kuinka paljon jne. Tällaisia kysymyksiä voidaan tietenkin aina tehdä, koska mitään asiaa ei nykyään enää hyväksytä itsestään selvänä. Näihin kysymyksiin on kuitenkin helppo vastata, koska varsinainen perusajatus ei ole meidän päiviimmekään mennessä muuttunut, vaan on edelleenkin koko kysymyksen runkona.

Kaikessa juhlatoiminnassa, olkootpa kyseessä ns. arvokkaammat, ajanviete- tai huvitilaisuudet, on juhlien onnistumisen perusedellytyksenä *juhlatunnelman — juhlamielen luominen* ja saavuttaminen. Pois arkipäiväisyydestä ja tavanomaisuudesta. Kaikkein tehokkaimpia, ellei tehokkain juhlamielen nostattaja on kiistattomasti musiikki eri muodoissaan, ja on perin vaikea löytää sellaista ihmistä, joka ei musiikkiesityksiä (ainakin joissakin sen esitysmuodoissa) hyväksyisi. Koska näin on, olisikin kaikkea ohjelma- ja juhlatoimintaa suunnittelevien henkilöiden ja toimikuntien entistä enemmän tutkittava ja perehdyttävä erilaisiin musiikinesittämismuotoihin ja mahdollisuuksiin juhlaohjel-

mistojen rikastuttamiseksi. Seuraavassa on pyrkimyksenä lyhyesti vertailla eräitten juhlatoimintamuotojen musiikintarvetta ja musiikin käyttömahdollisuuksia suuripiirteisen kokonaiskuvan saamiseksi ko. asioista.

1. *Arvotilaisuudet*

Nimitys 'arvotilaisuudet' olisi käsitettävä sanan vaativimmassa mielessä. Niihin voitaisiin lukea esim. huomattavimmat vuosijuhlat, valtakunnallista luokkaa olevat ja yleensä koko maata käsittävien juhlatilaisuuksien avajais-, päättäjäis- ym. arvokkaammat juhlat jne. Arvotilaisuuksiksi on tietenkin käsitettävä myös kaikki sellaiset, joiden kutsuvieraina on valtiollisesti ja yhteiskunnallisesti merkittäviä henkilöitä. Näiden tilaisuuksien musiikkiohjelmien pitäisi tietenkin olla juhlan arvoa vastaavia. Ja tällöin on otettava huomioon mm. seuraavat seikat:

a) Kaiken esitettävän musiikin pitää ehdottomasti olla ns. elävää musiikkia. Parhainkaan levy- tai nauhamusiikki ei tule kysymykseen.

b) Esitettävän musiikin määrä ja esitysajat olisi valittava koko juhlan pituuden mukaisesti. Mieluummin vähän kuin liian paljon, koska ko. juhlat ovat yleensä verraten lyhyitä.

c) Alkusoitoksi soveltuvat parhaiten orkesteritai puhallinorkesteriesitykset joiden ohjelma on mieluimmin kotimaisten säveltäjien tuotannosta valittua. Juhlapuheen tai -esitelmän jäl-

keen voidaan harkita sopivaa sooloesitystä. Tällöin tulisi kysymykseen esim. yksinlaulu, viulu, sello, mikäli piano on käytettävissä säestykseen. Pianon puuttuessa voidaan mainiosti tässä vaiheessa käyttää kuoroesitystä, kunhan kuoro täyttää laadulliset mitat. Tällöin on otettava huomioon, että ohjelmisto soveltuu tilaisuuden henkeen. Orkesteri tai puhallinorkesteri sekä kuoro olisi saatava mukaan aina loppunumerona esitettävään yhteislauluun, jonka tilaisuuden hengen mukaan tulisi olla esim. Maamme-laulu, Työväen marssi tai jokin maakuntalaulu. Arvojuhlien musiikkiohjelmistoiksi riittävätkin yleensä juuri edellä esitetyt: alkusoitto, soolo- tai kuoroesitys ja säestyksellinen yhteislaulu tai orkesteriesitys lopuksi.

Erityisen huolellista harkintaa vaatii kansallislaulujen käyttö ja niiden tilaisuuksien arvostelu, joissa niitä yleensä voi esittää. Ensimmäiseksi olisi otettava huomioon, onko kyseinen juhla ns. valtakunnallista laatua ja ovatko ulkomaiset kutsuvieraat maittensa virallisia edustajia. Jos näin on, kuuluu kansallislaulujen soittaminen hyviin tapoihin. Vieraan maan aina ensin ja oma välittömästi sen jälkeen. Jos ulkomaalaisia on useita kansallisuuksia ja kukin on oman valtionsa valtuutettu edustaja, soitetaan kansallislaulut ranskalaisessa aakkosjärjestyksessä, oman maan kuitenkin viimeiseksi. Jos ulkomainen vieras on kuitenkin esim. jonkin liiton tai järjestön edustaja, ei kansallislauluja yleensä esi-

tetä. Tämä ero on siis otettava huomioon. Näitä asioita on aina harkittava mahdollisimman huolellisesti, ja vähänkin tulkinnanvaraisissa kysymyksissä on käännyttävä asiantuntijan puoleen. Mitään virallisia ohjeita ei valitettavasti ole saatavissa, kuten esim. valtakunnallisten lippujen käytössä, joten kukin tapaus on aina harkittava erikseen.

2. *Ajanvietetilaisuudet*

Tämän nimikkeen puitteissa tapahtuva juhlatoiminta on käsitteenä jo huomattavasti laajempi kuin edellinen. Siihen sopivat ohjelmalliset iltamat, illanvietot, erilaiset matineat, yhteislaulutilaisuudet, kuorojen laulajaiset jne., ja niihin valittava tai saatavissa oleva musiikkiohjelmakin voi jo olla sekä määrältään että myös laadultaan vapaampaa. Olisi huomattava, että musiikkia esittäviä henkilöitä ja ryhmiä voitaisiin käyttää paljonkin monipuolisemmin kuin yleensä on tähän asti ollut tapana. Tosin tähän vaikuttaa ratkaisevasti kultakin paikkakunnalta saatavissa olevat esittävät voimat, mutta yleensä vähänkin suuremmilla teollisuus- ym. seuduilla toimii jokin kuoromuoto, enimmäkseen useampiakin, soittokunta jne., ja niiden avulla voidaan ajanvietetilaisuuksissa saada parhaassa tapauksessa paljonkin aikaan. Se kysyy järjestäjiltä tietysti ylimääräistä työtä ja mielikuvitusta sekä myös uskallusta poiketa vanhasta kaavasta,

mutta kannattaa kyllä kokeilla. Tarkoitamme lähinnä eri musiikkiryhmien esitysten niveltämistä muihin esityksiin. Jokin kuoro voi esim. olla avustamassa sopivin lauluin erilaisissa kuvaelmissa, näytelmissä jne. Se voi vaihteeksi säestää kansantanhujakin, kuten joillakin paikkakunnilla on varsin menestyksellisesti kokeiltukin. Yhdistelymahdollisuuksia on paljonkin, ja kekseliäitä järjestäjiä on aina löytynyt tarpeen vaatiessa. Ajanvietetilaisuuksien musiikkiohjelmissa olisi erinomainen mahdollisuus myös ottaa yleisempään käytäntöön selostetut ohjelmat. Ohjelmien selostajana voisi toimia esim. musiikkiryhmän (kuoron, orkesterin tai soittokunnan) johtaja tai tilaisuuden 'vetäjä' (kuuluttaja). Heidän pitäisi valmistautua esitystä varten hankkimalla tarvittavat tiedot. Sävelmä esiteltäisiin siis yleisölle säveltäjän ja myös runoilijan kannalta, (mikäli on kysymys laulusta). Näihin esittelyihin on mahdollisuus saada paljonkin ydintä ja pirteyttä, esittelijän sanavalmiudesta riippuen, mutta varmaa on, että yleisö suhtautuu esitykseen aivan eri tavalla kuin 'kylmiltään'.

Ajanvietetilaisuuksissa sopii myös mainiosti eri yhteyksissä käyttää tilaisuuksien henkeen sopivaa levy- ja nauhamusiikkia. Tämä edellyttää kunnollisia vahvistinlaitteita, mutta parhaassa tapauksessa nämä järjestelyt voivat tuottaa hyviäkin tuloksia, varsinkin jos paikkakunnalta ei ole saatavissa musiikkia esittäviä ryhmiä tai henkilöitä. Äänilevyjen suhteen ovat valinta-

mahdollisuudet miltei rajattomat, joskin tämä samalla panee ohjelmistojen valitsijoiden asiantuntemuksen vaativalle koetukselle. Tällöin onkin tarpeen vaatiessa parasta turvautua asiantuntijoiden apuun. On kuitenkin muistettava, että parhainkaan 'säilykemusiikki' ei voi edes ajanvietetilaisuuksissa sentään korvata elävää musiikkiesitystä, joten jälkimmäiseen olisi aina mahdollisuuksien mukaan pyrittävä. Ajanvietetilaisuuksia voidaan järjestää melkeinpä rajattomin mahdollisuuksin erilaisten ohjelmamuotojen suhteen, joten lienee asiallisinta käsitellä tässä vain muutamia olennaisimmin musiikkiin liittyviä.

a) Yhteislaulutilaisuudet

Yhteislaulajaiset ovat ajanvietteenä tulleet viime vuosina verraten suosituiksi. Tuntuisikin siltä, että tällaisen tilaisuuden järjestäminen on varsin helppoa ja mutkatonta. Eihän siihen tarvita kuin sopiva sali, yleisön laulattaja ja laulujen sanat osanottajien käteen. Asian näennäisessä yksinkertaisuudessa piileekin sen vaikeus, sillä yleisön vetäminen mukaan onnistuneeseen musisointiin ei ole helpoimpia tehtäviä. Nämä tilaisuudet vaativat ennen kaikkea hyvän ja asiansa osaavan laulattajan. Säestäjä on myös melkeinpä välttämätön, ja siihen sopii ehkä parhaiten rutinoitu hanuristi. Kaiken edellytyksenä on säestäjän ja laulattajan yhteinen huolellinen

valmistautuminen (sävelkorkeuden valinta jne.). Usein kuulee laulettavan peräkkäin monia kansanlauluja tai niihin verrattavia, joiden sävelmän oletetaan yleisön jo ennakolta osaavan, joten sanojen monistaminen laulajien käteen riittää. Hyvä näinkin, ja osan ohjelmasta pitäisikin olla tämän laatuista. Mutta ei kaiken. Hyvä laulattaja lähtee yhteistyöhön yleisön kanssa alusta pitäen helpohkoilla ketjulauluilla (kaanoneilla), jolloin yleisölle jää ilo tehdä itse jopa moniäänistä kuorolaulua yksinkertaisilla keinoilla. Onkin lähdettävä aina mahdollisimman yksinkertaisin tehtävin, jolloin yleisö saadaan 'sisään' asiaan. Joku yksisäkeinen 'Paimen soittaa tuuteliluu, tuuteliluu, tuuteliluu' kelpaa kovasti alkuun. Hyvä keino on valmentaa ennakolta pieni 'iskuryhmä' (3—4 henkilöä) asiat osaaviksi, ja sitten kutsua se yleisön joukosta laulamaan malliksi harjoitettava kaanoni. Samat henkilöt voidaan sijottaa kellokkaiksi laulun aikana yleisön joukkoon omiin ääniryhmiinsä. Ei haittaa, vaikka laulut olisivat lasten laulukirjoista valittuja — niistä niitä parhaiten löytääkin — sillä ne tuovat sävelmiensä ja varsinkin sanojensa puolesta ehkäpä omassa 'lapsellisuudessaan' oman välittömyytensä tunnelmaan. Välipaloina voidaan harjoittaa ja laulattaa esim. vähemmän yleisön tietoisuudessa olevia työväen lauluja jne. Pääasia on, että yksipuolisuutta kartetaan ja että kaikki voivat olla mukana. Tilaisuuksien onnistumisen ehtona on

kuitenkin löytää aina sopiva henkilö laulattajaksi ja 'naurattajaksi'. Ellei omalta paikkakunnalta löydy, kutsuttakoon muualta. Tärkeätä on jälleen, että myös yhteislaulutilaisuuksissa esitettävät laulut ja muunkin ohjelman esittelee laulattaja sopivasti 'annosteltuna' yleisölle.

b) Pöytälaulut

Ehkäpä on paikallaan myös sananen ns. pöytälauluista. Kansanopisto- ym. kursseilla on hyväksi tavaksi yleistynyt yhteisen ruokailun tai kahvinjuonnin jälkeen laulaa yhteislaulu, jonka eri pöytäkunnat vuorojärjestyksessä ovat velvollisia aloittamaan. Useimmiten riittää yksi lyhyt säkeistö laulusta, jonka voidaan olettaa kaikkien osaavan. Usein oppilaitokset saavat vieraita laitokseen tutustumisen merkeissä, ja laulun valinta pyritään tällöin saamaan myös vierailevaa ryhmää kiinnostavaksi. Kiusallisia tilanteita välttääksemme kerrottakoon pieni esimerkki. Erääseen opistoon saapui pikakäynnille ruotsalainen retkikunta ja osallistui opiston tarjoamaan päivälliseen. Opistossa parhaillaan meneillään oleva kurssi katsoi asiakseen virittää vieraiden kunniaksi Ruotsin kansallislaulun — osaaminen oli vähän niin ja näin — jolloin vieraat, jotka vasta olivat päässeet ruokailun alkuun, joutuivat nousemaan pöydästä kansallislaulunsa velvoittamina. Syntyi enemmän kuin kiusallinen tilanne. Kansallislaulujen, jopa maa-

kuntalaulujenkin käyttö pöytälauluina vaatii aina tarkkaa harkintaa, ja varminta, jopa suositeltavaakin on käyttää *suomalaisia kansanlauluja* tai niihin rinnastettavia, joita on kyllä tarpeeksi käytettävissä. Tässä yhteydessä on myös syytä varoittaa kansallislaulujen harkitsemattomasta käytöstä ulkomailla liikuttaessa. Kerrottakoon jälleen pieni esimerkki. Eräs suomalainen ryhmä matkusti linja-autolla pohjois-Norjassa, ja mukana oli myös norjalaisia ystäviä, opas jne. Autossa laulettiin, kuten tapana on, ja tunnelma oli välitön ja rattoisa. Kunnes suomalaiset virittivät hilpeän tunnelman vallitessa 'Suomi armas synnyinmaamme', jonka sävelmä on sama kuin Norjan kansallislaulun, joskin meillä on vain tapana laulaa se melkein kahta vertaa nopeammin kuin Norjassa. Eipä ihme että tunnelma autossa muuttui viileäksi. Ulkomaalaiset suhtautuvat yleensä kansallislauluunsa vakavasti, joten ei ole aihetta lähteä niitä 'rienaamaan'. Tietämättömyys ei ole lieventävä asianhaara.

c) Kahvikonsertit ja matineat

Yleisön vetäminen järjestettäviin tilaisuuksiin on juhlatoiminnan visaisimpia kysymyksiä. Eräs hyvä keino yleisön voittamiseksi on tarjota tilaisuuden yhteydessä muutakin kuin hengen ravintoa. Sunnuntai-iltapäivisin järjestetyt kahvikonsertit tai -matineat ovat tässä mielessä tulleet nykyisin verraten suosituiksi. Ei merkitse suu-

riakaan enää, jos pääsylipun yhteydessä veloitetaan yleisöltä ylimääräistä 'hintaa' järjestäjien (rouvien) leipomasta hyvästä 'lettivehnäsestä' ja puhtaaseen lähdeveteen keitetystä kahvista. Kahvikonserttien järjestäminen ei suinkaan ole ainoastaan musiikkiryhmien etuoikeus, jotka omasta takaa vastaavat ilmaisesta musiikkiohjelmasta, vaan voivat muutkin seurat ja yhdistykset lyöttäytyä 'kimppoihin' musiikkiryhmien kanssa ja panna yhteisin voimin pystyyn kahvikonsertin, jossa kumpikin osapuoli vastaa omasta ohjelmastaan. Sitä paitsi kaksi toimikuntaa on levittämässä pääsylippuja, jolloin tuloksetkin ovat vastaavasti sen mukaisia. Tällaisella ohjelmatoimintamuodolla onkin erittäin suuria ansioita ennen kaikkea samoilla paikkakunnilla toimivien musiikiryhmien ja muiden järjestöjen lähentäjänä, jossa nykyisellään on paljonkin toivomisen varaa.

d) Laulajaiset ja konsertit

Kuorojen tai muiden musiikkiryhmien esiintymistarve muodostaa oman toiminnallisen muotonsa juhlatoiminnassa. Ei riitä 'oman intonsa ilosta' musisoiminen omassa loukossa, vaan työn tulokset esitellään mielellään myös suurelle yleisölle. Musiikkiryhmien toiminnan kannalta tämä onkin suorastaan välttämätöntä. Mutta missä merkeissä esiintyminen tapahtuu — siinä onkin jo melkein yhtä monta mieltä

kuin on miestäkin. Erittäin suosituksi ovat viime vuosina tulleet lähinnä kuorojen ns. laulajaiset, joita pannaan toimeen kevät-, syys-, joulu-, laskiais-, toive- ym. laulajaisten nimissä. Varsinkin toivelaulajaiset ovat tulleet kovasti muotiin. Niissä kuoro harjoittaa ja 'lämmittää' esim. 20 laulua sisältävän ohjelmiston, joka monisteena jaetaan yleisölle. Yleisö saa toivoa esim. 5 laulua, jotka illan 'vetäjä' kädennostoäänestyksen ja ääntenlaskijoiden avulla noteeraa suosituimmiksi. Näiden lisäksi esitetään muitakin lauluja — toiveäänestys ainoastaan varmistaa, että yleisö saa makunsa mukaista kultavaa. Laulujen esittely — myös runontekijän kohdalta — on jälleen paikallaan. Kuuluttajan taitavuudesta riippuu paljon, mutta illoista muodostuu yleensä tunnelmaltaan onnistuneita. Kevät-, syys- ym. laulajaisissa kuorot esittävät 12—15 laulua kahteen tai kolmeen osastoon jaettuina, jolloin esiintymisvälit täytetään solistiesityksillä (yksinlaulu tai jokin soitinsoolo). Usein järjestetään jatkoksi vielä tunti tanssia. Koska kuorolaiset myyvät yleensä pääsyliput perheenjäsenilleen ja tuttavilleen, muodostuvat laulajaiset yleensä kodikkaiksi ja lämminhenkisiksi. Orkesterit ja puhallinorkesterit voivat järjestää samoissa merkeissä sekä toive- että muita musiikki-iltoja. Säveltäjien ja soitinten esittely jää jälleen kuuluttajan tehtäväksi. Soitinten esittely käy mainiosti siten, että kuuluttaja pyytää kutakin soittajaa erikseen ottamaan äänen soittimestaan, jol-

loin se voidaan hauskasti esitellä yleisölle. Soittimen kehitysvaiheet nykyiseen muotoonsa asti voidaan tässä yhteydessä myös esitellä, mikäli kuuluttaja on asioista perillä. Tällä tavalla saadaan välitön ja läheinen kosketus esiintyvän musiikkiryhmän ja yleisön välille, mikä yksistään jo takaa onnistuneen illan.

Oman lukunsa muodostaakin sitten ns. konserttiesiintyminen. Sana konsertti (it. concerto, ransk. concert) tarkoittaa *julkista musiikkitilaisuutta,* kaikkein vaativinta lajia. Niissä myös esiintyjä alistuu julkisen lehtiarvostelun kohteeksi, ilman minkäänlaisia asiaan vaikuttavia sivutekijöitä. Harrastelijamusiikkiryhmien suhteen tässä ohjelmatoimintamuodossa on tehty ja tehdään edelleenkin ehkä eniten 'syntiä' ja kömmähdyksiä. Esiintyvän ryhmän vaikuttimet voivat olla mitä parhaimmat, mutta tiedot ja asiantuntemus ovat useimmiten riittämättömiä. Sen ryhmän, joka yleensä uskaltautuu konserttilavalle julkisesti arvosteltavaksi, olisi ensimmäiseksi selvitettävä itselleen, onko se kypsä *tulkinnallisiin* suorituksiin. Tämä edellyttää jo ehdottomasti täysin viimeisteltyä teknillistä valmiutta. Esim. kuoron on hallittava sellaiset perustekijät kuin horjumaton sävelpuhtaus, tonaalinen ja rymillinen oikea syke, yhtenäiseksi koulittu äänenmuodostus, vain muutamia tärkeimpiä mainitaksemme. Myös ohjelmiston valinta asettaa nykyään jo suuria vaatimuksia konsertoivalle ryhmälle. Vähänkin kyseenalaisissa

tapauksissa olisikin aina syytä kääntyä taatun asiantuntijan puoleen ennen lopullista ratkaisua. Ryhmän pitää olla myös riittävän suuri, mutta liika suuruus ei kuitenkaan ole onnistumisen edellytyksiä. Kuoroissa saa olla esim. 50—70 laulajaa, mutta laadullisen tason pitää tietysti myös olla riittävän korkea. Kokemus on osoittanut, että jos esim. kerran viikossa harjoitteleva kuoro 'antaa konsertin' joka vuosi uusituin ohjelmistoin ja keskitason harrastelijavoimin, on enemmän kuin kyseenalaista, vastaako esitys todella 'konsertti'-nimikkeen vaatimuksia. Jos voimia ja harrastusta riittää, on sitten varminta harkita yhtä konserttia kahdessa vuodessa — tai kahta kolmessa — ja järjestää toiminnan kannalta välipaloiksi erilaisia vierailuja ja laulajaisia.

Varsinaisen taiteellisen puolen lisäksi olisi musiikkiryhmien myös aina kiinnitettävä riittävää huomiota ryhmän ulkonaiseen esiintymiseen, sillä kun saattaa olla hyvinkin suuri merkitys. Hyvin harjoitettu marssi lavalle on aina edullisempi kuin valmiiksi järjestäytyminen verhon takana. On huomattavaa, että näitä esiinmarsseja on myös tarpeen vaatiessa harjoiteltava, jotta saataisiin syntymään tietty tehovaikutelma. Myös esiintymisasusteiden yhtenäisyyteen pitäisi kiinnittää huomiota mahdollisuuksien mukaan. Esiintymispuku ei aina ole välttämätön, sillä useinkin jo pienten yksityiskohtien samankaltaisuus tekee yhtenäisen ja hauskan vaikutelman.

Kun kuorot konserteissaan käyttävät omia lippujaan, on suositeltavampaa tuoda liput esiin konsertin alkaessa, kuin panna ne ennakolta paikoilleen, niin kuin usein on tehty. Omia lippuja käytetään vain omissa konserteissa ja kuoron jäsenen hautajaisissa.

Lippuja esiin kannettaessa yleisö nousee seisomaan, samoin omia kunniamarsseja ja lippulauluja laulettaessa.

Edellä on pyritty käsittelemään musiikin osuutta juhlatoimintaan vain pääpiirteittäin, ehkäpä luvattomankin ylimalkaisesti, sillä aiheessa olisi kyllä ainesta laajaankin tutkielmaan. Toivomme silti, että tästä lyhyestäkin yhteilystä olisi apua niihin pulmiin, jotka askarruttavat juhlatoiminnan suunnittelijoiden mieliä.

Puhe juhlan ohjelmassa

Puheelle suo mielellään keskeisimmän ohjelmanumeron arvosijan. Puhetta ja puhujaa on meillä totuttu kunnioittamaan melkeinpä varauksetta siitäkin huolimatta, että läheskään kaikille puheen kuunteleminen ei näytä olevan erityinen intohimo.

Kerrotaan, että joskus ennen aikaan puheet olivat hyvin pitkiä, jopa useita tunteja kestäviä. Monet kuulijat tietenkin väsyivät kesken ja lähtivät tiehensä. Näiltä ajoilta lienee peräisin se yhä itsepintaisena pysyvä käsitys, että puhe on

aina pitkä ja ikävä. Onneksi ei näin ole asianlaita nykyisin, ei ainakaan kovin usein. Nykyaikaiset puhujat osaavat sanoa paljon asiaa lyhyessä ajassa, ja lisäksi he osaavat puhua kiinnostavasti ja tarpeetonta sanoilla leikkimistä välttäen. Pitkät puheet ovatkin nykyisin tarpeettomia, sillä ihmiset ovat selvillä asioista. Ne ovat tuttuja. Puhujan tehtävänä on vain tiivistää asia, koota ydinajatukset ja luoda kuulijoihin vetoava ja juhlan merkitystä syventävä ja kirkastava puheenvuoro.

Entisajan puhujat olivat tiedonvälittäjiä, mutta he joutuivat usein tähän tehtävään ilman vähäisintäkään teoreettista valmistumista. Nykyaikainen puhuja hankkii itselleen tietoja, ei yksinomaan puhuttavasta asiasta ja alasta, vaan sanallisen ilmaisun taitoon liittyvistä perusopeista. Hän harjoittaa äänensä kantavaksi, kestäväksi ja kuuntelijan korvia miellyttäväksi. Edelleen hän hankkii tietoja kielen ääntöön kuuluvista seikoista, ottaa ne huomioon ja harjoittelee ääntönsä virheettömäksi. Nykyaikainen puhuja pyrkii välittömään kosketukseen kuulijan kanssa ja totuttelee sen vuoksi puhumaan ikään kuin 'meidän kesken'. Hän välttää turhaa pateettisuutta ja pyrkii luonnonmukaiseen äänenkäyttöön ja tarkkaan sanojen valintaan. Siitä huolimatta hän ei ole arkinen, vaan hänen puheessaan on sisäisen voiman vakuuttavuutta ja ajatuksen selkeyttä.

Vaikka hän nähdäkseen kuulijansa ja saa-

dakseen äänensä kuluville nouseekin korokkeelle, ei hän puhu yli kuulijain päiden, vaan kuulijoilleen, ikään kuin tullen jokaisen luokse.

Kun meillä on tällaisia puhujia, ei puheen asettaminen juhlan ohjelmaan tuota mitään hankaluutta. Varsin usein puhe onkin juhlan vahvin ohjelmanumero. Sille koetetaan saada edustavat kehykset. Parhaiten siihen sopii musiikki. Kun ennen puhetta ei ole mitään sanallista esitystä, niin ajatukset ikään kuin vapautuvat ja rauhoittuvat ottamaan vastaan puhetta. Musiikin on kuitenkin oltava puheen aiheeseen liittyvää tai siihen johdattavaa.

Usein sijoitetaan puhe ohjelmassa viimeiseksi. Näin voi menetellä ainakin silloin, kun loppunousuun ei ole käytettävänä taiteellisia esityksiä. Varsin usein on paikallaan, että puheen jälkeen on vain loppulaulu, mutta ehdottomana kaavana tätä ei ole syytä pitää. Ohjelman suunnittelijoiden on huolellisesti harkittava, mihin puhe kulloinkin on parasta sijoittaa. Puhe antaa tavallisesti ajattelemisen aihetta, ja sen vuoksi on varottava, ettei puhetta peitetä jollakin muulla asialla.

Koska puhetta pidetään näin arvokkaana ohjelmanumerona, on ennen kaikkea puhujan tiedettävä tämä ja vaadittava itseltään paljon, jotta ei tuottaisi pettymyksiä kuulijoille enempää kuin juhlien järjestäjillekään. Meillä Suomessa on paljon puhujia, hyviä ja hyvänpuoleisia. Vika on siinä, että puhutaan paljon ja valmistellaan

vähän. Pitäisi olla päinvastoin. Kaipaisimme aivan liikunnallisiakin ryhtiharjoituksia, jotta pysyisimme pystyssä ilman erityistä 'karsinaa'.

Puhujamme ovat usein liian totisia. Jotkut ovat suorastaan armottomia kuulijoitaan kohtaan, kun eivät salli heidän kertaakaan vetää suutaan hymyyn, puhumattakaan raikuvasta naurusta. Puheen tarkoitus ei tosin ole yleisön naurattaminen, mutta ei nyt sentään pidä kovin totinenkaan olla. Vakavistakin asioista löytyy puolia, joita voi katsella huumorin valossa.

Puhujaksi valmistumisesta aina äänen harjoittamisesta puheen kokoonpanoon ja esiintymiseen saakka on ohjeita puhetaidon oppaissa. Puhujaksi ryhtyvän kannattaa niihin huolellisesti perehtyä. Sillä hyväkin sanottava menee enemmän tai vähemmän hukkaan, jos keinomme eivät riitä ajatustemme ilmaisemiseen.

Juhlien liikuntaohjelmat

Liikuntaohjelmat, lähinnä kansantanhut ja voimisteluesitykset, ovat erittäin arvokkaita ohjelmanumeroita. Niitä onkin syytä suosia muissakin juhlissa kuin varsinaisissa urheilutilaisuuksissa. Niissä on ennen kaikkea silmällä nautittavaa viehättävyyttä, ja siten ne luovat vaihtelua korvin kuultavan ohjelman rinnalle. Liikuntaohjelmilla on tavallisesti myös aihe, ja hyvin

valittuna se voi omalta kohdaltaan olla varsin vakuuttavasti juhlan sanomaa julistamassa.

Liikuntaohjelmien ohjaajista ei meillä liene puutetta. Heidän puoleensa kannattaa kääntyä ja harjoitella jatkuvasti liikuntaohjelmien esittämistä. Liikunta on jo pelkän oman vireyden kannalta hyödyllistä, ja minkä tahansa muun ohjelman esittäjän ensimmäinen perusoppi on hallittu liikunta. Mutta kun liikunta kehitetään korkeaksi taidoksi, jopa taiteeksi, niin silloin se on mainio juhlaohjelmanumero.

Näytelmän osuus ohjelmissa

Työväen näyttämöharrastukset ovat sangen vanhaa perua, sillä monet nykyisistä työväenteattereista ja -näyttämöistä ovat lähes puolen vuosisadan ajan tutustuttaneet kansan syviä rivejä maailmankirjallisuuden antimiin. Mutta jo ennen näiden laitosten perustamista ja sen jälkeen jatkuvasti niiden rinnalla on työväenjärjestöjen — ja muidenkin valistuksellisten seurojen — keskuudessa ahkerasti harrastettu näyttämötyötä 'huvitoimikunta'-muodossa. Monet työväenliikkeen veteraanit, olkootpa heidän ansionsa muilla aloilla kuinka merkittävät tahansa, ovat joskus nuoruusvuosinaan ansainneet itselleen suosionosoituksia jonkin tilapäisesti kyhätyn, kurjasti valaistun näyttämön sankareina. Meidänkin päivinämme on näytelmien esittämisellä, varsinkin maaseudulla, huomattava sija

iltamien ja juhlien ohjelmissa. Tästä ei tietenkään ole muuta kuin hyvää sanottavaa, sillä näyttämötyöllähän on suuri kasvatuksellinen arvo, ja muullakin tavalla näyttämöharrastus palvelee kansansivistyksellisiä tarkoitusperiä. Niin näyttelijät kuin näytelmien katsojatkin oppivat tuntemaan ja ymmärtämään erilaisia ihmisluonteita ja -tyyppejä. He oppivat myös tuntemaan muitakin elämänoloja kuin kotoisen ympäristönsä. Mutta varsinkin esittäjät oppivat edellä mainitun lisäksi myös notkeaa, sujuvaa ja muutoinkin huolitellun kaunista kielenkäyttöä ja hallittua liikehtimistä. Ja koko teatteritaide avautuu heille aivan uudella tavalla.

Järjestötoimintaan voidaan näyttämötyön avulla vetää mukaan sellaisiakin, jotka syystä tai toisesta ovat pysyneet sen ulkopuolella. Juhlan ohjelmaan näytelmä ei ole kaikkein helpoimmin liitettävissä. Kun kyseessä on Aleksis Kiven juhla tai muu siihen verrattava, on paikallaan valmistaa myös näytelmä. Parhaiten näytelmä sopii kuitenkin ohjelmalliseen iltamaan. Tilaisuuden laadusta riippuu, valitaanko vakava vai hauska näytelmä.

Näytelmän valinta

Seuranäyttämöllä tuottaa näytelmän valinta usein vaikeuksia. Näytelmiähän on tarjolla runsaasti, mutta läheskään kaikki eivät ole sellaisia, että ne sopisivat mille seuranäyttämölle tahansa

esitettäviksi jo kokoonpanonsa ja muotonsa vuoksi. Vaikka ei tarvitse pyrkiäkään pelkkien aatteellisten näytelmien esittämiseen, niin oman vaatimuksensa asettaa myös se seura tai yhdistys, jonka keskuudessa näytelmäseura toimii.

Näytelmän valinnassa, silloin kun ei ole käytettävissä tottuneita, koulutettuja näyttelijöitä, on otettava huomioon käytettävänä olevat voimat ja valittava näytelmä niiden mukaisesti. Esim. jotakin ylihienostunutta hovielämää, vanhaa ja historiallista, ei pysty esittämään sellainen, joka ei tunne kyseistä ympäristöä, ei tapoja eikä henkeä. Jo pelkkä liikunta asettaa esteitä. Emme me tavalliset ihmiset pysty muuntautumaan uskottaviksi kreiveiksi, herttuoiksi, paroneiksi, kuninkaiksi ym. hoviherroiksi enempää kuin tuollaiseen seuraan kuuluviksi naisiksikaan. Ja vaikka äänenkäytölliset ja liikunnalliset vaikeudet voitaisiinkin poistaa äärimmäisen vaativilla harjoituksilla, saattavat lavastus ja pukujen hankkiminen asettua voittamattomiksi esteiksi. Tulos ei silloin vastaisi asetettuja tavoitteita eikä kestettyä vaivannäköä. Koko ponnistus menisi ainakin osittain hukkaan.

Parempi on etsiä näytelmät lähempää omaa elämänympäristöä ja omaa aikaa. Ja vaikka ne olisivat kauempaakin otettuja, pitäisi niiden olla sellaisia, että ne pystytään esittämäänkin asiaa, ympäristöä ja henkistä taustaa mahdollisimman läheltä koskettavasti.

Esitykset on pyrittävä saamaan 'täysosumiksi',

mutta siinä ei onnistuta, ellei tiedetä mihin on pyrittävä ja millä keinoin siihen päästään.

Erittäin vaikeita ja vaativia ovat keskustelunäytelmät, joissa on vähän toimintaa ja joiden varsinainen sisältö ilmennetään kerrontana ja älyllisinä sanakäänteinä. Tällaiset näytelmät vaativat varsin pitkälle kehittynyttä puhe- ja keskustelutaitoa.

Näytelmää valittaessa ei toisaalta ole syytä olla liian arka ja pelätä vaativia tehtäviä. Niitä harjoittelemallahan on tilaisuus kehittää näyttelijäin taitoa ja koettaa heidän voimiaan. Erityisesti on näytelmää valittaessa huolehdittava näytelmän kirjallisesta laadusta: että kieli on hyvää, että asia on esilletuomisen arvoinen ja että sitä on käsitelty oikealta pohjalta ja oikeassa valossa.

Harrastelijain näyttämötyö olisi yleensä saatava mahdollisimman korkeatasoiseksi jo siitäkin syystä, että siihen aikansa uhraavat saisivat itselleenkin todellista henkistä ravintoa.

Seuranäyttämöllä onnistutaan parhaiten osajaossa, kun koetetaan ulkonaisten edellytysten ja luonteen mukaan kullekin osalle löytää lähinnä osan henkilöä vastaava esittäjä. Kuitenkin on samalla muistettava, että jokin luonnetyyppi onnistuu usein aivan päinvastaisissa tehtävissä. Joukon 'jöröjukka' saattaa osoittautua parhaaksi ilonpitäjäksi, ja vallattomin 'velikulta' saattaa onnistua järkyttävissä herkissä osissa jne.

Tämäkään ei ole mikään sääntö, mutta tällaistakin on todella tapahtunut.

Ennen kaikkea jokaiseen osaan on saatava henkilö, joka todella tekee parastaan saadakseen sen onnistuneesti suoritetuksi ja joka ehtii ja tahtoo käydä harjoituksissa eikä heti ensimmäisen vastuksen tultua lyö kirjaansa pöytään ja lähde tiehensä. Mikäli tämäntapaisia 'tyyppejä' näyttämötyöhön ilmaantuu, on parasta antaa niiden karista joukosta, sillä sellainen, joka ei kuuntele ohjaajan neuvoja, muodostuu ajanoloon haitaksi.

Edelleen on osajaossa muistettava, että näytelmässä on vain osia, ei mitään pää- ja sivuosia. Jokainen osa, oli se pitempi tai lyhyempi, on näytelmän kokonaisuuden kannalta samanarvoinen. Pieneen osaan on suhtauduttava aivan yhtä vastuuntuntoisesti kuin pitempäänkin. Ellei sillä olisi kokonaisuuden kannalta merkitystä, sen voisi yhtä hyvin poistaa koko näytelmästä.

Näyttämön ilmaisukeinoista

Puhuttu sana on näyttämön ilmaisukeinoista keskeisin. Siihen liittyy läheisesti toiminta. Hyvässä näyttämöesityksessä sana ja toiminta ovat niin yhdistyneet, että ne muodostuvat yhdeksi ilmaisukeinoksi. Pahin virhe, mitä seuranäyttämöillä tässä suhteessa näkee, on liiallinen kiire. Vuorosanat tulevat yhtenä katkeamattomana nauhana eikä luonnollista toimintaa ehdi syntyä.

Kuvitellaanpa ilmennettäviksi esim. seuraavat vuorosanat: — Katso tätä kuvaa, kukkien terälehtiä, nehän suorastaan elävät. Ja miten on puun pintaa käytetty taustaa kuvattaessa. Minusta se on ihastuttava. — Näyttelijä puhuu ja näkee itse kuvan kauneuden, yrittää vaikuttaa toiseen, jotta tämäkin huomaisi saman. Näyttelijän ei sovi ladella tällaisia vuorosanoja pysähtymättä. Eikä liioin pidä ensin puhua ja sitten näyttää kuvaa tai päinvastoin; molempien sekä kuvan katsomisen että siitä puhumisen tulee tapahtua samanaikaisesti.

— Yhdistä sana toimintaan ja toiminta sanoihin.

Näyttämöesityksessä käytetään sanan ja toiminnan lisäksi ilmaisukeinoina pukeutumista, naamioimista, lavastusta ja siihen kuuluvaa valojen käyttöä. Näyttämöpuvun on vastattava asianomaisen henkilön luonnetta, ikää ja yhteiskunnallista asemaa. Puvun on oltava sopusoinnussa tilanteen kanssa. Sen tulee kuvastaa asianomaisen henkilön asemaa ja mielentilaa. Esim. matkalta tulevalla ei ole yllään vierailupukua. Edelleen pukujen on ilmaistava näytelmän ja erillisten kohtausten luonnetta ja tunnelmaa.

Lavastuksen tehtävänä on näytelmän paikallisuuden ilmaiseminen. Näytelmän sisällön perusteella ratkaistaan, millainen lavastuksen on oltava, jotta näytelmän sekä sisäiset että ulkoiset vaatimukset yhtyvät tasapuolisesti ja sopusointuisesti.

Lavastus ei saa muodostua itsetarkoitukseksi. Sillä ei pyritä pelkkään yllätykseen tai huomion saamiseen, vaan sen tarkoituksena on luoda keskitetty näkemys esitettävästä näytelmästä.

Teatterikielessä puhutaan luonnollisesta ja tyylitellystä lavastuksesta. Nämä nimitykset ovat epätarkkoja, sillä ovathan kaikki maalatut kulissit ja näyttämöasetukset tavalla tai toisella tyyliteltyjä. Luonnollista on vain itse elämä, mutta elämän siirtäminen sellaisenaan näyttämölle ei ole taidetta. Kuten kaikki muukin taide, on lavastuskin tiivistettyä, tyyliteltyä.

Lavastuksen muodostavat näkyvät muodot: pinnat, viivat, värit ja valot. Niiden vaihtelu herättää ihmismielessä erilaisia tunnelmia. Vaakasuorat viivat kuvaavat laajuutta, rauhallisuutta ja tasapainoisuutta. Pystysuorat viivat vaikuttavat juhlallisilta kuin honkametsä tai korkea pylväistö. Vinot viivat kuvaavat liikettä ja voimaa. Pyöreät kaaret ja aaltoilevat viivat esittävät pehmeämpää liikettä ja sopeutumista ympäristöön. Yhdestä pisteestä lähtevät viivat kuvaavat tilannetta, joka muuttuu nopeasti: räjähdysmäinen ilmiö.

Pintojen vaikutus perustuu niiden väreihin ja niihin kohdistuviin valoihin.

Asiallisten ja näytelmän vaatimuksia vastaavien hyvien lavastusten sommitteleminen vaatii sekä aineellista että henkistä pääomaa, mutta ahkeruus ja huolellisuus sekä harrastus tähän työhön antavat monesti erittäin hyviä tuloksia.

Naamion tarkoituksena on tehdä näyttelijästä uskottavasti sen näköinen kuin hänen esittämänsä henkilö on. Naamioinnin avulla koetetaan näyttelijän kasvoista saada näkyviin ne piirteet, jotka ovat ominaisia esitettävälle henkilölle. Lähtökohtana ovat siis näyttelijän omat kasvot, joista kullakin kerralla tehostetaan niitä ominaisuuksia, jotka ovat tarpeen, ja hälvennetään niitä, jotka eivät ole esitettävän henkilön kannalta edullisia. Harrastelijoiden pahimpia virheitä on tässä se, että he haluavat olla kauniita, vaikka näytelmän henkilö ei sitä edellyttäisikään. Toinen virhe on se, että usein käytetään liian monia värejä. Sotketaan kasvot täyteen mitä erilaisimpia viivoja ja läikkiä. Erittäin paha virhe on myös se, että naamion valmistamista ei harjoitella etukäteen. Samalla tavalla kuin harjoitellaan näytelmän sanallista esittämistä, pitäisi harjoitella naamion valmistamista ja muuta näytelmän esitykseen kuuluvaa.

Kun on päästy selville, millainen henkilö on kyseessä, ratkaistaan, millaista pohjaväriä naamion valmistamiseen käytetään. Pohjavärillä peitetään kasvot kokonaan erittäin huolellisesti. Sen jälkeen laitetaan varjostukset seuraten kasvojen omia juonteita. Kasvojen sileitä paikkoja ei juuri tarvitse viivoitella. Nuoristakin kasvoista löytää kyllä juonteita.

Naamiossakin yksinkertaisuus ja selvyys ovat tehokkaita. Turhaa ja tarpeetonta sekä tietenkin mautonta liioittelua on kartettava.

Pienillä harrastelijanäyttämöillä ja huvitoimikunta-näyttelijöillä saattaa ulkoisten ilmaisukeinojen keksiminen tuottaa vaikeuksia. Mutta oikea kielenkäyttö sekä selkeä ja tehokas näyttämöpuhe ovat aineellisista vaikeuksista riippumattomia. Jos puhuttu sana on vahva, syntyy siitä hyvää näyttämötaidetta, vaikka sen myötäily, lavastus, naamio ja puku olisivatkin puutteellisia. Mutta vaikka nämä olisivat kuinka loisteliaita, ja puhuttu sana olisi vajaa, ei esitys olisi juuri minkään arvoinen.

Miten käytämme elokuvaa

Niin suosittu kuin elokuva yleisesti onkin, ei sen käyttö juhlien ohjelmissa ole aivan mutkatonta. Käytännöllisiä mahdollisuuksia kyllä on melko paljon, sillä elokuvakoneita ja filmejä saadaan käyttöön melko helposti. Varsin vähän on kuitenkin niitä filmejä, joita voisi juhlaohjelmiin sijoittaa. Arvokkaan juhlan ohjelmaan ei elokuva sovi ollenkaan, tai se sopii siihen kovin huonosti. Vaikka filmi vielä sopisikin, on huoneessa, joka ei ole elokuvateatteri, koneiden tilapäinen asettaminen aina epävarmaa. Lähteekö kone liikkeelle silloin, kun esityksen pitäisi alkaa? Filminauhat katkeilevat, ja kaikesta tästä syntyy ikävää odottelua, josta tunnelma ilman muuta kärsii ja muuttuu toiseksi kuin on juhlan tarkoitus. Filmin katsominen ei

myöskään synnytä sellaista yhteisen eläytymisen tunnelmaa kuin elävän ohjelman seuraaminen. Iltamiin ja illanviettoihin sen sijaan voi filmin ottaa, kun löytää sellaisen, että se liittyy kohtalaisen läheisesti tilaisuuden luonteeseen. Mikä asia tahansa maailmassa saattaa olla mielenkiintoinen, ja jos filmi lisäksi on tehty hyvin, katselee sitä kyllä mielellään. Siitä huolimatta elokuva sopii paremmin erilaisiin tiedotustilaisuuksiin, opintoiltoihin ja aivan erillisiin elokuvailtoihin. Myös kokousten loppuun, varsinkin silloin, kun muuta kokousohjelmaa on vähän, sopii mainiosti elokuva. Työelämää ja eri liittojen toimintaa kuvaavat filmit ovat tällöin etutilalla.

Erillisen elokuvaillan järjestäminen on paikallaan. Tällöin valitaan jokin tietty elokuva ja varataan tilaisuus sen katsomiseen joko elokuvateatterissa, tai jos filmin saa kaitana, niin johonkin muuhun huoneeseen. Tilaisuuteen olisi hyvä saada asiantuntija pitämään esitelmä joko esitettävästä filmistä tai ko. tuottajan filmeistä yleensä, filmin ilmaisukeinoista tms. läheisesti elokuvamaailmaan kuuluvasta seikasta.

Tällaisessa tilaisuudessa voidaan jakautua ryhmiin ja sopia siitä, että yksi ryhmä tarkkailee aiheen käsittelyä, toinen kuvausta, kolmas näyttelijäsuorituksia jne. Filmin katsomisen jälkeen ryhdytään keskustelemaan. Keskustelu lähtee herkästi liikkeelle, kun on jo etukäteen valmistauduttu, siis seurattu filmin tiettyjä puolia.

Tällä tavalla saadaan keskustelu ohjatuksi aiheen kaikkiin puoliin ja vältytään siltä keskusteluja usein vaivaavalta virheeltä, että puhutaan vain asian yhdestä kohdasta. Tällä tavalla saadaan esiin filmin sisältö ja opitaan ymmärtämään filmin kieltä. Opitaan ymmärtämään, miten erilaista on asian esittäminen kuvilla kuin esimerkiksi kirjoittamalla.

Elokuvien esityksiä meillä yleensä käydään ahkerasti seuraamassa. Edellä ehdotetun tapaisia elokuvatilaisuuksia ei sen sijaan ole näihin asti kovin paljon pidetty, mutta niihin kannattaa kiinnittää huomiota ja ryhtyä niitä toteuttamaan. Jo se, että elokuvissa käydään, antaa rohkaisevan lähtökohdan tälle toiminnalle. Työväen Elokuvatoimikunta voi tässä asiassa antaa ohjeita ja apua mm. esitelmien hankkimisessa.

Ohjelman pääharjoitus

Pääharjoitus — kenraaliharjoitus — on tuttu näytelmien harjoittamiseen ja esittämiseen kuuluvana toimenpiteenä. Harvoin tällaista juhlan koko ohjelman pääharjoitusta suoritetaan. Erilliset ohjelman kohdat harjoitellaan valmiiksi, ja juhlassa ne menevät niin kuin menevät. Koko ohjelman harjoittaminen samalla kertaa on useimmiten ylivoimainen tehtävä. Jo ohjelmansuorittajia on vaikea saada kokoon kahdesti peräkkäin, etenkin silloin, kun on pyydetty ulko-

puolisia ohjelmansuorittajia. On tyydyttävä tarkkoihin suunnitelmiin, käytettävä mielikuvitusta ja yhteenlaskutaitoa.

Pääharjoituksella olisi joka tapauksessa paljon merkitystä. Siinä saataisiin selville ohjelman tarkka pituus, ja muutoinkin siinä voitaisiin tarkata kellosta, minkä ajan mikin osa ohjelmaa vie, ja siten vältettäisiin tarpeettomat, kuolleet tauot. Siinä myös huomattaisiin, onko tarvittava aineisto hankittu paikalle.

Etenkin silloin, kun eri aineksista on muodostettu yhtenäinen ohjelma, on pääharjoitus aivan välttämätön. Niitä voi pitää useitakin, jos siihen on tilaisuus.

Juhlan alkamisen täsmällisyyteen on aina pyrittävä, mutta sama vaatimus on asetettava myös lopettamiselle. Loppua emme voi täsmällisesti määrätä, ellei ole tarkkaa tietoa ohjelman kestoajasta. Tämäkin selviäisi yhteisharjoituksessa.

Juhlan jälkeen

Yhtä tarpeellista kuin on juhlan ennakkovalmistaminen, on myös sen jälkiselvittely.

Heti juhlan päätyttyä on huolellisesti tarkastettava kaikki paikat juhlahuoneistossa ja sen alueella. Tai jos juhla on pidetty ulkona kentällä, tarkastetaan kenttä ja sen koko alue. Juhlien järjestäjät ovat vastuussa kaikesta juhlapai-

kalla tapahtuneesta, joten heidän on myös tiedettävä, millaiseen kuntoon juhlapaikka jää juhlan jäljeltä. Tämä on monista syistä tarpeellista. Palavat savukkeenjätteet voivat jäädä kytemään, tai valaisimien kuumeneminen saattaa aiheuttaa tulipaloa. Jälkitarkastus on hyvä senkin vuoksi, ettei jouduta maksamaan aiheettomia korvauksia esim. jonkin esineen särkymisestä tms.

Niin pian kuin suinkin on juhlapaikka kunnostettava, vietävä sieltä pois kaikki, mikä ei sinne kuulu. Tilapäiset, tätä kertaa varten laitetut rakennelmat ja somisteet puretaan. Käyttökelpoinen aines talletetaan varastoon ja tarpeeton hävitetään. Tällöin ei huoneisiin eikä säilytystiloihin kartu turhaa täytettä.

Lainatut esineet palautetaan hyvissä ajoin ja sellaisessa kunnossa, että rohjetaan vastaisuudessakin pyytää lainaksi jotakin tarvittavaa. Mm. pukuja lainattaessa on muistettava, että pukua tarvitaan muuhunkin kuin lainaamiseen. (Varsin useinhan joudumme lainaamaan yksityisten pukuja.)

Tilityksen tekeminen juhlan tuloista on myös ensikäden töitä. Laskut on maksettava heti, etteivät ne jää pitkän odotuksen jälkeen saajan haettavaksi.

Selostukset sanomalehtiin laaditaan heti. Lehtiselostusta on hyvä suunnitella jo etukäteen ja täydentää juhlan aikana, jotta se todella joutuu tuoreena lehteen.

Hyvä tapa on, että ohjelmansuorittajia ja muita juhlan aikaansaamiseen vaikuttaneita henkilöitä muistetaan kiitoksella juhlan jälkeen. Puhelinsoitto tai kirje on riittävä.

Jälkiselvittelyä varten on hyvä pitää heti juhlan päätyttyä juhlatoimikunnan kokous ja sopia näistä tehtävistä. Myös pöytäkirjaan on muistettava merkitä juhla ja selostus siitä.

Erilaatuisten ja -suuruisten juhlien kohdalla nämäkin jälkiselvittelyt ovat erilaisia, mutta pienestäkin juhlasta ne kannattaa tehdä. Näin jälkeen päin on hyvä myös tarkkailla, olisiko jokin asia pitänyt järjestää jollakin muulla tavalla ja olisiko vastaisuudessa otettava huomioon sellaista, mikä nyt aiheutti hankaluutta.

Kirjoja ja kirjekursseja

Juhla- ja ohjelmatoimintaa voidaan opiskella. Vain sitä tietä voidaankin juhlatoimintamme tasoa kohottaa. Juhlatoimintaa tutkivan opintokerhon voi varmaan perustaa jokaisen toimivan järjestön keskuuteen. Tällöin voidaan tutkia yhtä hyvin juhlien käytännölliseen toteuttamiseen kuuluvia seikkoja kuin myös ohjelmien kokoonpanoon ja esittämiseen liittyviä puolia. Eri ohjelmaryhmät tarvitsevat erilaista aineistoa ja erilaisia harjoitusmenetelmiä. Usein tällaiset ryhmät joutuvat työskentelemään itsenäisesti ja selviytymään kaikista pulmistaan ilman ohjausta.

On kuitenkin muistettava, että myös ohjauk-

sen saantiin on ainakin välillisiä mahdollisuuksia. Niitä tarjoavat erilaiset alaan kuuluvat kirjekurssit ja opaskirjat.

Eri keskusjärjestöt pitävät myös juhla- ja ohjelmatoiminnan kursseja jäsenistöään varten. Niihin kannattaa osallistua, sillä niille koetetaan aina varata asiantuntijoita ohjaajiksi.

Eri juhlatilaisuuksia tarkkailemalla opitaan myös paljon. Tällöin ei riitä, että seurataan vain omia juhlia. Kannattaa käydä katsomassa toistenkin tilaisuuksia. Vaikka emme harrastakaan mitään tuontia toisilta itsellemme, opimme joka tapauksessa milloin minkin seikan. Huomaamme sekä myönteisiä että kielteisiä puolia. Nimenomaan kielteisistä oppii paljon, huomaa, että noin ei sovi menetellä. Juhlatoimintaa harrastavan kannattaa pitää silmänsä ja korvansa auki vähän kaikkialla. Ideoita saattaa löytää sieltäkin, missä ei usko niitä olevankaan.

Suositeltavia kirjoja ja kirjekursseja:

Eero Salola: Suullinen esitystaito
Kaarlo Marjanen: Miten oppia puhujaksi?
Eino Krohn: Teatteritaide
Kaarina Virolainen: Seuranäyttämötyön opas
Veikko O. Haakana: Kuorolausuntarunoja
Osmo Vesikansa: Suuri leikkikirja
TSL:n kirjeopisto:
Suullisen esitystaidon perusteet
Puhetaito
Näyttelijätaidon kirjekurssi

Myönteisiä havaintoja

Ohjelmia suunniteltaessa vedotaan usein rahan mahtiin ja kuvitellaan, että jos on paljon rahaa käytettävänä, saadaan hyvää ohjelmaa vaikka kuinka paljon.

Kaikkein herkintä ja sykähdyttävintä näyttää kuitenkin syntyvän siellä, missä oma näkemys kirkastuu ja toteutuu omin voimin.

Valmisteilla oli työväenyhdistyksen 50-vuotisjuhla maaseudulla. Omin voimin ja ohjelmin se piti saada aikaan. Soittokunta ja puhuja kutsuttiin kuitenkin yhdistyksen ulkopuolelta. Ohjelmansuorittajiksi oli käytettävänä pääasiassa lapsia. Yhdistyksen puheenjohtaja pitäisi avauspuheen.

Tulos oli seuraava. Työväentalo oli siistitty jokaista nurkkaansa myöten huolellisesti ja somistettu kauniiksi luonnonkukilla. (Oli kesäaika.) Sali oli täynnä väkeä. Soittokunta aloitti marssilla. Näyttämöä ei suljettu ja soittokunta jäi paikalleen. Yhdistyksen puheenjohtaja aloitti avauspuheen. Hän puhui ensin vanhemmalle polvelle, niille, jotka olivat perustaneet yhdistyksen, saattaneet sen toiminnan alkuun. Puheen toinen osa kohdistui nyt parhaillaan tapahtuvaan toimintaan, ja kolmannessa osassa luotiin katse tulevaisuuteen. Kun puhuja pääsi puheensa kolmanteen osaan, marssivat lapset kauniina jonona näyttämölle puhujan taakse. Heillä oli kukkakimput käsissään, ja he jäivät paikalleen

kauniiksi ryhmäksi. (Lasten sisääntulo oli aivan äänetön, näyttämön lattia kun oli kokonaan peitetty matoilla, jotka oli tuotu kodeista.) Kun puhe päättyi, alkoi heti lasten ohjelma. Siinä oli lauluja ja lausuntaa sekä viimeisenä Työväen marssi, jota soittokunta säesti ja johon yleisö yhtyi. Lasten ohjelma ja sisääntulo oli harjoiteltu niin valmiiksi, ettei pienintäkään epävarmuutta näkynyt ja Työväen marssi todella osattiin.

Lasten huomaamattoman äänetön sisäänmarssi juuri sopivana hetkenä oli niin vaikuttava, että syntynyttä tunnelmaa ei voi milloinkaan unohtaa.

Tämä oli alkuseremonia, joka loi koko juhlalle sykähdyttävän tunnelman, liikutti salintäyteistä juhlaväkeä.

* * *

Oli Aleksis Kiven päivän ilta, ja juhla pidettiin päivän merkeissä, nytkin maaseudulla vaatimattomassa työväentalossa. Salin somistelu oli yksinkertainen. Edessä oli pöydällä Kiven suurikokoinen kuva, sen molemmin puolin kolmihaaraiset kynttelikköt ja pöydällä romaani Seitsemän veljestä. Sivuseinille oli laitettu noin puolen metrin välimatkoin kynttilät telineisiin. Huoneen taustalla istui kanteleensoittaja ja hänen sivuillaan kansallispukuisia tyttöjä kynttilät kädessä.

Juhla alkoi. Tytöt sytyttivät kynttilänsä, ja kanteleen soidessa he lähtivät hitaasti kulkemaan

salin molempia sivukäytäviä sytyttäen kaikki kynttilät. Päästyään eteen he jäivät seisomaan Aleksis Kiven kuvan molemmin puolin. Kantele hiljeni.

Lausuja (mies) tuli aivan yleisön eteen ja luki runon Suuren miehen maja, jonka Uuno Kailas on kirjoittanut Aleksis Kiven kuolinmökin vieraskirjaan 20. 12. -25 ja joka kuuluu näin:

Sinun henkesi täyttää
tämän majan kokonaan.
Sen luonani tunnen;
se puhuu mulle:

— Ota matkasauvas,
mene kauas hämärään
ja kylmyyteen:
älä katso taakses.

Kuole yksin, hiljaa,
kun et jaksa enää.
Huulesi kuiskaavat ehkä silloin:
Minä elän!

Näin vakava alku ei estänyt vähitellen siirtymästä kaikkein riemullisimpaan Aleksis Kiveen ja päättämästä sitä Kihlauksen esittämiseen.

* * *

Parhaillaan elävän kirjailijamme Väinö Linnan nimissä on myös ehditty pitää iltoja. On-

nistuneena voidaan pitää somistelua, joka oli tehty yksinkertaisesti asettamalla sotilaskypärä ja suurikokoinen suokuokka näyttämön reunalle. Kypärän molemmilla puolilla oli kaksi kappaletta 'Tuntematon sotilas'- ja kuokan molemmin puolin kaksi 'Täällä pohjan tähden alla'-teosta. Kirjat olivat pystyssä, joten niiden päällyskansi näkyi hyvin. Heleänvärinen kukkakimppu pöydällä maljakossa oli vastakohtana karuille esineille. Näin vaivatta saatu somistelu jo saliin tullessa loi kirjailijan teosten tunnelman ja viritti mieliä ottamaan vastaan tilaisuuden ohjelman.

* * *

Onnistunut retki 'Vaeltavan veljen' mukana tehtiin kerran, kun Aaro Hellaakosken runoelma 'Piippulevolla' esitettiin usean lausujan voimalla. Esiintyjät eivät olleet edes lausunnan harrastajia; olivatpahan tavallisia lukutaitoisia ihmisiä. Runon kaikki kahdeksan kohtaa oli jaettu eri henkilöiden harjoiteltavaksi ja esitettäväksi.

Esityksessä oli näyttämölle rakennettu kiveä muistuttava istuin ja sen viereen muutama lehtevää pensasta muistuttava varpu. Rainakojeesta oli tehty valonheitin, jonka valokiilaan esiintyjät tulivat vuorollaan istumaan. Sama istuinpaikka pystyi loihtimaan esiin vaeltavan veljen istahtelut, milloin maantienlaidalla tai lähteenreunalla, niemenkärjessä tai rajapyykillä. Jokaista 'vaeltavaa veljeä', esiintyjää, saattoi valokiila pienen matkan vuorojen vaihtuessa ja palasi takai-

sin löytäen jälleen uuden istujan. Vaihtojen aikana kitaramies inspiroi tunnelmaan sopivia sävelmiä taustalla.

Se, että henkilöt vaihtuivat, ei lainkaan haitannut. Se pikemminkin tehosti runoa. Se ikään kuin ilmensi vaeltavan veljen 'mielennoutoja', tunnelmia ja ominaisuuksia.

Tämä on erittäin sopiva ohjelmanumero esitettäväksi vaikkapa retkeilypäivillä pidettävässä illanvietossa.

* * *

Eräs melko suurelle joukolle järjestetty illanvietto oli aiheeltaan Suomen kulkuneuvoja kuvaava. Päähuomio oli kiinnitetty rautatiehen. Koko ohjelma käsitteli rautatietä tavalla tai toisella. Siihen mahtui asiaa aina rautatiemme historiasta 'Savonmuan Hilimaan' asti. Tilaisuuden luonnetta kuvasti mm. istumajärjestys. Siellä istuttiin niin kuin junassa, toiset vastapäätä toiset selän takana. 'Junailija', ohjelman kuuluttaja kulki kiemuraan asetettua käytävää, ilmoitteli 'asemia' ja 'pysäkkejä', napsutteli pihdeillään matkalippuja. Ohjelmansuorittajat tulivat erinimisiltä pysäkeiltä ja poistuivat taas aikanaan.

V. Käytännöllisiä kysymyksiä

Teosto ja sävellysten esitysoikeudet

Martti Turunen

Julkisia tilaisuuksia järjestävät seurat ovat usein joutuneet kosketuksiin Teoston kanssa, joka kirjelmissään on tekijänoikeuslakiin vedoten selostanut, että musiikin julkisiin esityksiin tarvitaan säveltäjäin tekijänoikeuksia valvovan toimiston Teoston lupa. Kuitenkaan ei useimmilla tällaisia julkisia tilaisuuksia järjestävillä eri yhdistysten toimihenkilöillä ole selvää käsitystä siitä, millaisista musiikin esityksistä on kysymys ja mistä musiikista on säveltäjille suoritettava korvausta.

Järjestäessään huvitilaisuuksia on yhdistysten hankittava poliisiviranomaiselta lupa. Tähän lupapäätökseen sisältyy myös seuraava huomautus:

— Vielä huomautetaan, että .... tekijänoikeutta henkisiin tuotteisiin 3 p:nä kesäkuuta 1927 annetun lain määräyksiä tekijänoikeuden suojaamiseksi on niin ikään noudatettava.

Tätä huomautusta eivät useinkaan ole huvitilaisuuksien järjestäjät ymmärtäneet, joten on syytä selostaa sitä lähemmin.

Maassamme on nykyään voimassa tekijänoikeuslaki, jonka mukaan säveltäjällä on *yksinomainen* oikeus sävellyksen julkiseen esittämiseen tapahtukoonpa esitys millä tavalla tahansa: nuoteista tai korvakuulon mukaan, pianolla, viululla, harmonikalla tai muilla soittimilla tai laulaen. Myös mekaanisilla soittokoneilla, kuten gramofonilla, radiolla, magnetofonilla ym. tapahtuva musiikin esitys on lain suojaama. Kun käytännössä olisi ollut mahdotonta yksityisten säveltäjien itse valvoa teostensa esityksiä ja taas toisaalta musiikin esittäjäin vielä vaikeampaa saada käsiinsä kaikkia niitä sekä kotimaisia että ulkomaisia säveltäjiä tai näiden perillisiä, joiden sävellyksiä esitetään erilaisissa julkisissa tilaisuuksissa, ovat säveltäjät kussakin maassa perustaneet oman järjestönsä, Teoston, jolle he ovat luovuttaneet kaikkien valmiiden ja tulevaisuudessa säveltämiensä teosten esitysoikeuden. Nämä keskustoimistot ovat taas siirtäneet edelleen mainitut oikeudet toisilleen, joten esim. Teosto täällä Suomessa edustaa yli 30 järjestöä eli yhteensä yli 150 000 säveltäjää, kustantajaa tai näiden oikeudenomistajia. Jokainen huvitilaisuuksien järjestäjä voi siis saada Teostolta esitysluvan käytännöllisesti katsoen kaikkeen lain suojaamaan musiikkiin, mitä maassamme esitetään. Sitä paitsi Teosto on iltamanpitäjäin kanssa tekemissään sopimuksissa sitoutunut vastaamaan myös siitä musiikista, joka ei kuulu sen edustukseen, jos näille esitettäisiin korvaus-

vaatimuksia järjestöihin kuulumattomien säveltäjäin taholta.

Onko kaikki musiikki lain suojaama, kysynee joku. Kun tekijänoikeus on Suomen lain mukaan voimassa tekijän eläessä ja 50 vuotta sen vuoden lopusta, jona tekijä on kuollut, seuraa tästä, että käytännöllisesti katsoen jokseenkin kaikki se musiikki, mikä esitetään ravintoloissa, huvipaikoissa, elokuvateattereissa ym. vastaavanlaisissa julkisissa tilaisuuksissa ja paikoissa, nauttii lain suojaa. Vain musiikki, jonka tekijän kuolemasta on kulunut 50 vuotta, on vapaa. Kuitenkin tämäkin musiikki nauttii lain suojaa siinä tapauksessa, että sitä esitetään sovituksina, joiden tekijät joko elävät tai joiden kuolemasta ei ole kulunut 50 vuotta. Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että säveltäjällä on lain mukaan yksinomainen oikeus myös teostensa *muuntelemiseen,* joten sävellyksiä ei saa esim. sovittaa ilman tekijän lupaa. Sävellyksen muunnelmat ja sovitukset nauttivat siis lain suojaa eikä niitä saa esittää ilman säveltäjän lupaa. Hyvin tavallista on, että iltaman pitäjät ilmoittavat palkkaamiensa pelimannien soittavan 'omasta päästään', mutta tällöin on käynyt ilmi, että soittaja soittaa korvakuulolta oppimiaan yleisiä lain suojaamia tanssikappaleita, vaikka hän on luullut niitä omiksi sepustuksikseen.

Mainitsimme jo alussa, että myös ulkomainen, mm. amerikkalainen musiikki nauttii lain suo-

jaa Suomessa. Tämä johtuu siitä, että Suomi oli v. 1928 liittynyt henkistä työtä suojaavaan Bernin sopimukseen, johon kuuluvat jokseenkin kaikki sivistysvaltiot, sekä sitoutunut antamaan tekijänoikeuslain suojan myös vieraan maan kansalaisten teoksille, jotka ovat ilmestyneet Bernin sopimukseen kuuluvissa maissa. Amerikan Yhdysvallat eivät kuulu tähän sopimukseen, mutta ne ovat sen sijaan tehneet eri maiden — mm. Suomen — kanssa keskinäisiä sopimuksia, joten myös amerikkalaisten säveltäjäin sävellykset nauttivat täällä lain suojaa samalla tavoin kuin suomalaisten säveltäjäin teokset Yhdysvalloissa. Teosto on saanut kaikkien näiden maiden vastaavilta keskustoimistoilta valtuudet sävellysten esitysoikeuksien valvomiseen ja maksujen perimiseen, joten huvitilaisuuksien järjestäjä voi saada Teostolta luvan kaiken lain suojaaman musiikin esittämiseen. Luvan myöntäminen tapahtuu siten, että Teosto tekee iltamanpitäjäin kanssa vuosisopimuksen, jossa iltamanpitäjälle myönnetään korvausta vastaan rajaton musiikin esittämisoikeus. Korvaus on 2 % tilaisuuden pääsylipputuloista, joista valtion huvivero on vähennetty. Paitsi korvausta, ovat iltamanpitäjät velvollisia antamaan tiedot siitä musiikista, jota tilaisuudessa on esitetty. Nämä tiedot saa iltamanpitäjä palkkaamaltaan soittokunnalta, yhtyeeltä tai muusikolta. Ne on merkittävä Teoston painattamiin lomakkeisiin ja lähetettävä Teoston toimistoon samanaikai-

sesti kuin korvaus, ellei kapellimestarin kanssa ole tehty erikoista sopimusta musiikkiohjelman lähettämisestä. Vuosisopimus jatkuu edelleen ellei sitä ole sanottu irti 3 kuukauden irtisanomisajalla. Se ei velvoita iltamanpitäjää suorittamaan korvausta muista kuin niistä huvitilaisuuksista, joita todella on pidetty ja joissa on esitetty musiikkia. Peruutetuista iltamista ei tietenkään peritä musiikin esityskorvausta. Edellä olevasta on myös käynyt ilmi, että julkisissa tilaisuuksissa esitetystä musiikista on korvausvelvollinen *tilaisuuden järjestäjä* eivätkä esim. palkatut muusikot. Tuomioistuimemme ovat näet asettuneet sille kannalle, että julkisista musiikin esityksistä vastaa esitysten *toimeenpanija,* joka on tilaisuuden ansiotarkoituksessa järjestänyt. Jos joku yhdistys esim. järjestää pääsymaksullisen juhlan ravintolassa, on *tämä yhdistys* velvollinen suorittamaan musiikin esityskorvauksen Teostolle eikä ravintolanpitäjä, jonka Teostolta saama oikeus musiikin esittämiseen koskee vain *tavallisen ravintolaliikkeen* yhteydessä tapahtuneita musiikin esityksiä. Tulkintaerimielisyyksien välttämiseksi on Teoston ja ravintolanomistajan välisessä sopimuksessa (2. §) nimeenomaan sovittu seuraavasti:

— Jos esityttäjän huoneistossa yksityiset tai yhtymät järjestävät julkisia tilaisuuksia, joissa esitetään musiikkia, niin Teosto *pidättää* itselleen oikeuden *periä näiltä lisäksi eri korvauksen.*

Tekijän yksinomaista oikeutta on kuitenkin

rajoitettu eräin määräyksin. Niinpä lain 17. § b-kohtaan sisältyy seuraava rajoitus:

— Julkaistuja sävellyksiä on lupa esittää: b) jos esittäminen tapahtuu kansanvalistustilaisuuksissa tai kansanjuhlissa, joilla ei ole yksityisluontoista ansiotarkoitusta.

Tämän lainkohdan johdosta ovat useat yhdistykset tiedustelleet, miten Teosto soveltaa sitä käytännössä t.s. mitkä julkiset juhlat ja iltamat on katsottava luonteeltaan sellaisiksi, joista tässä lainkohdassa puhutaan. Tästä kysymyksestä Teosto pyysi lausuntoja asiantuntijoilta, jotka katsoivat, että yleensä yhdistysten toimeenpanemien juhlien ja iltamien on katsottava tapahtuneen yksityisluontoisessa ansiotarkoituksessa s.o. niiden tulot käytetään asianomaisten yhdistysten *omien tarkoitusperien* hyväksi. Asian saattamiseksi tuomioistuinten ratkaistavaksi annettiin haaste eräälle urheiluseuralle luvattomasta musiikin esittämisestä sen järjestämässä iltamassa. Viipurin raastuvanoikeus antoi 6. 4. 1937 päätöksen, jossa se velvoitti yhdistyksen suorittamaan korvauksena sävellysten esittämisestä Teostolle 3 % iltaman pääsylipputuloista. Tuomion perusteluissa raastuvanoikeus katsoi tanssiaisten tapahtuneen *yksityisluontoisessa* ansiotarkoituksessa. Kun vastaaja ei vedonnut hovioikeuteen, jäi päätös muuttumattomana voimaan. Koko toimintansa aikana ei Teostolla ole ollut muuta oikeudenkäyntiä huvitilaisuuk-

sien järjestäjiä vastaan, vaan korvauskysymys on saatu järjestymään sopimustietä.

Mainitussa lainkohdassa puhutaan myös 'kansanjuhlista'. Emme löydä Suomen tekijänoikeuslaista emmekä sen perustuslaistakaan määritelmää siitä, minkälaisia tilaisuuksia on pidettävä 'kansanjuhlina'. Nimitys 'kansanjuhla' on todennäköisesti tullut Saksasta, vaikka ei tämänkään lain perusteluissa ole siitä tarkkaa määritelmää. Saksalaisessa tieteiskirjallisuudessa esiintyy kuitenkin yhtenäisenä käsityksenä, että 'kansanjuhlina' voidaan pitää vain sellaisia juhlatilaisuuksia, joita koko kansakunta viettää *pitempiaikaisen perinteen mukaisesti määrättyinä ja samoina aikoina vuodessa.* Näiden juhlien musiikkiohjelman luonnetta kuvaa ehkä sattuvimmin saksalainen oikeusoppinut Kohler, joka on sitä mieltä, että sävellysteoksien vapaa esittämisvalta kansanjuhlissa on ainoa periaatteellisesti oikeutettu tekijänoikeuden rajoitus, mikä musiikkia koskee; oman kansansa osana säveltäjä ei voi valittaa, jos hänen teoksensa 'kansan hengen ilmauksena' esitetään sanotuissa tilaisuuksissa. On vaikea ajatella, että sitä ulkomaista jazzmusiikkia tai ulkomaisten esikuvien mukaan sävellettyä kotimaista iskelmämusiikkia, jota iltamissa ja juhlissa nykyään soitetaan tanssin säestykseksi, voitaisiin pitää *'Suomen kansan hengen ilmauksena'*. Tämän vuosisadan alussa oli tilanne toinen. Silloin esitettyä tanssimusiikkiakin 'vanhojen pelimannien peruja' voitiin pitää 'kansan

hengen ilmauksena'. Näin ollen on vaikea pitää sellaisia julkisia huvitilaisuuksia, joissa tanssitaan, kansanvalistustilaisuuksina. Korkeintaan voidaan tällaisiksi tilaisuuksiksi katsoa sellaiset yhdistysten esim. nuorisoseuran juhlat, joissa arvokkaan ohjelman lisäksi on myös kotimaista taidemusiikkia ilman tanssia ja joissa esiintyjät eivät saa palkkioita suorituksistaan.

Paloturvallisuudesta

Yleisiä juhlia ja kokouksia järjestettäessä on aina muistettava varoa palovaaraa. On tehtävä kaikki mahdollinen sen välttämiseksi. Mitä laeilla ja asetuksilla huvihuoneistojen paloturvallisuudesta on määrätty, on pidettävä mielessä ja noudatettava niitä. Sen lisäksi on huomattava seuraavat seikat.

Huvihuoneistoon ei pidä laskea enempää väkeä kuin huoneistoon on oikeus päästää. Tätä määräystä rikotaan ainakin jossakin määrin. Palotapauksen sattuessa on pidettävä huolta, että pakokauhun valtaama yleisö ei polje jalkoihinsa lapsia ja muulla tavalla heikompia.

Sähkölaitteet on pidettävä kunnossa. Niissä ei saa olla rikkinäisiä johtoja eikä roikkuvia seinäkoskettimia. Jos esimerkiksi näyttämöllä tarvitaan lisävalaisimia, on ne asennettava kunnollisesti ja asianmukaisesti. On varottava laittamasta mitään tulenarkaa sähkölamppujen lähei-

syyteen, jotta ne kuumenemisellaan eivät aiheuttaisi kytemistä ja paloa.

Tulisijat on aina pidettävä kunnossa. Sellaisissa huoneissa, joita ei jakuvasti lämmitetä, on ennen juhlaa lämmitettävä useana päivänä ja tarkkailtava tulisijojen kuntoa. Erityisesti on muistettava, että tuhka tyhjennetään tulenkestävään astiaan ja viedään sellaiseen paikkaan, ettei se mitenkään voi aiheuttaa tulipaloa.

Jokaisessa huvi- ja kokoushuoneessa pitää olla varauloskäytävä. Tilaisuuden aikana sen pitää olla selvästi merkittynä ja ehdottomasti auki.

Palojärjestyksen mukaan kuuluu jokaiseen kiinteistöön määrätty erityinen alkusammutuskalusto. Näiden sammutuslaitteitten on oltava kunnossa ja helposti saatavissa. Jos huoneistossa on näyttämö, olisi hyvä, jos sitä varten olisi erilliset sammutusvälineet.

POIS ARKIMIELET ASKAREET

"Juhlien suunnitteleminen on aina luovaa toimintaa, uuden etsimistä ja toteuttamista", kirjoittaa tämän opaskirjan tekijä, opintoneuvoja Anni Vallanti. Aatteelliset järjestöt, jotka erilaisin tunnuksin kokoavat järjestön periaatteet hyväksyviä kansalaisia jäsenikseen, suunnittelevat toimintansa sellaiseksi, että järjestön ajamat aatteet, tavoitteet ja tarkoitusperät saadaan mahdollisimman tehokkaasti levitetyiksi. Juhlatoiminta on eräs tapa toteuttaa tällaista ohjelmaa. Tätä työtä tehostamaan, nimenomaan työväen piirissä, on syntynyt Anni Vallannin teos 'Pois arkimielet askareet', jossa selvitellään juhlatoiminnan periaatteellista puolta, juhlien käytännöllistä järjestämistä, ohjelmatoimikuntaa, lakeja ja asetuksia sekä ohjelman kokoonpanoa.

Kaikille yhdistysten ja järjestöjen toimihenkilöille, jotka joutuvat järjestämään juhlia, teos on välttämätön käsikirja, yksityiskohtia myöten täydellinen ja hauskasti kuvitettu.

17.